

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
Vakgroep strafrecht en criminologie

Valse aangiften door minderjarigen bij zedenfeiten: een escalerend probleem?

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door (00603433): Peelman An

Academiejaar 2009-2010

Promotor:

Prof. Dr. Decorte Tom

Commissarissen:

Lic. De Bondt Wendy

Lic. Lammens Wim

“There is growing anecdotal evidence that false allegations of child sexual abuse are indeed a serious problem. As indicated in the discussion, false allegations have profound consequences for children, their families, the child protective system, and the public. Our society certainly has an abiding interest in protecting children from sexual abuse. But in carrying out this mission, we must also give due regard to the rights of the accused”.¹

Trefwoorden:

Valse aangifte

Valse beschuldigingen

Zedenfeiten

Minderjarigen

Seksueel kindermisbruik

¹ ROBIN, M., ‘Are false allegations of child sexual abuse a major problem?’ in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 162.

Vakgroep strafrecht en criminologie

Verklaring inzake toegankelijkheid van de masterproef criminologische wetenschappen

Ondergetekende,

Peelman An (00603433)

geeft hierbij aan derden,

zijnde andere personen dan de promotor (en eventuele co-promotor), de commissarissen of leden van de examencommissie van de master in de criminologische wetenschappen,

[de toelating] [~~geen toelating~~]

om deze masterproef in te zien, deze geheel of gedeeltelijk te kopiëren of er, indien beschikbaar, een elektronische kopie van te bekomen, waarbij deze derden er uiteraard slechts zullen kunnen naar verwijzen of uit citeren mits zij correct en volledig de bron vermelden.

Deze verklaring wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren waarin de masterproef moet worden ingediend, en dient in elk van die exemplaren ingebonden onmiddellijk na het titelblad.

Datum: 10/08/2010

Handtekening:

Voorwoord

Deze masterproef kadert in het behalen van het diploma master in de criminologische wetenschappen aan de Universiteit Gent. Met deze scriptie probeer ik een kleine bijdrage te leveren aan het criminologische werkveld waarin nog veel onderwerpen onderbelicht zijn. De valse aangiften door minderjarigen bij zedenfeiten is een fenomeen waarnaar in het Belgische criminologische onderzoeksveld nog veel te weinig onderzoek is verricht.

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar Prof. dr. TOM DECORTE. Hij heeft het promotorschap voor deze masterproef op zich genomen. Ik kon hem steeds contacteren voor het nalezen van mijn teksten, deze werden steeds verbeterd en hij gaf mij advies en de nodige tips. Zijn goede raad was een leidraad om mij steeds verder op weg te helpen gedurende mijn hele thesisperiode. Daarnaast gaat mijn dank ook uit naar de commissarissen Lic. WENDY DE BONDT en Lic. WIM LAMMENS, die bereid zijn de definitieve versie te lezen en te beoordelen. Ik bedank verder ook alle deskundigen die klaarstonden voor een gesprek. Hun kennis heeft mij geholpen om deze masterproef te realiseren. In het bijzonder ELKE DE LEENHEER, mijn stagebegeleidster van het vorige jaar, doorwie ik zo geboeid raakte door dit onderwerp van deze masterproef. Zij houdt mij, tot vandaag nog steeds op de hoogte van de dossiers die ik gedurende mijn stage gevolgd heb. Deze praktijkervaring bracht me zeer veel kennis bij. Verder bedank ik JULIA VAN NUFFEL en LINDA QUINTELIER voor het verbeteren en nalezen. Zonder al deze personen kon mijn masterproef nooit tot stand gekomen zijn. Tot slot bedank ik mijn ouders, zus en broer voor de steun en de hulp die ze geboden hebben gedurende mijn opleiding.

PEELMAN AN

Moerzeke

11 augustus 2010

Inhoudstafel masterproef

Trefwoorden	II
Verklaring inzake toegankelijkheid van de masterproef criminologische wetenschappen	III
Voorwoord	IV
Inhoudstafel masterproef	V
Lijst van figuren	IX
Lijst van tabellen	IX
Gebruikte afkortingen	IX
Inleiding	1
Hoofdstuk 1: Afbakening van het onderzoeksobject	5
1.1. Inleiding	5
1.2. Het onderzoeksobject	5
1.3. Types valse aangiften	6
1.3.1. De drie types valse klachten	6
1.3.2. Twee mogelijkheden binnen de drie types	7
1.4. Historisch overzicht van de valse aangiften	8
1.4.1. Valse beschuldigingen	10
1.4.2. Hervonden herinneringen	10
1.5. Het begrip zedenfeiten in deze masterproef	12
1.5.1. Vier soorten zedenzaken	13
1.6. Besluit	13
Hoofdstuk 2: De situatie van de valse aangiften geschetst	15
2.1. Inleiding	15
2.2. De verschillende situaties van valse aangiften	15
2.2.1. Echtscheiding en voogdijprocedures	16
2.2.2. Situaties waarin de valse aangiften gebruikt worden als alibi	18
2.2.3. Situaties waarin kinderen liegen over een zedenfeiten	19
	V

2.2.4. Emotionele motivatie	20
2.2.5. Fout van de therapeut	20
2.2.6. Groepsbesmetting	20
2.3. Prevalentie valse aangiften van zedenfeiten	21
2.4. Besluit	24
Hoofdstuk 3: Het wettelijk kader inzake valse aangiften door minderjarigen	26
3.1. Inleiding	26
3.2. Omstandigheden van de aangifte	26
3.3. Laster en eerroof	28
3.4. Sancties op valse aangiften	30
3.5. Strafmaat voor minderjarigen	31
3.6. Besluit	31
Hoofdstuk 4: Kenmerken van de minderjarigen	33
4.1. Inleiding	33
4.2. Kenmerken van de minderjarigen	33
4.3. Profiel van de minderjarigen	34
4.4. Verschillende typologieën	36
4.5. Kenmerken van de ouders	37
4.6. Besluit	39
Hoofdstuk 5: Kenmerken van de vermeende daders	41
5.1. Inleiding	41
5.2. Verschillende groepen vermeende daders	41
5.2.1. Valse aanklachten tegen leerkrachten	41
5.2.2. Valse aanklachten tegen kinderopvoeders en babysitters(kinderoppas)	42
5.2.3. Valse aanklachten tegen therapeuten en artsen	43
5.2.4. Valse aanklachten tegen vaders, stiefvaders	44
5.2.5. Valse aanklachten in pleeggezinnen	45

5.3. Karakteristieken van de vermeende daders	46
5.3.1. Posttraumatische kenmerken	46
5.3.2. Angst voor seksualiteit en relaties	46
5.3.3. Mateloos vertrouwen in de rechter	47
5.3.4. Verlies van vertrouwen in de rechtsstaat	47
5.3.5. Obsessie om onschuld te bewijzen	47
5.3.6. Rehabilitatie, een wens	47
5.3.7. Stoppen bij advocaten	48
5.4. Besluit	48

Hoofdstuk 6: Oorzaken en mogelijke verklaringen voor het indienen van een valse klacht

6.1. Inleiding	50
6.2. Oorzaken van onbewust valse aangiften door minderjarigen	50
6.2.1. Herinnering verdringen of vervormen	50
6.2.2. Pseudo-herinneringen	51
6.2.2.1. Pseudo-herinneringen uitlokken	52
6.2.2.2. Factoren die het ontwikkelen van pseudo-herinneringen faciliteren	54
6.2.2.2.1. Plausibiliteit	54
6.2.2.2.2. Emotionele lading van de gebeurtenis	55
6.2.2.2.3. Kennis	55
6.2.2.3. Pseudo-herinneringen onderscheiden van echte herinneringen	56
6.2.2.4. Valse herinneringen wissen	56
6.2.3. Invloed van suggestie	57
6.2.4. Valse aanklacht door misverstanden	57
6.2.5. Psychologische problemen van de minderjarige	58
6.2.6. Psychologische problemen als indicator van een zedenfeit	59
6.2.7. Fantasieën in hoofde van de minderjarige	60
6.2.8. Dwang door ouders op de minderjarige: onbewuste dwang	61
6.3. Oorzaken van bewust valse aangiften door minderjarigen	62
6.3.1. Dwang door de ouders op de minderjarige: bewuste dwang	63
6.3.2. Doelbewuste leugens door kinderen	64
6.4. Theoretische verklaringen voor de valse aangiften	65
6.5. Besluit	68

Hoofdstuk 7: Gevolgen van de valse aangifte	69
7.1. Inleiding	69
7.2. Gevolgen voor de minderjarige	69
7.2.1. Gerechtelijk verhoor van de minderjarige	70
7.2.2. Onterecht in de hulpverlening	71
7.3. Gevolgen door de vermeende dader	71
7.4. Gevolgen voor de maatschappij	75
7.5. Besluit	78
Hoofdstuk 8: Valse aangiften vroegtijdig detecteren of voorkomen	80
8.1. Inleiding	80
8.2. Teken en om een valse aangifte te herkennen	80
8.3. Verhoor van de minderjarige	83
8.4. Suggestiviteit vermijden	85
8.5. Geloofwaardigheid van de minderjarige	87
8.6. Geloofwaardigheid beoordelen	89
8.7. Aanbevelingen naar de toekomst toe	92
8.7.1. Politieverhoren audiovisueel vastleggen	92
8.7.2. Vertrouwenscommissies oprichten	93
8.7.2.1. De SAM-methode	94
8.7.3. Analyse in een vroeg stadium	96
8.7.4. Omstreden therapieën	97
8.7.5. Bijkomende opleiding voor politie en justitie	97
8.7.6. Objectieve psychologische rapportering	98
8.7.7. Nazorg voor de minderjarige en de vermeende dader	98
8.8. Besluit	99
Algemeen besluit	100
Bibliografie	X
Bijlage	XXI

Lijst van figuren

Figuur 1: Chronologie van de ontstaansgeschiedenis van onjuiste aangiften

Figuur 2: Drie vormen van onjuiste beschuldigingen

Lijst van tabellen

Tabel 1: Prevalentie valse aangiften voor zedenfeiten bij minderjarigen per onderzoek

Tabel 2: Percentages valse aangiften volgens leeftijd van de minderjarigen

Gebruikte afkortingen

DGJ: Algemene directe gerechtelijke politie

DJG: Directie van beleid, beheer en ontwikkeling inzake gerechtelijke politie

GWSC: Dienst gedragswetenschappen van de federale politie

Sv.: Wetboek van strafvordering

Sw.: Strafwetboek

SAM: Scenario Analyse Model

CBCA: Criteria Based Content Analysis

SVA: Statement Validity Assessment

POS: Problematische Opvoedingssituatie

Inleiding

Op 2 augustus 1988 werd MICHAELS, een zesentwintigjarige kleuterleidster uit New Jersey, schuldig bevonden aan 115 haar ten laste gelegde shockerende feiten van seksueel misbruik. Aan de jury werd verteld dat ze gedurende een periode van zeven maand naakt in de klas rondanste, de kinderen uitkleedde, pindakaas van hun genitaliën likte en hen vervolgens verkrachtte met messen, vorken, lepels en legoblokken.²

Maar hierbij rijst al vlug de vraag of de beschuldigingen van de kinderen wel waar waren. Enerzijds bestond er een verbazingwekkende overeenkomst tussen de getuigenissen van de negentien kinderen. Anderzijds stelden de sociale werkers en onderzoekers die de interviews afnamen dan weer vaak suggestieve vragen aan de kinderen. Ze vertelden hen dat MICHAELS een slecht mens was, zetten de kinderen ertoe aan daden te beschrijven die ze eerst hadden ontkend en boden hen beloningen aan voor de onthullingen. Verder oefenden de sociale werkers een sterke druk uit op diegenen die beweerden van niets te weten.

Naast deze getuigenissen was er geen enkel fysisch bewijs van misbruik en waren er geen andere getuigen, hoewel de daden binnen de schooluren en in een open klaslokaal zouden zijn gepleegd. Dit was een opmerkelijk feit. MICHAELS werd schuldig bevonden en veroordeeld tot zevenenveertig jaar gevangenisstraf. Na vijf jaar werd ze vrijgelaten, nadat het hof van hoger beroep de veroordeling herriep op grond van het feit dat de getuigenissen van de kinderen onbetrouwbaar waren. Er werd gesteld dat verkeerde informatie en suggestieve vragen het geheugen van kinderen kunnen vervormen en dat vooral kleuters in dit opzicht bijzonder kwetsbaar zijn. Ze kunnen kinderen aanzetten tot het verstrekken van valse getuigenissen, waarin ze beweren aangeraakt, geslagen, gekust of betast te zijn. MICHAELS getuigde: “Op een dag maak je je klaar om je naar het werk te begeven en het volgende ogenblik word je van pedofilie beschuldigd”.

Deze case is slechts één van de duizenden valse aanklachten van seksueel misbruik tegen babysitters, kleuterleidsters, leerkrachten, gezinsleden en onbekenden die de laatste jaren in de media opduiken. Deze masterproef tracht het fenomeen van de valse aangiften duidelijker te maken en het onder de aandacht te brengen.

² BREHEM, S.S., KASSIN, S.M., FEIN, F., MERVIELDE, I. en VAN HIEL, A., *Sociale psychologie*, Gent, Academia Press, 2006, 464.

Een belangrijke taak van de politie is het onthalen van mensen die aangifte willen doen van een misdrijf. Hieronder situeren we ook de klachten van minderjarigen. Deze doelgroep dient wel eens een klacht in over seksueel misbruik. Uit de praktijk blijkt dat valse klachten of aangiften hier een onderdeel van zijn. Dit onderwerp staat centraal in deze masterproef.

Door de gelopen stage bij de lokale politiezone Hamme-Waasmunster, ben ik erg geboeid geraakt door het onderwerp “valse aangiften door minderjaren bij zedenfeiten”. Toen ben ik in aanraking gekomen met een minderjarige die een zedenfeit had aangeklaagd. Daarop volgden heel wat verhoren, huiszoekingen, en andere onderzoeksdaden, waaruit bleek dat de klacht verzonnen was.

Het *Projectkader* of de bredere bestaande problematiek zijn de valse aangiften of klachten die vandaag de dag de kop opsteken. Het is een probleem dat ingebed zit in onze huidige maatschappij. Door het projectkader af te bakenen naar minderjarigen en nog specifieker enkel de valse aanklachten inzake zedenfeiten kunnen we dieper ingaan op dit fenomeen

De *centrale vraag* luidt als volgt: “wat zijn de kenmerken, situaties, oorzaken en gevolgen van valse aangiften door minderjarigen bij zedenfeiten ten aanzien van de vermeende dader”. Vooreerst wordt de probleemanalyse van het fenomeen geschetst, hierbij staat centraal *wat* het probleem is en *waarom* dit een probleem is. Nadien volgen de drie onderdelen (kenmerken, oorzaken en gevolgen), waarna er in het algemeen besluit een terugkoppeling komt naar de centrale vraagstelling.

Het literatuuronderzoek is praktijkgericht: probleemanalyse en diagnostiek staan centraal in deze masterproef. Het *doel* van dit onderzoek is het probleem van de valse aangiften zichtbaarder maken. In België is er rond deze problematiek nog niet veel onderzoek gebeurd. Ik tracht met deze masterproef een bescheiden bijdrage te leveren en zo het probleem mee onder de aandacht te brengen en transparanter te maken. Het is van belang dat er wordt aangetoond wat precies het probleem is en waarom dit zo'n verstrekkende ongunstige gevolgen heeft voor onze maatschappij. Dit is wat ik bedoel met: “Is dit een escalerend probleem?”. Het is niet zozeer de bedoeling om te kijken of de valse aangiften stijgen, aangezien cijfers in ons land niet voor handen zijn, maar wel om aan te tonen of ze voor onze maatschappij “escalerende” problematische gevolgen hebben. Belgische cijfers samenstellen komt dus niet aan bod. In Nederland stelde Rechtspsycholoog VAN KOPPEN dat 10 tot 20 procent van de aangiften inzake zedenmisdrijven vals zijn. In de V.S. is uit verschillende onderzoeken gebleken dat het percentage valse aangiften 12 procent bedraagt.

Naast probleemanalytisch is het literatuuronderzoek ook een *diagnostisch* aangezien achtergronden en oorzaken aangehaald worden.

Samengevat is het *opzet* van dit literatuuronderzoek dus: het leveren van een bijdrage aan de kennis over de bredere problematiek van valse aangiften door minderjarigen bij zedenfeiten ten aanzien van de vermeende dader. Dit trachten we te bereiken door een probleemanalyse, met name door situaties, kenmerken, oorzaken en gevolgen van het fenomeen in kaart te brengen.

Dit thema heeft ook een praktische en theoretische relevantie. In onze huidige maatschappij is er een grote politieke en sociale belangstelling voor het thema zedenfeiten. Dit heeft mede te maken met de zaak DUTROUX, die nog steeds vers in het geheugen van vele mensen gegrift is. Dit maakt dat mijn thema heden ten dage nog steeds actueel is en *maatschappelijk relevant* om te onderzoeken. Recentelijk waren er ook de honderden nieuwe klachten van seksueel misbruik door priesters na de zaak met bisschop VANGHELUWE uit Brugge. Het kan in vraag gesteld worden of al deze honderden klachten ook daadwerkelijk hebben plaatsgevonden.

Na de zaak DUTROUX is er een stijgend aantal valse aangiften van zedenfeiten waargenomen.³ Dit is een kwalijk neveneffect van de openheid over seksueel misbruik. Seks wordt steeds vaker als een machtig wapen misbruikt om een persoon vals te beschuldigen. Mede als gevolg van de opkomende morele paniek is er sprake van een grote angst voor seksuele misdrijven. Deze paniek bereikte zijn hoogtepunt na deze zaak. Het feit dat hier in België nog niet veel onderzoek naar gebeurd is, geeft een praktische meerwaarde aan mijn bescheiden onderzoek. Het is belangrijk dat er na verloop van tijd een grondige probleemanalyse komt, zodat het probleem van de valse aangiften op tafel kan worden gelegd en er naar oplossingen kan worden gezocht.

Naast de praktische relevantie van deze masterproef is er ook een *theoretische relevantie*. Nadat de literatuurstudie heeft plaatsgevonden is het de bedoeling om die terug te koppelen naar de brede maatschappelijke context die er hangt rond de valse aangiften om die theoretisch te kunnen verklaren. Bovendien zijn er ook tal van wetenschappelijke theorieën die verklaren waarom kinderen zo'n valse aangiften doen, onder andere de theorie van FREUD "recovered memory" gaat hier dieper op in. Op de theoretische relevantie kom ik later in deze masterproef terug.

³ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 11.

Zoals reeds hierboven aangegeven is er een probleem in onze maatschappij wat betreft valse aangiften van zedenfeiten. Strafpleiter VERMASSEN verklaarde enkele jaren terug dat er dringend een einde moet komen aan dergelijke beschuldigingen:

*“Wanneer in een echtscheidingsprocedure een partner beschuldigd wordt van kindermisbruik, blijkt dat in de helft van de gevallen verzonnen. Officiële cijfers zijn er niet, maar niemand spreekt me tegen. Het aantal valse aangiften rond kindermisbruik was vroeger een stuk minder. Dit heeft veel te maken, met de toename van het aantal echtscheidingen in onze maatschappij, iets wat ook tot meer vechtscheidingen leidt”.*⁴

Ook Professor kinder- en jeugdpsychiatrie ADRIAENSSENS bestudeerde reeds het fenomeen:

*“We beschikken in België nog altijd niet over cijfergegevens rond dit onderwerp. Een bijzonder spijtige zaak. Daarom dat we het Europese, eerder theoretische cijfer hanteren dat van het totale aantal aangiften van kindermisbruik achteraf 7 tot 8 procent van de gevallen verzonnen blijkt”*⁵

Het inleidende hoofdstuk bakent eerst het onderzoeksdomein af. Hieronder wordt duidelijk gemaakt wat valse aangiften zijn en welke verschillende types er bestaan. In een navolgend hoofdstuk wordt het beperkt wettelijk kader inzake valse aangiften geschetst.

Vervolgens wordt de centrale vraag beantwoord. Deze werd opgesplitst in 4 verschillende deelvragen, die zijn ondergebracht in de verschillende hoofdstukken. Eerst worden de verschillende *situaties* waarin de valse aangiften voorkomen geschetst. Vervolgens worden de *kenmerken* van de minderjarige en de vermeende dader opgesomd, waarbij verschillende typologieën en profielen uiteengezet worden.

Verder worden de *oorzaken* en verklaringen voor de valse beschuldigingen onderzocht. “Waarom doen kinderen een valse aangifte over een seksueel misbruik?” Hierbij komen zowel de bewuste als de onbewuste valse aanklachten aan bod. Tot slot worden de *gevolgen* geschetst, zowel voor het kind, voor de vermeende dader als de maatschappij.

Als afsluitend hoofdstuk worden herkenningspunten gegeven om de valse aangiften te detecteren of te voorkomen. Hier wordt ook de situatie van het verhoor van de minderjarigen uit de doeken gedaan. Verder worden enkele aanbevelingen naar de toekomst toe gemaakt.

De vragen worden beantwoord aan de hand van de wetenschappelijke literatuur en door gesprekken met deskundigen op het terrein, deze twee zijn dus de bronnen van deze masterproef.

⁴ ROMMERS, W., Steeds meer valse klachten over kindermisbruik: opvoeder Ben (31) maakt het mee, *Het nieuwsblad*, 22 mei 2005, 7.

⁵ *Ibid*, 7.

Hoofdstuk 1: Afbakening van het onderzoeksobject

1.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op het onderzoeksobject van deze masterproef. Hierin geven we de definitie van de valse aangiften en schetsen we de verschillende types die erin bestaan. Om het fenomeen van de valse aangiften beter te kunnen begrijpen dient er een historisch overzicht gegeven te worden, aangezien dit een maatschappelijk gegroeid feit is. Tot slot behandelen we de vier soorten zedenzaken die betrekking hebben op deze masterproef.

1.2. Het onderzoeksobject

Vooreerst worden de begrippen die het onderwerp van de masterproef uitmaken geschetst, gedefinieerd en afgebakend aan de hand van enkele criteria.

Een valse aangifte van een zedenfeit gepleegd op minderjarigen is een valse bewering van seksueel misbruik, waarbij een persoon beschuldigd wordt van het plegen van één of meer daden van seksueel misbruik, terwijl er in de realiteit geen misbruik plaatsvond door de beschuldigde persoon. Het is dus wel mogelijk dat er seksueel misbruik plaatsvond, maar dat de aanklacht tegen een foute persoon is ingediend.⁶

Valse aangiften betreffen hier zowel de bewuste valse (met leugens) als onbewuste valse (door geheugeneffecten/ valse herinneringen) klachten tegen een persoon, die valselijk wordt aangeklaagd voor een seksueel misdrijf. Dit is het criterium voor deze masterproef om te beoordelen of het al dan niet gaat over een valse aangifte. Voorts moet de klacht ingediend zijn door minderjaren. Volgens artikel 1 wordt onder *minderjarigen* verstaan: “Iedere persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt”.⁷ Hier is dus de leeftijd van de minderjarige van belang. Klachten door meerderjarige personen komen niet aan bod.

⁶ ROBIN, M., ‘Are false allegations of child sexual abuse a major problem?’ in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 159.

⁷ Verdrag van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind, *Publicatieblad Europese Gemeenschappen*, 2 september 1990.

1.3. Types valse aangiften

1.3.1. De drie types valse klachten

Hierboven hebben we reeds beschreven wat valse aangiften zijn, hieronder worden nu de verschillende soorten geschetst.

Ten eerste zijn er aangiften die volledig vals zijn: geen enkel feit van de aangifte is echt gebeurd.

Ten tweede beschrijft het kind feiten die echt plaatsvonden, maar waarbij een onschuldige persoon aangeklaagd wordt.⁸ Het seksueel misbruik vond wel plaats, maar de beklagde persoon is onschuldig. Er is dus een andere dader in het spel. Een voorbeeld kan zijn: Een klein meisje wordt misbruikt door een buurman, maar heeft dit bewust verdrongen. Een of andere gebeurtenis in de tienerjaren zorgt ervoor dat de minderjarige zich het misbruik opnieuw herinnert. Via therapie kan ze zich het misbruik terug levendig voorstellen, alleen stelde ze zich voor dat haar vader dit deed en niet de buurman. Wanneer een kind dit type van valse aangiften indient, spreken we ook van ‘dader substitutie’.⁹

Als laatste type bestaat de mogelijkheid dat de herinneringen door elkaar worden gehaald: sommige delen zijn waarheidsgetrouw, andere delen niet. Hier spreken we dus van aangiften waarin een mix van valse en juiste feiten in het verhaal van de minderjarige waargenomen wordt. Het kind beschrijft feiten die echt gebeurd zijn en voegt daar andere aan toe die niet plaatsvonden.¹⁰

Onder het derde type zijn er ook nog eens verschillende situaties mogelijk.

Bij dit type zit er een kern van waarheid in de beschuldigingen, maar door meerdere ondervragingen en druk langs de zijde van de ouders wordt de aanklacht verergerd. De aanklacht is dan gelijktijdig waar en vals.¹¹ Dit kan voorkomen in situaties waarbij het kind steeds dezelfde vraag moet beantwoorden, met als doel zo meer informatie te verkrijgen. Het zelfde fenomeen verkrijgt je wanneer de minderjarige gretig antwoordt om de inspecteur te

⁸ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 23.

⁹ BERNET, W., ‘False statements and the differential diagnosis of abuse allegations’, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 908

¹⁰ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 23.

¹¹ *Ibid.*, 24.

behagen en zo dus sociaal wenselijke antwoorden geeft. Een derde situatie komt voor wanneer er te veel leidende en suggestieve vragen worden gebruikt door de ondervragers.¹²

Verder zien we bij het derde type aanklachten van minderjarigen, die gebaseerd zijn op beweringen of verhalen, gemaakt of gehoord door andere slachtoffers, maar waaraan deze kinderen op de een of andere manier blootgesteld worden. Het kind neemt in dit geval het verhaal gewoon over van de slachtoffers.¹³

Een andere situatie doet zich voor na een aanranding. Vaak wordt dan een klacht van verkrachting ingediend omdat men vreest dat men anders niet geloofd zal worden.

Dat zijn de drie 3 types valse aangiften die deel uit maken van deze masterproef, maar naast deze 3 types zijn er nog 2 mogelijkheden.

1.3.2. Twee mogelijkheden binnen de drie types

De twee mogelijkheden zijn opzettelijk versus onbedoeld.

Ten *eerste* kan een valse beschuldiging optreden als een *opzettelijk* doel van de aanklager. Hierbij worden doelbewust leugens over een persoon verspreid met het doel schade aan te richten of eigen voordeel daaruit te halen.

De *tweede* mogelijkheid vindt plaats wanneer de aanklacht *onbedoeld* is, hetzij te wijten aan een gesprek met iemand die daartoe aanzet in de vorm van dwang, zoals bijvoorbeeld een ouder. Andere mogelijkheden van een onopzettelijke valse aanklacht zijn een psychische aandoening of als gevolg van opzettelijke of onopzettelijke suggestieve ondervraging, coaching van het kind of door foute interviewtechnieken.¹⁴

Er is dus een opvallend moreel verschil tussen deze twee categorieën van valse onthullingen. Deze twee concepten zijn door de onderzoekers in afzonderlijke labels geplaatst. De term “valse beschuldigingen” wordt gebruikt wanneer de aanklager zich bewust is van de leugens over de

¹² SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 121.

¹³ LYON, T.T., ‘False allegations and denials in child sexual abuse’, *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 430.

¹⁴ MIKKELSEN, E.J. en GUTHEIL, T.G., ‘False sexual-abuse allegations by children and adolescents: contextual factors and clinical subtypes’, *American Journal of Psychotherapy*, 1992, 46(4), 569.

feiten. De term “valse verdenkingen” wordt gebruikt voor de bredere waaier van valse onthullingen die ontstaan zijn door een suggestieve ondervraging.¹⁵

1.4. Historisch overzicht

Sinds de zaak DUTROUX is er sprake van een toegenomen aandacht, maar ook van een strengere en gewijzigde houding tegenover seksueel delinquenten. De media spelen hierbij een dubieuze en ambivalente rol en dat leidt tot de vraag in welke mate de ‘escalerende’ beschuldigingen gerelateerd zijn aan de toenemende maatschappelijke wijzigingen.¹⁶ Vandaar dat hier het historisch overzicht geschetst wordt.

Het afgelopen decennium is er sprake van een toegenomen bezorgdheid over de valse beschuldigingen inzake zedenfeiten.¹⁷ De valse aanklachten komen eigenlijk voort uit de dubbele moraal in onze maatschappij: enerzijds is er de slachtoffermoraal, die het op neemt voor de slachtoffers van zedenfeiten. Anderzijds is er de jongerenmoraal die leert dat op seksueel vlak alles moet kunnen, experimenteren staat voorop. Het feit dat zedenfeiten in onze tijd zo hoog scoren speelt hierbij een rol. Tegenwoordig is de manier om iemand te treffen hem beschuldigen van een zedenfeit.¹⁸

De valse aangiften zijn een historisch gegroeid fenomeen, mede als gevolg van de liberalisering van seksualiteit in de jaren ‘60 van de vorige eeuw. Hierdoor komt misbruik van kinderen mede onder de aandacht. Tot de jaren ‘60 was er op seksueel gebied een groot taboe en er bestonden geen belangengroepen en dergelijke om deze praktijk aan te kaarten. Er werd niet over seks gesproken. Incestgevallen werden heimelijk afgedaan en hadden vaak tot gevolg dat het slachtoffer zelfs het huis uit werd gestuurd. Deze seksuele revolutie creëerde vrijheid in de jaren ‘60, maar veroorzaakt nu angst bij jongvolwassenen.¹⁹

Sinds de jaren ‘70 stijgt het aantal opkomende vrouwenbewegingen en slachtofferbewegingen geleidelijk. Steeds grotere sociale organisaties boekten vooruitgang en kwamen samen. Bovendien neemt ook de media-aandacht in onze maatschappij omtrent kindermisbruik toe. We

¹⁵ WEINER, I.B., FREEDHEIM, D.K. en GOLDSTEIN, A.M., *Handbook of psychology: forensic psychiatry*, Hoboken, John Wiley and Sons, 2003, 438.

¹⁶ VANHECKE, I., ‘Het probleem van escalerende beschuldigingen’, *Panopticon*, 2008, 3, 82.

¹⁷ VAN WIJK, A. en VAN DEN ESHOF, P., ‘Zedencriminaliteit in één bundel’, *Tijdschrift voor Politie*, 2007, 7, 26.

¹⁸ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 149.

¹⁹ ROBIN, M., ‘Are false allegations of child sexual abuse a major problem?’ in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 158.

kennen dus als het ware een seksuele revolutie. De openheid rond seksuele delinquentie vergroot gestaag, maar tegelijk is er ook een grote angst voor seks en seksuele misdrijven.²⁰ Deze kennen hun hoogtepunt bij de zaak DUTROUX. Door de grotere openheid zijn er immers meer seksuele misdrijven aan het licht gekomen.²¹

Deze verschijnselen leidden er toe dat de justitiële wereld de laatste 10 jaar overspoeld wordt door een stroom van zedenzaken. De aangiftebereidheid in verband met zedenmisdrijven is waarschijnlijk ook toegenomen door de grote aandacht voor de slachtoffers.²² Die openheid leidde er ook toe dat de rechtszaken steeds in volledige openbaarheid werden gevoerd. Hierdoor werd de identiteit van de slachtoffers dus niet meer verborgen gehouden en kwamen ze in het middelpunt van de belangstelling terecht. Als gevolg van de grote bespreekbaarheid kwam er een stijging van het aantal zedenzaken en daar ontstaan dan ook de valse aangiften, welke mede historisch gegroeid zijn.²³

Toen de frequentie inzake beschuldigingen van zedenfeiten toenam in de late jaren '70, begin jaren '80 waren er heel wat psychologen die beweerden dat kinderen geen valse beweringen van een seksueel feiten maakten, maar al gauw moesten ze hun mening herzien. Er rees het besef dat valse aangiften wel degelijk plaatsvonden en vanaf dan werden de aangiften altijd bekeken met een zekere achterdocht.²⁴

Natuurlijk is het positief dat er een grote bespreekbaarheid van de zedenfeiten komt in onze maatschappij. Maar er is ook een keerzijde aan de medaille, want als gevolg hiervan ontstaat er een grote morele paniek rond kindermisbruik. Het lijkt een zeer groot probleem in onze maatschappij waarvoor een grote gevoeligheid is.²⁵

Jarenlang was seksueel misbruik zo'n heikel thema dat aangiften al vooraf werden geloofd en degenen die als dader werden beschuldigd dus in een kansloze positie terechtkwamen. Hierop is evenwel een kentering gekomen: politie en justitie zijn nu alerter om de kenmerken van een

²⁰ GOLDSTEIN, E., 'False memory syndrome: why would they believe such terrible things if they weren't true', *The American Journal of Family Therapy*, 1997, 25(4), 308.

²¹ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 10.

²² VAN WIJK, A. en VAN DEN ESHOF, P., 'Zedencriminaliteit in één bundel', *Tijdschrift voor Politie*, 2007, 7, 26.

²³ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 10.

²⁴ MOSS, D.C., 'Do kids lie?', *ABA Journal*, 1998, 74(12), 25.

²⁵ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 11.

valse aangifte te herkennen.²⁶ De gevolgen van deze morele paniek hebben heel wat risico's voor onze maatschappij: op deze manier ontstaan valse beschuldigingen en hervonden herinneringen.

1.4.1. Valse beschuldigingen

Wanneer men seksueel misbruikt is, bestaat de kans op psychologische klachten, maar dit is niet in alle gevallen zo. Meta-analytisch onderzoek van 59 studies bij 13.704 mannelijke en 21.999 vrouwelijke studenten heeft immers slechts een zeer kleine correlatie van 0,09 gevonden.²⁷ Dat is weinig aangezien een correlatie van 0 (geen verband) tot 1 (sterkste verband) gaat. Dit toont aan dat de kans op psychologische klachten zeer klein is, wanneer men als kind misbruikt is in de tienerjaren. Maar in onze maatschappij gaat men ervan uit dat men steeds latere klachten moet ondervinden wanneer men seksueel misbruikt is.²⁸

Hinder is dus niet altijd aanwezig bij seksueel misbruik, maar slachtoffers van zedenfeiten die geen klachten hebben denken dat ze abnormaal zijn, juist omdat zij geen hinder of klachten ondervinden. Deze slachtoffers ervaren dit als een stigma door de maatschappij: "Iedereen die misbruikt is, moet psychologische klachten hebben". Maar ook omgekeerd wordt er geredeneerd: wanneer men problemen vaststelt bij een kind, gaat men vaak denken aan een seksueel misbruik.

Hierdoor is er dus een groep van mensen die de oorzaken van hun psychologische problemen willen achterhalen via allerlei psychologische behandelingen en therapieën. Hier duiken dan plotse herinneringen van seksueel misbruik op, die eigenlijk nooit hebben plaatsgevonden. Valse beschuldigingen ontstaan op deze manier via therapie en hypnose. Sommige therapeuten gaan zelfs verder en dienen hun patiënten een waarheidsserum (sodium amytal) toe.²⁹

1.4.2. Hervonden herinneringen

Het komt wel eens voor dat mensen na langdurige therapie ontdekken dat ze jaren geleden zijn misbruikt en vaak komt er dan een aanklacht tegen de vermeende dader. In reactie op de vraag waarom deze slachtoffers jarenlang door het leven zijn gegaan zonder een herinnering aan het

²⁶ DE VISSER, E., Misbruik wordt niet meer stevast geloofd, *De Volkskrant*, 8 november 2002, 5.

²⁷ RIND, B., TROMOVITCH, P. en BAUSERMAN, R., 'A meta-analytic examination of assumed properties of child sexual abuse using college samples', *Psychological Bulletin*, 1998, 124(1), 34.

²⁸ VERSCHUERE, B. en VANDENBOSCH, K., *Psychologische modellen van normoverschrijdend gedrag*, Gent, Universiteit Gent, 2010, 33. (syllabus)

²⁹ RAMONA, G. en RAMONA, H., 'Recovered memories or false allegations' in *Minds on trial: great cases in law and psychology*, EWING, C.P. en MCCANN, J.T., (eds.), New York, Oxford University Press, 2006, 167.

misbruik, wordt gezegd dat deze herinneringen te pijnlijk waren en daarom dus verdrongen zijn. Door therapie wordt het mogelijk om een herinnering op te graven en zo het trauma te verwerken. Het gevaar van deze therapieën houdt in dat er door suggestie ook valse herinneringen kunnen opduiken, met valse aangiften tot gevolg.³⁰

De definitie van een persoon met een hervonden herinnering luidt als volgt:

“(1)Iemand zegt dat hij of zij zich lange tijd traumatische kindgebeurtenissen niet kon herinneren; (2)deze herinneringen worden in verband gebracht met psychiatrische symptomen die de persoon ervaart en (3)therapeutische technieken hebben ertoe bijgedragen dat deze zich de gebeurtenissen weer herinnert.”³¹

Door allerlei verhalen uit de media en foute beelden die in de maatschappij ontstaan zijn, heeft men seksueel kindermisbruik gelinkt aan allerlei gevolgen zoals angst, depressies, antisociaal gedrag en gewelddadig gedrag in de latere kindertijd. Wanneer mensen deze signalen bij kinderen waarnemen ontstaat er paniek. Men denkt hierbij ook aan eigen misbruik: “Ik heb deze symptomen, dus ik ben ook misbruikt”.³² Wanneer deze mensen therapie volgen, worden er vaak herinneringen hervonden. Zoals reeds aangegeven hierboven, ligt de oorzaak hiervan in het feit dat deze therapieën gebruik maken van allerlei suggestieve vragen en verhalen. Het menselijk geheugen is hier zeer vatbaar voor.³³

“Recoverd memories”(hervonden herinneringen) bestaan dus wel degelijk, maar ze zijn niet mogelijk indien het misbruik jarenlang (bijvoorbeeld van 5 tot 16 jaar) heeft plaatsgevonden. In dat geval is het meestal onmogelijk om een jarenlang misbruik totaal te vergeten en zich dat jaren later terug te herinneren. Wanneer men zich een jarenlang misbruik plots herinnert, is er vermoedelijk suggestie of kwaad opzet in het spel en is er geen sprake meer van een zedenfeit.³⁴ Er is dus een probleem van overrapportage bij de aanwezigheid van pathologie. Mensen die angst of depressies hebben, geven een seksueel misbruik gemakkelijker toe, ook al heeft dit nooit plaatsgevonden. Bepaalde signalen zoals bijvoorbeeld trauma's worden te snel gezien als

³⁰ VAN KOPPEN, P.J., *Het recht van binnen: psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2002, 347.

³¹ VAN KOPPEN, P.J. en MALSCH, M., *Het praktisch nut van de rechtspsychologie*, Deventer, Kluwer, 2008, 71.

³² VERSCHUERE, B. en VANDENBOSCH, K., *Psychologische modellen van normoverschrijdend gedrag*, Gent, Universiteit Gent, 2010, 33. (syllabus)

³³ WATTERS, E., ‘Doors of memory’, *Mother Jones Journal*, 1993, 18(1), 24-32.

³⁴ RAMONA, G. en RAMONA, H., ‘Recovered memories or false allegations’ in *Minds on trial: great cases in law and psychology*, EWING, C.P. en MCCANN, J.T., (eds.), New York, Oxford University Press, 2006, 171.

een bewijs van seksueel misbruik.³⁵ Hier komen we later in de masterproef nog op terug in hoofdstuk zes bij de verklaringen van valse aangiften.

In 1983 vond in California de langst gemediatiseerde en duurste zaak plaats, deze handelde over een valse aangifte van seksueel misbruik door kinderen, namelijk de “McMartin Preschool case”. Op een kleuterschool werd leerkracht BUCKEY door de kinderen van de school beschuldigd van seksueel misbruik. Hij werd hiervoor ook berecht: de veroordeelde man zat meer dan vijf jaar onschuldig in de gevangenis. Ook de directrice van de school, tevens de moeder van BUCKEY, verbleef twee jaar in de gevangenis.³⁶ Pas in 1990 liet men de aanklacht varen. Achteraf bleek dat de interviews van de kinderen uit de klas op een suggestieve manier waren afgenomen, waarop de kinderen pseudo-herinneringen ontwikkeld hadden. Dit zijn herinneringen aan gebeurtenissen of details die nooit hebben plaatsgevonden.³⁷

1.5. Het begrip zedenfeiten in deze masterproef

Ook de term “zedenfeit” dient nader verklaard te worden. Er zijn enkele synoniemen voorhanden: met name een “zedenmisdrijf” of “zedendelict”. De indicator hier is dus dat het dossier handelt over een misdrijf op seksueel gebied.

De wet bepaalt dus welk soort seksueel gedrag strafbaar is. Vormen van strafbaar seksueel gedrag zijn: aanranding (het dwingen door middel van geweld of andere feitelijkheid tot plegen of dulden van een seksuele handeling, anders dan penetratie), schending van de eerbaarheid (in het openbaar opzettelijk tonen van geslachtsorganen of plegen van seksuele handelingen), verkrachting (seksueel binnendringen van lichaamsopening door middel van geweld of andere feitelijkheid), incest (seksuele handelingen of geweld binnen de familie).³⁸ Deze misdrijven behoren tot de zedenfeiten en valse aanklachten over deze feiten behoren dus tot deze masterproef.

³⁵ CROMBAG, H. en DEN HARTOG, M., *Kindermisbruik: het probleem van de escalerende beschuldigingen*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007, 93.

³⁶ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 4.

³⁷ LINDER, D. (2003) The McMartin preschool abuse trial: a commentary [WWW]. UMKC School of Law: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mcmartin/mcmartinaccount.html> [19/05/2010]

³⁸ VERSCHUERE, B. en VANDENBOSCH, K., *Psychologische modellen van normoverschrijdend gedrag*, Gent, Universiteit Gent, 2010, 26. (syllabus)

1.5.1. Vier soorten zedenzaken

De auteur VERAART maakt een onderverdeling van de zedenzaken in 4 categorieën:

De *valse zedenzaken* met daaronder de verzonnen zedenzaken (1) en de mislukte vrijages (2). En daarnaast de *echte zedenzaken* met de vrijages met een besmetting van het verhaal (3) en de ernstige zedenzaken (4). In deze masterproef komen enkel de valse zedenzaken aan bod.

De eerste soort, de verzonnen zedenzaken, zijn deze waarbij er geen seksueel misdrijf heeft plaatsgevonden. Het zedenfeit is gewoon een fantasie in het hoofd van de aanklager.³⁹ Het is dus deze eerste soort zedenzaken die mijn masterproef domineert.

De tweede categorie zijn “de mislukte vrijages”. Hierbij hebben er vrijwillige seksuele contacten plaatsgevonden welke achteraf als verkrachting of aanranding worden beschouwd. Er was dus een communicatie- of interpretatieprobleem.⁴⁰ Het is ook mogelijk dat kinderen een andere dader aanduiden, iemand die minder gevreesd of geliefd is dan de eigenlijke misbruiker. Dat bleek uit een onderzoek, gevoerd door FALLER, waar in 4 van de 136 echtscheidingsdossiers de vader werd aangeklaagd, terwijl in feite een andere persoon de dader was. Deze categorie hoort ook bij de valse zedenzaken.⁴¹

Enkel de eerste twee categorieën komen aan bod in deze masterproef, aangezien dit de valse zedenzaken zijn.

1.6. Besluit

Uit dit eerste hoofdstuk van deze masterproef dienen we vooral te onthouden dat er drie types valse aangiften bestaan: de valse, de gedeeltelijk verzonnen en tot slot de aangiften waarbij een verkeerde dader wordt aangegeven. Binnen deze soorten zijn twee mogelijkheden, die verder worden uitgediept in hoofdstuk 6 van de masterproef. Daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen de bewust en de onbewust valse aangiften om zo de oorzaken te achterhalen. De opdeling opzettelijk (bewust) versus onbedoeld (onbewust) stemt hiermee dus overeen.

Over het historische overzicht kan er dus worden gesteld dat de valse aangiften wel degelijk een historisch gegroeid fenomeen zijn. Sinds de late jaren ‘80, begin jaren ‘90 was er een stijging

³⁹ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 17.

⁴⁰ *Ibid.*, 26.

⁴¹ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 208.

van het aantal valse aangiften. De drie hoofdredenen hiervoor zijn de nieuwe technieken (hypnose, allerlei suggestieve therapieën en ondervragingen), (2)de opkomende sociale organisaties (met onder andere de feministische organisaties) en (3)de seksuele revolutie, die angst veroorzaakte tegenover zedenfeiten.⁴²

Tot slot bespraken we in dit hoofdstuk de vier soorten zedenzaken, maar enkel de valse zijn hierbij van belang. Binnen de valse zedenzaken vinden we twee categorieën die voor deze masterproef van belang zijn: de verzonnen zedenzaken en de mislukte vrijages.

De literatuurstudie wordt op die manier beperkt tot enkel de valse aangiften van zedenfeiten, specifiek door minderjarigen.

⁴² GOLDSTEIN, E., 'False memory syndrome: why would they believe such terrible things if they weren't true', *The American Journal of Family Therapy*, 1997, 25(4), 308.

Hoofdstuk 2: De situatie van de valse aangiften geschetst

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt vooreerst dieper ingegaan op de verschillende situaties van de valse aangiften. De voornaamste mogelijkheden worden hier weergegeven. Eerst wordt de situatie besproken waarin de valse aangiften bij echtscheidingen voorkomen. Verder worden situaties geschetst waarin de valse aangiften gebruikt worden als alibi of waarin kinderen liegen over het zedenfeit. De emotionele motivaties en fouten van de therapeuten zijn andere situaties waarin valse beschuldigingen worden geuit. De laatste situatie betreft de groepsbesmetting. Om dit hoofdstuk te beëindigen, geven we de prevalentie of het aantal valse aanklachten die worden ingediend door de minderjarigen.

2.2. De verschillende situaties valse aangiften

Voor de rechercheurs, raadgevers en therapeuten is het belangrijk dat ze zich bewust zijn van het feit dat vele beschuldigingen en herinneringen in grote mate beïnvloed zijn door de beeldvorming in de media.⁴³

Eenzijds hebben we dus de *bewuste* valse aangiften door minderjarigen, waarbij ze trachten een rekening te vereffenen met iemand of waarbij de minderjarige wordt aangespoord om een valse aangifte te doen.⁴⁴

Anderzijds kunnen we ook te maken hebben met *onbewuste* valse aangiften, waarbij het geheugen en de herinneringen een centrale rol kunnen spelen. Psychologische problemen van het kind kunnen een mogelijke situatie zijn waarin deze voorkomen, maar ook dwang door de ouders kan op onbewuste wijze een rol spelen wanneer er psychologische problemen aanwezig zijn bij één van de ouders. Hieronder worden de voornaamste situaties geschetst waarin valse aangiften voorkomen.⁴⁵

⁴³ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 84.

⁴⁴ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 194.

⁴⁵ ROBIN, M., 'Are false allegations of child sexual abuse a major problem?' in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 161.

2.2.1. Echtscheiding en voogdijprocedures

België is in de Europese Unie bij de koplopers wat echtscheidingen betreft. Na een sterke stijging in 2008 met 35.366 echtscheidingen is er wel een lichte daling gekomen in 2009. Hierbij zijn 100.000 mannen, vrouwen en kinderen betrokken partij.⁴⁶ Niet zelden wordt er dus een meedogenloze strijd gevoerd om het hoederecht over de kinderen. Daarbij zijn alle wapens goed, ook het valselijk beschuldigen van de tegenpartij.⁴⁷

Bij deze situatie spreken we voornamelijk over dwang (al dan niet bewust of onbewust) van de ouders op het kind om een valse aangifte in te dienen.

Er zijn drie mogelijke situaties voor het tot stand komen van de valse aangifte: druk van de moeder op het kind, fantasieën in het hoofd van de minderjarige en wraak of vergelding van het kind tegenover de vader.⁴⁸

Scheidingen zijn voor de meeste mensen moeilijk te verwerken. Deze zorgen voor verbitterdheid, stress, angst en dergelijke. Ouders verwijten elkaar dan allerlei aangedaan onrecht en maken zich zorgen dat het kind ook op die manier zal behandeld worden. Het vertrouwen in elkaar is bijzonder laag en wanneer men als ouder bij de kinderen dan een kleine blauwe plek ziet of hoort dat papa boos is geweest, begint men zich er vaak zorgen over te maken dat het kind gekwetst zou worden. Valse beschuldigingen aan het adres van de vader volgen hier vaak uit.⁴⁹

De vader aan de andere kant, blijft gekwetst en depressief achter. Veel vaders raken ontstemd door het idee dat hun ex-partner dergelijke aanklachten tegen hen indient. Het doel van de moeder is hier de kinderen van de vader weg te houden, de kinderen tegen hem op te zetten en haar haat te tonen tegenover de vermeende dader.⁵⁰

⁴⁶ X, (2009/07/23) Forse stijging van echtscheidingen in 2008 [WWW]. Portaal België: http://www.belgium.be/nl/nieuws/2009/news_stijging_echtscheidingen.jsp [05/08/2010]

⁴⁷ SCHUMAN, T.M., 'Allegations of sexual abuse' in *Complex issues in child custody evaluations*, STAHL, P.M., (ed.), Thousand Oaks California, Sage, 1999, 50.

⁴⁸ GREEN, A., 'True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes', *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 452.

⁴⁹ BALA, N. en SCHUMAN, J., 'Allegations of sexual abuse when parents have separated', *Canadian Family Law Quarterly*, 2000, 17(1), 234.

⁵⁰ GREEN, A., 'True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes', *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 451.

Het kind raakt hierbij in een verwarrende situatie en weet niet meer wat te doen. Ouders zetten kinderen hierbij vaak onder druk om een valse aanklacht in te dienen tegen de vader. Door suggestieve vragen van interviewers is het zelfs mogelijk dat het kind valse herinneringen ontwikkelt over misbruik. De minderjarige wordt immers ondervraagd door politie, sociale werkers, therapeuten en advocaten. Klachten van seksueel misbruik zijn altijd serieus en kunnen traumatisch eindigen voor het kind, ook al zijn ze vals.⁵¹

Valse aangiften komen dus vaakst voor in echtscheidingsdossiers en de daarmee samengaande schermutselingen omtrent het bezoek- of hoederecht. Ook al heeft de politie vermoedens dat het kind het misdrijf misschien verzonnen heeft (wanneer er bijvoorbeeld weinig emotie in het verhaal zit of het eerder een ingestudeerde tekst lijkt), dan nog moet de houding even respectvol blijven. Het komt voor dat het kind gemanipuleerd werd door de belanghebbende partijen die hun zaak willen winnen.⁵²

Mensen die beschuldigd worden van een seksueel misbruik kunnen sympathie vanuit de buitenwereld wel vergeten. Het is een makkelijke manier om iemand in de vernedering te brengen en dat zien we in de praktijk dan ook regelmatig opduiken.⁵³

Een mogelijke verklaring naar het feit dat de valse aanklachten het meest voorkomen in voogdijregelingen of echtscheidingen wordt door sommige onderzoekers gezocht in de hogere graad van emotionele verontrusting en de ongerustheid die hiermee geassocieerd wordt. De gevoelens van woede en ongerustheid die gepaard gaan met dergelijke geschillen, veroorzaken het hoge aantal valse aantijgingen van seksuele misdrijven.⁵⁴

Naast de echtscheidingsperikelen of voogdijregelingen, waarbij de ouders met verzonnen of verkeerd begrepen verhalen van de kinderen bij de politie belanden, zijn er ook nog doelbewuste verzinsels.⁵⁵

Uit een studie van FALLER, gevoerd in de Verenigde Staten, aangaande 215 dossiers (klinische steekproef) betreffende beweringen van seksueel misbruik in families die betrokken zijn in een

⁵¹ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 47.

⁵² DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 77.

⁵³ BALA, N. en SCHUMAN, J., 'Allegations of sexual abuse when parents have separated', *Canadian Family Law Quarterly*, 2000, 17(1), 234.

⁵⁴ SCHEPARD, A. *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 97.

⁵⁵ *Ibid.*, 98.

echtscheiding, bleek dat er 21% onterecht waren. Hiervan werd 16% geklasseerd als een misverstand door een van de ouders: het vermoeden van misbruik berustte op een verkeerde interpretatie. De overige 5% bleek opzettelijk te zijn ingediend.⁵⁶

Verdere studies van 576 rechtszaken waarbij beschermende maatregelen getroffen werden ten aanzien van de kinderen, toonden aan dat 6% van de aangiften door pubers (jongvolwassenen) en 2% van de aangiften door jonge kinderen vals waren.⁵⁷ Het grootste deel van deze valse aangiften volgde uit echtscheidingsprocedures waarbij de voogdij van de kinderen centraal stond.⁵⁸

2.2.2. Situaties waarin de valse aangiften gebruikt worden als alibi

In deze situatie worden valse aangiften bewust verzonnen door de minderjarige om zich tegen te beschermen de gevolgen van ander gesteld gedrag.

Uit een onderzoek in de V.S., dat gevoerd werd over een periode van 9 jaar bleek, dat gedurende die tijd 41% van de verkrachtingscases verzonnen was.⁵⁹

Deze vermeende aanklachten verschijnen grotendeels om vier belangrijke functies te vervullen. Ten eerste om zich te voorzien van een alibi; bijvoorbeeld bij meisjes komt dit soms voor als excuus voor te laat of niet thuis komen na een afspraakje met een jongen. De valse aanklacht is als het ware een alibi om hun excuus krachtiger te maken. Het komt ook voor dat meisjes daardoor aandacht of sympathie willen winnen. Verder is het ook mogelijk dat ze gewoon wraak willen nemen op iemand. Tot slot verzinnen pubers soms dat ze verkracht zijn, omdat ze psychische problemen hebben hoofdzakelijk door persoonlijkheidsstoornissen.⁶⁰

Een typisch voorbeeld is het verhaal van de 14-jarige Wanda, die zwanger was en zeer bang voor de reactie van haar ouders. Haar doel was de relatie met haar 18-jarige vriend te behoeden, hiervoor beschuldigde ze haar stiefvader van zedenfeiten. Die aanklacht had een dubbel doel: haar vriend beschermen en haar stiefvader in de verlegenheid brengen.⁶¹

⁵⁶ FALLER, K.C. en DEVOE, E.R. 'Allegations of sexual abuse in divorce', *Journal of Child Sexual Abuse*, 1996, 4(4), 22.

⁵⁷ *Ibid.*, 23.

⁵⁸ JONES, D.P.H. en MCGRAW, J.M., 'Reliable and fictitious accounts of sexual abuse to children', *Journal of Interpersonal Violence*, 1987, 2(1), 40.

⁵⁹ KANIN, E.J., 'false rape allegations', *Archives of Sexual Behaviour*, 1994, 23(1), 85.

⁶⁰ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 26.

⁶¹ BERNET, W., 'False statements and the differential diagnosis of abuse allegations', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 907.

2.2.3. Situaties waarin kinderen liegen over zedenfeiten

Er zijn verschillende situaties waarin kinderen kwaadaardige of opzettelijke verhalen van seksueel misbruik verzinnen. Een voorbeeld hiervan is de jongvolwassene die wraak wil nemen op de vermeende dader omwille van een ervaren onrecht.⁶² Of zoals in het hierboven aangehaalde verhaal waarin de aanklacht als alibi misbruikt wordt.⁶³

Maar kinderen kunnen ook onbewust liegen over een zedenfeit. Situaties waarbij het kind een van de ouders wil plezieren of aangifte doet onder druk van één de ouders, zijn hier een toepassing van. Herhaalde interviews en ondervragingen kunnen ervoor zorgen dat kinderen sociaal wenselijk antwoorden.⁶⁴

Deze onbewuste leugens komen vooral voor rond de leeftijd van 4-5 jaar.

Een voorbeeld van een incident:

Justin, een jongetje van 4, was aan het spelen met zijn pop. Daarop greep hij de penis van de pop vast nam en begon deze te kussen. Toen zijn moeder dat zag en vroeg wat hij aan het doen was, antwoordde het kind met één woord: "Papa". Achteraf bij de evaluatie van deze zaak bleek dat de ouders ruzie hadden gemaakt. Waarschijnlijk probeerde Justin op deze manier de woede van de moeder naar zichzelf af te leiden om zo zijn vader te behoeden.⁶⁵

Volgens experts zal de situatie van onbewuste leugens bijvalse aangiften in de toekomst meer voorkomen. Er is een immers bij de ouders een groter bewustzijn gerezen over de mogelijkheid van seksueel misbruik en de kinderen worden op school nu ook meer onderricht over deze feiten. Minderjarigen rapporteren vaak over een seksueel misbruik zonder te beseffen wat de gevolgen hiervan kunnen zijn.⁶⁶

⁶² HAESEVOETS, Y.H., 'Les allégations d'abus sexuel chez l'enfant: entre le doute et la conviction absolue', *L' Evolution Psychiatrique*, 1999, 64(2), 340.

⁶³ *Ibid.*, 341.

⁶⁴ JONAS, D.P.H., 'False positives in the field of child maltreatment', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1395.

⁶⁵ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 18.

⁶⁶ BERNET, W., 'False statements and the differential diagnosis of abuse allegations', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 907.

2.2.4. Emotionele motivatie

Bij deze situaties speelt er een emotionele motivatie om een valse aanklacht in te dienen. Dit is hoofdzakelijk zo wanneer het kind op deze manier probeert aandacht te krijgen. Wanneer men immers een valse aanklacht van een zedenfeit doet komen daar heel wat verhoren en andere onderzoeksdaden bij kijken. De minderjarige verkrijgt zo de aandacht waarnaar hij/zij op zoek was.⁶⁷

2.2.5. Fout van de therapeut

Bij bepaalde therapieën worden de kinderen op zo'n manier ondervraagd, dat ze mogelijk bepaalde herinneringen krijgen die nooit plaatsvonden. Kinderen zijn immers vatbaar voor suggestieve vragen en zijn zelf in staat om zich zaken te herinneren die nooit hebben plaatsgevonden. Dit krijgen ze enkel en alleen op basis van bepaalde verhaaltjes en gestelde vragen.⁶⁸ Deze ontwikkeling van pseudo-herinneringen komt aan bod onder hoofdstuk 6.

2.2.6. Groepsbesmetting

De valse aanklachten kunnen ook ontstaan door “besmetting” uit de maatschappij. Ouders en kinderen kunnen slachtoffers worden van de in onze samenleving heersende “hysterische epidemie” omtrent zedenfeiten. De minderjarigen zullen de geruchten die circuleren verder opnemen. Er is als het ware een invloed op het kind door de andere minderjarigen, want ze zitten immers in dezelfde ondersteunende groep.⁶⁹

Kinderen kunnen na enige tijd het gerucht meer en meer overtuigend overbrengen. Deze groepsbesmetting is een soort van rage, die hen het recht geeft op allerlei voordelen. Zo kunnen ze bijvoorbeeld wraak nemen voor een onterecht ervaren straf. Deze groepsbesmettingen zijn mogelijks een verklaring voor de vele beschuldigingen van seksueel misbruik in dagopvangcentra en scholen.⁷⁰

⁶⁷ LOGUE, D. (2009/04/24) ‘False allegations’ [WWW]. Once fallen fact guides: <http://www.oncefallen.com/falseallegations.html> [18/05/2010]

⁶⁸ DE RIVERA, J., ‘The construction of false memory syndrome: the experience of retractors’, *Psychological Inquiry*, 1997, 8(4), 276.

⁶⁹ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 33.

⁷⁰ BERNET, W., ‘False statements and the differential diagnosis of abuse allegations’, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 908.

2.3. Prevalentie valse aangiften van zedenfeiten

Er zijn geen sluitende cijfers over hoeveel valse aangiften er nu precies zijn. Cijfers gebaseerd op politie en veroordelingstatistieken geven wellicht een onderschatting van het fenomeen, aangezien vaak onschuldige mensen toch veroordeeld worden voor een zedenfeit.⁷¹

De percentages valse aangiften zijn afgeleid van het totaal aantal aangiften bij de politie. Deze cijfers zijn wellicht een overschatting van de valse beschuldigingen van zedenfeiten, aangezien er heel wat slachtoffers zijn die geen aangifte doen. Het percentage valse aangiften wordt dan immers berekend tegenover de aangegeven misdrijven, niet tegenover het totaal aantal zedenfeiten die gepleegd worden. Dit is dus het gevolg van een onjuiste inschatting van de werkelijke gevallen van seksueel misbruik.⁷² Hierdoor is het onmogelijk om exacte cijfers te geven van percentages valse aangiften, maar sommige onderzoekers durven toch een schatting maken.

Psycholoog BULLENS stelt op basis van de politiecijfers, dat van de paar duizend zedenzaken die jaarlijks bij de politie terechtkomen 6 tot 8 procent verzonnen is. Een groot deel daarvan betreft beschuldigingen rond echtscheidingen. Maar volgens STELMA (docent aan het Instituut voor Criminaliteitsbeheersing en Recherchekunde) is er geen sprake van een stijging, het aantal valse klachten zou constant blijven, maar er is nu gewoon meer oog voor het probleem.⁷³

Zes van de Verenigde Staten (Florida, Hawaï, Vermont, Illinois, Missouri en Virginia) rapporteren in hun onderzoek informatie over het aantal opzettelijk vals aangegeven aanklachten van kindermisbruik. Uit de data bleek dat:

- 60% van de onderzochte aanklachten niet konden bevestigd worden.
- 5% van de aangiften die niet bevestigd konden worden, als opzettelijk vals werd beschouwd.
- 3% van alle aangiften opzettelijk vals zijn.⁷⁴

Uit verder onderzoek is gebleken dat 7,81% van de 576 bestudeerde zaken over seksueel misbruik echt was, de rest was gebaseerd op fictieve verhalen. De oorzaak hiervan is dat

⁷¹ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 269.

⁷² JONAS, D.P.H., 'False positives in the field of child maltreatment', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1395.

⁷³ DE VISSER, E., Misbruik wordt niet meer stevast geloofd, *De Volkskrant*, 8 november 2002, 5.

⁷⁴ SNYDER, H.N. en SICKMUND, M., *Juvenile offenders and victims: a national report*, Washington, US Department of Justice: National Institute of Justice, 1995, 38.

kinderen meer en meer gebruikt worden om alimentatie op te eisen voor één van beide ouders. Kinderen worden gemanipuleerd door de ouders om te liegen.⁷⁵

Naarmate meer bekend wordt over valse zedenzaken, merkt men dat het aantal valse aangiften evenredig stijgt en neemt ook de diversiteit en de absurditeit ervan toe.⁷⁶

Nog andere studies geven hogere percentages aan. Ander onderzoek toonde aan dat tussen de 23 en 33 procent van alle gevallen van seksuele kindermisbruiken op foute beweringen berust. Tussen de 2 en 8 procent betrof het opzettelijke leugens door de kinderen zelf. Volgens dit onderzoek zijn er verschillende oorzaken die het fenomeen van de valse aanklachten hebben gecreëerd; onder andere heel jonge getuigen, onervaren experts, slecht getrainde onderzoekers en rolverwarring.⁷⁷

Onderzoek van BENEDEK en SCHETKY, waarin alleen de valse aangiften werden onderzocht inzake voogdij- en bezoekrecht-dossiers kregen veel hogere percentages; daar lagen de cijfers 10 op de 18, wat overeenkomt met een percentage van 55% valse beschuldigingen. Gelijkwaardige studies vonden eveneens percentages die schommelden rond de 50%. De ontvankelijke kinderen worden daarbij als het ware gehersenspoeld door de kwaadaardige ouder om de valse aanklacht in te dienen.⁷⁸

Na onderzoek kwam YUILLE in 1989 tot het besluit dat er in 8% van de dossiers inzake seksueel misbruik seksueel misbruik sprake was van leugenachtige verklaringen door minderjarigen.⁷⁹

In de literatuur vindt men nog schattingen van het percentage gevallen waarin zulke beschuldigingen valselyk worden uitgebroken.⁸⁰ YAPKO geeft een resultaat van 50% en gelijkaardige onderzoeken vonden dezelfde cijfers voor dossiers aangaande echtscheiding, voogdij of bezoekrecht.⁸¹

⁷⁵ NAYOR, B., 'Dealing with child sexual assault', *British Journal of Criminology*, 1989, 29(4), 397.

⁷⁶ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 13.

⁷⁷ LEHMANN, C., 'False sex abuse accusations lead to revision of theories', *Psychiatric News*, 2003, 38(12), 14.

⁷⁸ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 105.

⁷⁹ YUILLE, J.C., 'The systematic assessment of children's testimony', *Canadian Psychology*, 1988, 29(3), 247.

⁸⁰ RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., 'De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen', *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1928.

⁸¹ YAPKO, M.D., *Suggestions of abuse: true and false memories of childhood sexual trauma*, New York, Simon & Schuster, 2009, 176.

Beoordelingen van de meeste studies, uitgevoerd tussen 1987 en 1995, suggereerden dat het totaal aantal valse beschuldigingen varieerde van een dieptepunt van 6% tot een recordhoogte van 35% van de gemelde gevallen van seksueel misbruik van kinderen. Deskundigen hebben aangevoerd dat de reden voor dit brede scala van cijfers het gevolg is van de verschillende criteria in de onderscheiden studies. De lagere percentages werden gevonden in studies waarin de valse beschuldigingen enkel gebaseerd waren op de opzettelijke aangiften, terwijl bij de hogere percentages ook de onbedoeld valse aangiften werden toegevoegd welke het gevolg waren van suggestieve ondervraging.⁸²

In tabel 1 wordt een overzicht gepresenteerd van de belangrijkste studies, gevoerd op het vlak van valse aangiften, met de methode, het aantal cases en het resultaat van het onderzoek.

Tabel 1: prevalentie valse aangiften voor zedenfeiten bij minderjarigen per onderzoek

Onderzoekers	N	Methode	Valse aangiften (%)
PETERS (1979) ⁸³	64	Beoordeling op basis van beweringen van kinderen na spoedopname in het ziekenhuis	6%
GOODWIN (1979) ⁸⁴	46	Klinische steekproef getrokken bij kinderen die verwezen zijn naar een kindermishandelingbureau voor evaluatie en behandeling van het misbruik	2%
FALLER (1988) ⁸⁵	194	Beweringen van kinderen voortkomende uit kindermishandelingprogramma's (klinische steekproef)	3%
HOROWITZ (1984) ⁸⁶	181	Klachten van kinderen voor evaluatie verwezen naar een gespecialiseerd seksueel misbruikprogramma in Boston	5%
JONAS en MCGRAW (1987) ⁸⁷	576	De meest omvattende studie in Denver inzake valse aangiften van kinderen: alle aanklachten van mogelijk misbruik van het jaar 1983 in het sociaal departement werden onderzocht..	8%

⁸² WEINER, I.B., FREEDHEIM, D.K. en GOLDSTEIN, A.M., *Handbook of psychology: forensic psychiatry*, Hoboken, John Wiley and Sons, 2003, 438.

⁸³ PETERS, J.J., 'Children who are victims of sexual assaults and the psychology of offenders', *American Journal of Psychotherapy*, 1976, 30(2), 400.

⁸⁴ GOODWIN, J., SAHD, D. en RADA, R.T., 'Incest Hoax: false accusations, false denials', *Bulletin of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry Law*, 1978, 6(3),269.

⁸⁵ FALLER, K.C., 'Child sexual abuse: an interdisciplinary manual for diagnosis, case management, and treatment', New York, Columbia University Press, 1989, 239.

⁸⁶ EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 234.

BENEDEK en SCHETKY (1984) ⁸⁸	18	Dossiers verwezen voor evaluatie van seksueel misbruik bij voogdij- en echtscheiding discussies.	55,5%
GREEN (1986) ⁸⁹	11	Resultaten van evaluatie inzake seksueel misbruik van kinderen in voogdij-en bezoekrecht discussies.	36,36%

Bron : zelf samengesteld.

Op basis van meerdere studies komt naar voor dat van het totaal aantal beschuldigingen van seksueel kindermisbruik, het aantal valse beschuldigingen zich onder de 7-8% situeert. In echtscheidingsdossiers loopt dit percentage wel op tot ongeveer 50%.⁹⁰ Er moet dus een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen deze twee.

Dit wil evenwel niet zeggen dat alle aangiften inzake echtscheiding en voogdij onmiddellijk als vermoedelijk fout moeten behandeld worden. Elkeen moet serieus genomen worden en dient elke zaak te worden geëvalueerd op de echtheid ervan.⁹¹

2.4. Besluit

Samengevat kunnen we stellen dat de typische situaties voor een valse aangifte de volgende zijn: een emotionele motivatie, wraak, als alibi, fout van de therapeut of zichzelf beschermen tegen de gevolgen van ander gesteld gedrag.

Verder zijn ook situaties waarbij gewoon leugens door de minderjarige zelf opzettelijk of onbewust de valse aangifte uitmaken. Bij de onbewuste leugens liggen vaak psychologische oorzaken aan de basis.

We eindigen met de voornaamste situatie waarin de meeste valse aangiften voorkomen, namelijk echtscheiding en voogdijregelingen.. Hier wil de moeder de vader schade berokkenen door het kind te manipuleren en suggestief te bevragen over een seksueel misbruik. Door deze beschuldigingen probeert de moeder het kind helemaal voor zich te winnen.

⁸⁷ JONES, D.P.H. en MCGRAW, J.M., 'Reliable and Fictitious Accounts of Sexual Abuse to Children', *Journal of Interpersonal Violence*, 1987, 2(1), 28.

⁸⁸ EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 230.

⁸⁹ GREEN, A., 'True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes', *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 450.

⁹⁰ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 26.

⁹¹ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 98.

Verder in het hoofdstuk werd de prevalentie van de valse aangiften besproken. Belgische cijfers zijn niet voor handen en cijfers van valse aangiften opstellen is dus niet evident, aangezien in de meeste dossiers niet met 100% zekerheid kan gezegd worden of de aangifte waarheidsgetrouw is. Die cijfers zouden een onderschatting van het fenomeen opleveren, want er zijn nog veel mensen die onterecht schuldig bevonden worden.

In de literatuur geven een aantal onderzoekers percentages weer op basis van steekproeven van het totaal aantal zedenfeiten gedurende een bepaalde periode, maar die cijfers moeten wel met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Algemeen ligt het percentage valse aangiften rond de 7-8% van het totaal aantal aangiften van zedenfeiten. Wanneer we echter naar de cijfers kijken bij steekproeven waarin enkel echtscheidingsdossiers betrokken zijn, liggen de percentages hoger, met name op 50%. De helft van de vaders wordt dus onterecht beschuldigd.

We spreken hier over twee verschillende soorten wetenschappelijk onderzoeken die gevoerd zijn. Bij het interpreteren van de cijfers is het belangrijk om te kijken of het onderzoek een algemeen cijfer beschrijft of specifiek dossiers in echtscheidingsituaties.

Hoofdstuk 3: Het wettelijk kader inzake valse aangiften door minderjarigen

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het wetgevend kader inzake valse aangiften van minderjarigen geschetst. Afhankelijk van de omstandigheden van de aangifte, zijn er meerdere mogelijkheden die hier weergegeven worden. Dit is hier relevant aangezien men moet weten hoe de aangifte ingediend is, door de moeder of het kind. Enkel de tweede situatie maakt deel uit van deze masterproef. In dit hoofdstuk worden omzendbrieven en relevante artikelen behandeld. Maakt men zich schuldig aan een laster en eerroof indien men een valse aangifte indient? Op deze vraag wordt in dit hoofdstuk een antwoord geboden. Daarnaast worden de sancties en de strafmaat voor de minderjarigen bekeken. Hier wordt de praktijksituatie onder de loep genomen.

3.2. Omstandigheden van de valse aangifte

Het wettelijk kader betreffende het onthaal van een minderjarig slachtoffer en het belang van de eerste verklaring bestaat uit volgende twee omzendbrieven:

- 4 MEI 2007, Ministeriele Omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus
- 16 JULI 2001, Ministeriele Omzendbrief inzake de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers en getuigen van misdrijven.⁹²

Bij aangifte of klacht van een minderjarig slachtoffer of getuige van seksuele geweldplegingen zijn er altijd vier verschillende omstandigheden. Ten eerste is er de mogelijkheid dat het misbruik echt bestaat en dat het kind de gebeurde feiten werkelijk weergeeft, al dan niet helemaal correct.⁹³

Maar het is ook mogelijk dat gedragingen of verklaringen van het kind door zijn omgeving foutief worden geïnterpreteerd en te goeder trouw gemeld worden als misbruik. Het kind kan dan na verloop van tijd de verzonden versie zelf aannemen en beschouwen als waargebeurde feiten.

⁹² D'HAESE, W., *Politionele jeugdzorg*, Antwerpen, Maklu, 2008, 193.

⁹³ CALUWE, N., COLLE, N. en DE SMET, B., *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 177.

Ten derde komt het voor dat de ouder opzettelijk en bedrieglijk een valse melding van misbruik op het kind aangeeft. (Komt niet aan bod in deze masterproef aangezien het hier de moeder is die de aangifte doet zonder het kind)

Tot slot bestaat de mogelijkheid dat het kind een valse aanklacht indient enerzijds onbewust uit zelfbehoud om te overleggen in een mogelijk onhoudbare situatie of anderzijds bedrieglijk, omdat het kind hierbij bewust liegt.⁹⁴

Wanneer de aangifte gebeurt in aanwezigheid van een volwassene, eventueel een ouder, dan wordt deze verhoord in afwezigheid van de minderjarige, dit om de zogenaamde “besmetting” van het verhaal te vermijden.

Het verhoor van de minderjarige moet in diens belang plaatsvinden in de beste omstandigheden van tijd en plaats. Hiervoor wordt dan een videoverhoor georganiseerd, met als doel een secundaire victimisatie of tweede slachtofferschap te vermijden. Er wordt met het kind dus niet meer over de feiten gesproken, tenzij het kind uit zichzelf gaat praten. Er worden geen vragen gesteld, men luistert enkel en alleen naar de minderjarige zijn verhaal. De exacte bewoordingen worden achteraf zo snel mogelijk genoteerd.⁹⁵

Hoe kunnen het Openbaar Ministerie en de onderzoeksrechters omgaan met deze verhoren? Spreekt het kind de waarheid of niet? Dankzij de huidige technieken via het videoverhoor kunnen we een zekere transparantie aan de dag leggen. Het verhoor van de politieambtenaren hun gebruikte vragen staat immers vast op video. Achteraf kan er een grondige analyse gebeuren waarbij kan nagegaan worden of er zo min mogelijk suggesties in de mond van het kind zijn gelegd door de ondervragers.⁹⁶ Hierbij is een multidisciplinaire samenwerking tussen het parket, de psychologen van de politiediensten en de hulpverlening een noodzakelijke sleutel tot het optimaliseren van de kansen op het achterhalen van de waarheid.⁹⁷ Op het verhoor wordt dieper ingegaan in hoofdstuk 8.

⁹⁴ CALUWE, N., COLLE, N. en DE SMET, B., *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 177.

⁹⁵ D’HAESE, W., *Politie jeugdzorg*, Antwerpen, Maklu, 2008, 193.

⁹⁶ CALUWE, N., COLLE, N. en DE SMET, B., *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 178

⁹⁷ LYON, T.T., ‘False allegations and denials in child sexual abuse’, *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 431.

3.3. Laster en eerroof

Het Strafwetboek (artikel 443-453 Sw.) spreekt van aanranding van de eer of de goede naam van personen. In de praktijk wordt meestal gesproken over laster en eerroof. Iemand wordt kwaadwillig een feit ten laste gelegd, dat hem in zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen.

Het artikel 443 Sw. Luidt als volgt:

“Art. 443: Hij die in de hierna aangeduide gevallen aan een persoon kwaadwillig een bepaald feit ten laste legt, dat zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen, en waarvan het wettelijk bewijs niet wordt geleverd, is schuldig aan laster, wanneer de wet het bewijs van het ten laste gelegde feit toelaat, en aan eerroof, wanneer de wet dit bewijs niet toelaat.”

De wet van 4 juli 2001 vulde het artikel 447 van het strafwetboek aan, waardoor de lasterlijke aangifte strafbaar wordt gesteld. Aan de basis van deze strafwetswijziging lag een wetsvoorstel ingediend door Eerdekens. Uit de parlementaire voorbereidingen bleek dat hij dat beoogde een halt toe te roepen aan het stijgend aantal valse of lasterlijke aangiften en klachten.⁹⁸ Bij het vorige artikel werd de vordering tot laster geschorst tot en met er een definitieve uitspraak of eindbeslissing in de zaak kwam. In het nieuwe artikel wordt het betrokken dossier bij het dossier van de laster gevoegd. In geval van seponering aangaande het ten laste gelegde feit, wordt de vordering wegens laster toch hervat. Dat was vroeger niet zo een veel valse klachten bleven dus zonder gevolg.⁹⁹

De wijzingen in het artikel 447 Sw. worden hieronder weergegeven:

Art. 447, derde lid: “Indien het ten laste gelegde feit het voorwerp is van een strafvervolging of een aangifte waarover nog geen uitspraak is gedaan, wordt de veroordeling wegens laster geschorst tot het definitief vonnis of tot de eindbeslissing van de bevoegde overheid.”

⁹⁸ Memorie van toelichting, *Parl.St. Kamer*, 1999, (B.Z.), 50-122/1, 1-3.

⁹⁹ HEBBERECHT, P., *De ‘verpaarsing’ van de criminaliteitsbestrijding in België: kritische opstellen over misdaad en misdaadcontrole in de laatmoderniteit.*, Brussel, VUB Press, 2009, 129.

Art. 447, ten vijfde: “ In geval van beslissing van seponering of buitenvervolginstelling betreffende de vordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit, wordt de vordering wegens laster hervat, onverminderd een schorsing van deze vordering wanneer het onderzoek met betrekking tot het ten laste gelegde feit een nieuwe gerechtelijke ontwikkeling kent”.

De rechtsleer en de rechtspraak leiden uit deze bepaling dus af dat geen veroordeling wegens lasterlijke aangifte mag worden uitgesproken zolang de valsheid van het aangegeven feit niet werd erkend door een beslissing van de bevoegde overheid, aangezien de beslissing van de procureur des Konings om te seponeren niet gelijkstaat met die eindbeslissing die de valsheid van de feiten vaststelt. Het is dus de taak van het bevoegde college om zich uit te spreken of de feiten ook werkelijk waar zijn.¹⁰⁰

Indien een persoon dus vals beschuldigd wordt, kan hij bij de politie klacht indienen wegens laster en eerroof.

Met deze strafrechtelijke bepaling worden de eer en de goede naam van personen beschermd. De gemeenschappelijke morele en materiële bestanddelen van het misdrijf dat gekwalificeerd wordt als laster en eerroof zijn de volgende:

- Kwaadwillig opzet;
- de aantijging van een bepaald feit, met name een feit dat het voorwerp kan uitmaken van een rechtstreeks bewijs en van een tegenbewijs;
- feit dat de eer van een persoon kan krenken of hem aan openbare verachting kan blootstellen;
- de openbaarheid ervan.

Wanneer aan deze voorwaarden voldaan is, kan een klacht worden ingediend door de persoon die zich gedupeerd voelt, nadat er verklaringen zijn afgelegd die geïnterpreteerd kunnen worden als laster en eerroof.¹⁰¹

Justitie geeft na een valse aangifte steeds vaker een persbericht uit, waarin wordt benadrukt dat vanwege het verzinsel een proces-verbaal werd opgemaakt. Soms wordt zelfs geprobeerd om de kosten van het politieonderzoek te verhalen op de aangever van de valse klacht. De bedoeling

¹⁰⁰ Memorie van toelichting, *Parl.St. Kamer*, 1999, (B.Z.), 50-122/1, 1-3.

¹⁰¹ PONSAERS, P., MULKERS, J. en STOOP, R., *De ondervraging: analyse van een politietechniek*, Antwerpen, Maklu, 2001, 25.

hierbij is een duidelijk signaal uit te sturen naar de maatschappij dat men deze onterechte aangiften serieus neemt.¹⁰²

3.4. Sancties op valse aangiften

Het artikel 445 Sw. bepaalt de strafmaat van de lasterlijke aangifte:

“Art. 445: De schuldige wordt gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot zes maanden en met een geldboete van vijftig frank tot duizend frank: hij die schriftelijk bij de overheid een lasterlijke aangifte indient; hij die schriftelijk aan een persoon lasterlijke aantijgingen tegen zijn ondergeschikte toestuurt.”

De elementen die moeten aanwezig zijn opdat het misdrijf van lasterlijke aangifte zou zijn bewezen, zijn bekend. Een vals feit moet daadwerkelijke worden aangegeven ten laste van een welbepaald persoon. Wil die aangifte strafbaar zijn, dan moet ze kwaadwillig en schriftelijk zijn gebeurd. Bijgevolg is de lasterlijke aangifte pas strafbaar nadat in een eerste fase werd vastgesteld dat de verweten feiten vals zijn.¹⁰³

Niet in alle landen worden de valse aangiften op gelijke voet wijze bestraft. Om daarvan een voorbeeld te schetsen uit andere landen geef ik hier de Verenigde Staten aan. Daar worden valse aangiften streng bestraft, in Minnesota bijvoorbeeld is het een misdrijf. De ouders zijn immers strafbaar wanneer zij het kind opzetten om een valse aanklacht in te dienen om zo de andere ouder te treffen. In de meest ernstige zaken kunnen ze bovendien hun ouderrechten verliezen, aangezien ze: “verminderde bekwaamheid en wil hebben om samen te werken met de andere ouder in hun gedeelde verantwoordelijkheid ten aanzien van het kind”.¹⁰⁴

Ook in Nederland is de wetgeving ook specifieker, in artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht staat de valse aanklacht of aangifte als strafbaar feit op zichzelf beschreven.¹⁰⁵

“Art 188: Hij die aangifte of klacht doet dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.”

¹⁰² DE VISSER, E., Misbruik wordt niet meer stevast geloofd, *De Volkskrant*, 8 november 2002, 5.

¹⁰³ Memorie van toelichting, *Parl.St. Kamer*, 1999, (B.Z.), 50-122/1, 1-3.

¹⁰⁴ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 100.

¹⁰⁵ HOEKENDIJK, M.G.M., *Zakboek strafrecht voor de politie*, Deventer, Kluwer, 2009, 124.

In de meeste gevallen hebben leugenachtige verklaringen die werden afgelegd bij de politie geen strafrechtelijke implicaties in de praktijk. Tenzij er een getuigenis in rechte op onherroepelijke wijze onder eed afgelegd wordt, waarbij de waarheid vervalst wordt met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om anderen te schaden, waardoor nadeel kan ontstaan. In die gevallen is vervolgen wel gebruikelijk. Traditioneel werd een valse getuigenis die voor de onderzoeksrechter werd afgelegd niet strafbaar geacht, maar hier heeft de wetgever van afgezien uit opportunitaire redenen.¹⁰⁶

3.5. Strafmaat voor minderjarigen

Bij de politie kan men klacht wegens laster en eerroof indienen tegen een minderjarigen. In de praktijk wordt hier echter geen gevolg aan gegeven. Parketten hebben elk hun eigen beleid en leggen hun prioriteiten voor feiten die ze vervolgen, deze aanklachten worden gewoon geseponneerd en blijven vrijwel altijd zonder gevolg.¹⁰⁷ Bovendien zijn er ook weinig “slachtoffers” van dergelijke valse aangiften die beslissen om de minderjarige aan te klagen. Een andere mogelijkheid is dat het parket beslist om de moeder te vervolgen, al is dit eerder uitzonderlijk. De parketmagistraten zullen zich nooit naar het kind richten om het te vervolgen voor een valse aangifte.¹⁰⁸ Bovendien is een klacht wegens laster tegen een persoon onmogelijk zolang de vermeende dader niet is vrijgesproken.

Wanneer achteraf blijkt dat de aangifte vals is, kan de magistraat een kantschrift naar de politie sturen om een moraliteitsonderzoek te houden bij de ouders van de minderjarige. De politie beoordeelt dan of de moraliteit en de opvoedingssituatie van de minderjarige gunstig verlopen. Wanneer dit niet geval is, kunnen er nog maatregelen getroffen worden.¹⁰⁹

3.6. Besluit

Het indienen van een valse aanklacht van een zedenfeit is wel degelijk een strafbaar feit. Men maakt zich namelijk schuldig aan laster en eerroof. (artikel 443 Sw) Dit noemt men ook een

¹⁰⁶ PONSAERS, P., MULKERS, J. en STOOP, R., *De ondervraging: analyse van een politietechniek*, Antwerpen, Maklu, 2001, 25.

¹⁰⁷ Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

¹⁰⁸ Gesprek met CINDY REYNDERS, Parketmagistraat Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 9 augustus 2010.

¹⁰⁹ Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

lasterlijke aangifte. Hiermee wordt de vraag uit de inleiding beantwoord. In 2001 is artikel 447 Sw. uitgebreid, dit om tegemoet te komen aan het stijgend aantal valse aangiften in onze maatschappij, zoals blijkt uit de parlementaire voorbereidingen van de wetswijziging. Deze aanpassing vergroot vandaag de kans om de valse aanklachten te vervolgen.

De sancties worden vastgelegd in artikel 445 Sw., waaruit blijkt dat men een geldboete en een gevangenisstraf kan krijgen voor een valse aangifte. In de praktijk blijkt de situatie enigszins anders. Minderjarigen worden nooit vervolgd voor een valse aangifte, omwille van de prioriteiten in het beleid van het parket, die niet liggen op het vervolgen van valse aangiften. Voorts worden de minderjarigen ook beschermd door het jeugdrecht. Af en toe beslist het parket om de moeder te vervolgen, omdat zij het kind aangezet heeft tot het indienen van de valse aangifte, maar meestal zijn de bewijzen hiervoor zo gering dat er geen sancties volgen.

Hoofdstuk 4: Kenmerken van de minderjarigen

4.1. Inleiding

In hoofdstuk vier wordt dieper ingegaan op kenmerken zoals leeftijd, suggestiviteit en intelligentievermogen van de minderjarigen. Voorts wordt het profiel van deze minderjarigen geschetst. Er zijn geen vaststaande kenmerken in de wetenschappelijk literatuur naar voor gekomen, enkel een beperkt aantal kenmerken die eigenlijk variëren van kind tot kind. Verder wordt er gezocht naar een wetenschappelijke typologie van kinderen die een valse aanklacht indienen. Vier subtypes van kenmerken en situaties van de valse aangiften bij zedenfeiten worden in dit hoofdstuk uiteengezet. Tot slot worden ook enkele kenmerken weergegeven van ouders die geassocieerd worden met valse aangiften door het kind.

4.2. Kenmerken van de minderjarigen

Vooraleer ons te verdiepen in de oorzaken van de valse aangiften, is het interessant om eens na te kijken of er ook specifieke kenmerken zijn die deze kinderen typeren.

Een gesprek met de ouders of de school is relevant om te weten te komen of er sprake is van een echtscheiding of eventueel schoolverzuim. Via dergelijke gesprekken verschaffen de onderzoekers immers relevante informatie over de achtergrond van de minderjarige.¹¹⁰

Hierbij staan de cognitieve en verbale capaciteiten centraal. Indien geen objectieve informatie, zoals schoolrapporten, voorhanden is, is het nodig om aanvullende testen van de kinderen af te nemen.¹¹¹

Een steeds terugkerend kenmerk in vele dossiers en studies is dat deze minderjarigen vroeger reeds slachtoffer waren van een zedenfeit en daardoor emotionele schade opliepen. Dit kenmerk komt voornamelijk naar voor bij oudere kinderen.¹¹²

¹¹⁰ LYON, T.T., 'False allegations and denials in child sexual abuse', *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 430.

¹¹¹ JONAS, D.P.H., 'False positives in the field of child maltreatment', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1396.

¹¹² ROBIN, M., 'Are false allegations of child sexual abuse a major problem?' in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 304.

Nog één van de kenmerken handelt over de mate waarin kinderen vatbaar zijn voor suggesties van ouders of andere personen. Hoe suggestiever, hoe groter de kans beïnvloed te worden en dit verhoogt dus ook de kans op een valse aantijging. Jonge kinderen zijn doorgaans meer gevoelig voor suggestie dan oudere kinderen.¹¹³ Volgens sommige onderzoekers geven de minderjaren die valse aangiften indienen minder details van de zedenfeiten, maar dat wordt niet door iedereen bevestigd.¹¹⁴

Verder bleek dat de kinderen die valse aanklachten indienden weinig of geen overeenstemmende emoties toonden terwijl ze het feit beschreven. Bovendien waren ook beschrijvingen van bedreigingen afwezig in hun verhalen.¹¹⁵

Een volgend kenmerk van minderjarigen die een valse beschuldiging uiten tegen de vermeende dader is het feit of er al dan niet een relatie is tussen beide personen. Valse aangiften worden immers altijd geuit tegen een gekende dader. Informatie over de relatie tussen het kind en vermeende dader kan duidelijk maken of er een motief is tot het uitbrengen van een valse beschuldiging.¹¹⁶

Onder “liegen” verstaat men het intentioneel, met een bepaalde bedoeling, vertellen van onwaarheden. De frequentie van de leugens hangt ondermeer af van de persoon die liegt, van de persoon tegen wie men liegt en van de omstandigheden.¹¹⁷

Een kenmerk van mensen die leugens vertellen is extravertie. De kans dat deze personen sneller overgaan tot het vertellen van leugens is groter dan bij introverte persoonlijkheden.¹¹⁸

4.3. Profiel van de minderjarigen

Over het feit of er al dan niet een bepaalde typologie bestaat van kinderen die een valse aanklacht indienen, is al veel gespeculeerd door allerlei onderzoekers. Verschillende

¹¹³ BOCKSTAELE, M., ENHUS, E. en RAEYMAEKERS, S., *Leugens en hun detectie*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 213.

¹¹⁴ *Ibid.*, 214.

¹¹⁵ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 107.

¹¹⁶ SOPPE, H.J.G., ‘Indicatoren voor de geloofwaardigheid van verklaringen over zedendelicten’ in *Een spiegel van (straf)recht en psychiatrie*, KOENRAADT, F., (ed.), Deventer, Kluwer, 2000, 191.

¹¹⁷ HERSHKOWITZ, I., ‘A case study of child sexual false allegation’, *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1399.

¹¹⁸ KASKY, D.A. en DE PAULO, B.M., ‘Who lies?’, *Journal of Personality and Social Psychology*, 1996, 70(5), 1045.

wetenschappelijke onderzoeken hebben geen vaststaande kenmerken gevonden, van kinderen die een valse aanklacht indienen. Typologieën van deze kinderen bestaan dus niet.¹¹⁹

Zoals hierboven aangegeven zijn er verschillen in suggestiviteit bij kinderen vastgesteld. Hoe jonger, hoe vatbaarder voor suggestie, maar ook de intelligentie en angst spelen een rol. Hoe lager het IQ, hoe suggestiever de persoon is. Verder zijn zeer angstige mensen of mensen die al veel hebben meegemaakt in hun leven veel vatbaarder voor suggesties.¹²⁰

Bij jonge kinderen spelen de gebruikte interviewtechnieken dus een belangrijke rol. Welke vragen (soms verstaan jonge kinderen de vraag niet en stemmen ze gewoon in) en de manier waarop de vragen worden gesteld hebben een invloed op de valse verklaring.¹²¹

Jongere kinderen mogen dan wel vatbaarder zijn voor suggesties, uit onderzoek van EVERSON en BOAT bleek dat het risico op een valse aangifte wel groter is bij oudere kinderen. Hun studie van 1249 cases, bleken er 59 (dus 4,7%) zeker vals. Een opdeling volgens leeftijd van deze 59 ziet u hieronder in de tabel ¹²²:

Tabel 2: percentages valse aangiften volgens leeftijd van de minderjarigen:

Leeftijd van de kinderen	% Valse aangifte
1 tot 2,9 jaar	1,6% (n=2)
3 tot 5,9 jaar	1,7% (n=5)
6 tot 11,9 jaar	4,3% (n=18)
12 tot 17,9 jaar	8,0% (n=34)
Totaal cases= 1249	4,7% vals (n= 59)

Bron: EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 233.

¹¹⁹ Gesprek met HENTY OTGAAR, Klinisch Psycholoog Docent Universiteit Maastricht, 24 maart 2010.

¹²⁰ BRUCK, M. en CECI, S.J., 'The suggestibility of the child witness: a historical review and synthesis', *Psychological Bulletin*, 1993, 113(3), 416.

¹²¹ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 308.

¹²² EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 233.

Het resultaat van deze studie werd ook bij andere onderzoeken terug gevonden. Men constateerde dat een aanzienlijk deel van de aanklachten ingediend waren door adolescenten om daaruit voordeel te halen. Hetzij uit wraak om zichzelf uit een moeilijke situatie te halen of om thuis te kunnen weggaan. Uit dat ander onderzoek door OATES bleek dat 57% van de valse aanklachten uitging van adolescenten.¹²³

De voornaamste motivaties voor de kinderen waren een verandering in de leefsituatie, aandacht zoeken, vergelding en wraak, manipulatie door een ouder of het berustte op een misvatting van het kind zelf.¹²⁴

4.4. Verschillende typologieën

Zoals hierboven reeds aangehaald, zijn er in de literatuur geen kenmerken van deze minderjarigen te bespeuren. MIKKELSEN en GUTHEIL onderscheiden wel vier subtypes van situaties en kenmerken waarin kinderen overgaan tot valse aangiften. Hieronder volgt een opsomming¹²⁵

Subtype 1: valse aangiften in de context van een voogdij procedure.

Dit eerste kenmerk duidt aan dat voornamelijk kinderen uit gezinnen die verwickeld zitten in een echtscheiding naar voor komen als aanklagers. Dit type werd reeds beschreven in hoofdstuk 2. Hier gaat het om een bewuste manipulatie met als doel, de voogdijprocedure te winnen door een valse aanklacht in te dienen ten aanzien van de andere ouder. Hier is er dus een bewuste manipulatie van het kind door een van de ouders.

Subtype 2: Valse aangiften die resulteren uit een psychologische verstoring van de aanklager.

Deze klachten ontstaan uit psychologische stoornissen van het kind zelf, van de verzorger of van de ouder van het kind. De psychologische problemen vormen hier het kenmerk.

Wanneer het kind hier de aanklacht indient moet men de oorzaak meestal zoeken in borderline stoornis. Borderline is een persoonlijkheidsstoornis, meer bepaald een psychische aandoening

¹²³ OATES, R.K., JONES, D.P.H., DENSON, A., SIROTNAK, A., GARY, N. en KRUGMAN, R., 'Erroneous concerns about child sexual abuse', *Child Abuse and Neglect*, 2000, 24(1), 149.

¹²⁴ EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 233.

¹²⁵ MIKKELSEN, E.J. en GUTHEIL, T.G., 'False sexual-abuse allegations by children and adolescents: contextual factors and clinical subtypes', *American Journal of Psychotherapy*, 1992, 46(4), 559.

die gepaard gaat met onder andere angst, depressiviteit en in de war zijn. Hierbij zijn kinderen niet in staat om fantasie en realiteit van elkaar te onderscheiden.

Subtype 3: Valse aangiften door een bewuste manipulatie bij het kind of adolescent.

Bij het derde kenmerk zijn de kinderen gemanipuleerd. Deze gevallen verwijzen naar kinderen die een valse aanklacht van zedenfeiten ten aanzien van een volwassene indienen, ofwel om een specifiek doel te verkrijgen, of uit wraakzucht en woede. De kinderen kunnen ook een aanklacht indienen omdat ze woede ervaren over een waargenomen onrecht of gevoelens hebben van in de steek gelaten te zijn.

Er is dus een bewuste fabricatie van een zedenfeit om zo via manipulatie een doel te bereiken.

Subtype 4: valse aanklacht veroorzaakt door iatrogene elementen.

Dit zijn klachten die ontstaan of opgewekt zijn onder invloed van een geneeskundige behandeling, door autosuggestie bij de patiënt op grond van uitingen of gedragingen van de behandelende arts. Ze ontstaan dus doordat therapeuten allerlei verhalen vertellen of (onjuiste) vermoedens hebben van misbruik omdat er allerlei klachten zijn bij het kind.¹²⁶ Hier ligt een medische oorsprong dus aan de basis van de valse aangifte

Maar er is ook een *combinatie* mogelijk van de kenmerken of subtypes; bijvoorbeeld wanneer het kind betrokken is in een echtscheidingsprocedure (type 1), wanneer er ook een persoonlijkheidsstoornis aanwezig is bij de moeder of de kinderen (type2) en waarbij er ook een therapeut aan te pas komt, die de valse herinneringen naar boven haalt (type4).

4.5. Kenmerken van de ouders

Hieronder schetsen we kort de ouderlijke kenmerken die geassocieerd worden met een valse aangifte ingediend door het kind.

In vele gevallen is er druk van de ouders op de minderjarigen om een valse aanklacht van een zedenfeit in te dienen.¹²⁷ Uit onderzoeken zijn er kenmerken van de ouders (voornamelijk de moeder) opgedoken, die geassocieerd worden met het indienen van een valse aanklacht.

¹²⁶ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 195.

¹²⁷ LYON, T.T., 'False allegations and denials in child sexual abuse', *Psychology, Public Policy and Law*, 1995, 1(2), 430.

Vooreerst valt het op dat ouders met onopgeloste kwesties van eventuele trauma's of seksueel misbruik waakzamer en kwetsbaarder zijn dan andere. De ongerustheid die wordt gegenereerd door de veronderstelling dat hun kind gemolesteerd wordt, zorgt ervoor dat sommige ouders concluderen dat hun kind het slachtoffer is van seksueel misbruik.¹²⁸ Deze gedachten zijn er enkel op grond van onvolledige of bevooroordeelde informatie. Deze ouders willen die situatie zo snel mogelijk beëindigen door een aanklacht in te dienen. Wanneer bijvoorbeeld een moeder in haar kindertijd niet beschermd is geweest, is de kans reëel dat zij haar kind extra beschermt om de cyclus van misbruik te doorbreken.¹²⁹

Samengevat kan hier gesteld worden dat een onopgelost trauma (door slachtofferschap van een zedenfeit) uit de jeugd van een ouder, een rol kan spelen bij een valse aanklacht.

Soms komt het ook gewoon voor dat ouders, grootouders of andere personen overreageren op sommige zaken die kinderen zeggen of doen. Die overreacties kunnen leiden tot extra waakzaamheid en ongerustheid, die rechtstreeks volgen uit een eventuele scheiding of een ongerustheid wanneer het kind praat over het aanraken van geslachtsdelen.¹³⁰ Een mooi voorbeeld hiervan is wanneer het kind zegt: "Papa kuste het". Na een aantal heen en weer vragen aan het kind, wordt deze onschuldige commentaar van het kind vertaald naar: "Haar vader gaf haar een zuigzoen". Wanneer dit wordt gecombineerd met een overreactie, leidt het tot de aanklacht dat het kind seksueel misbruikt is door de vader. Sommige ouders drijven het

zelfs zo ver dat ze het kind fotograferen na het bezoek aan een ouder of dat ze het kind onderzoeken, uitspraken opnemen, filmen en het kind overstelpen met vragen.¹³¹

Wanneer het kind niet misbruikt is, kan dit opdringerig gedrag er toe bijdragen dat het kind fantasieën krijgt over seksualiteit. Kinderen nemen immers snel woorden en gedachten over, zonder soms te weten wat deze betekenen. Door dit extreem opdringerig gedrag weten of leren kinderen er immers ook meer over. Hierdoor ontstaat er ook een sfeer van angst, gevaar en gebrek aan veiligheid.¹³²

¹²⁸ EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 232.

¹²⁹ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 48.

¹³⁰ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 137.

¹³¹ HERSHKOWITZ, I., 'A case study of child sexual false allegation', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1398.

¹³² SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 49.

Door deze overreactie en suggestiviteit van de ouders gedragen kinderen zich anders en is er kans dat een valse aanklacht ontstaat. Er bestaat immers het gevaar dat de minderjarige allerlei fantasieën of zelfs pseudo-herinneringen ontwikkelt op basis van suggestieve ondervragingen door de ouders of dat de ouders de situatie foutief interpreteren en zo het kind overtuigen om een aanklacht in te dienen (een onbewust valse aanklacht). Een tweede mogelijkheid is dat er gewoon dwang is door een van de ouders om met het verhaal naar de politie te stappen, goed beseffende dat er geen sprake is van een zedenfeit, het betreft hier dus een bewuste valse aanklacht.¹³³

De bewuste dwang door de ouders kan ontstaan wanneer deze vermoedens hebben van seksueel misbruik en ze hierdoor het kind meer aandacht gaan schenken, hen meer verwennen met voeding (bijvoorbeeld snoepjes).¹³⁴ Dit moedigt het kind aan om te herhalen wat hij of zij vertelde, op het moment dat ze de aandacht kregen. Hoofdzakelijk jongere kinderen zijn hiervoor zeer gevoelig. Dit draagt er toe bij dat de kinderen meer gevoel en overtuiging in hun onthullingen leggen, de ouders stimuleren op deze manier hun kinderen om verhalen/leugens van seksueel misbruik te vertellen.¹³⁵

4.6. Besluit

In dit hoofdstuk werd in de literatuur op zoek gegaan naar enkele kenmerken van kinderen die een valse aanklacht indienen. Er werden enkele kenmerken terug gevonden. Indien men in het verleden reeds slachtoffer was van een zedenfeit, vormde dit later een verhoogde kans op het indienen van een valse aanklacht. Dit kenmerk vond men terug bij iets oudere kinderen, zij hadden dus meestal al geleden onder een vroeger feit. Verder is er het verschil in de graad van suggestie: Hoe vatbaarder, hoe groter de kans op een valse aangifte. De mate van suggestie wordt bepaald door twee factoren, meer bepaald: Het IQ en de mate van angst.

Kinderen met hoge extravertie liegen doorgaans meer dan kinderen die introvert zijn.

Een ander kenmerk, vastgesteld uit onderzoeken, betreft de leeftijd: hoe ouder het kind, hoe groter de kans op een valse aangifte.

Vaststaande typologieën zijn onbestaande in de wetenschappelijke literatuur, er werd immers nog geen onderzoek naar verricht. Wel werden vier subtypes beschreven van kinderen die meer risico lopen op het indienen van een valse aangifte. Ten eerste komen die kinderen vaak uit

¹³³ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 143.

¹³⁴ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 51.

¹³⁵ *Ibid.*, 52.

Hoofdstuk 4: Kenmerken van de minderjarigen

gezinnen die verwickeld zitten in echtscheidingsprocedures. Een tweede kenmerk toont aan dat het vaak kinderen zijn die psychologische problemen hebben. Vervolgens zijn deze minderjarigen vatbaarder voor manipulatie dan andere kinderen. Een vierde kenmerk toont aan dat zij onder invloed van iatrogene elementen staan. Het is ook mogelijk dat verschillende van deze kenmerken in combinatie voorkomen bij kinderen die een valse aanklacht indienen.

Verder in dit hoofdstuk werd ook een overzicht geschetst van kenmerken van de ouders die druk uitoefenen op hun kind. Het belangrijkste kenmerk is dat deze ouders vaak zelf een trauma van een seksueel misdrijf te verwerken hebben. Ze vertonen verder vaak opdringerig gedrag en overreacties en stellen daardoor vaak suggestieve vragen aan het kind.

Hoofdstuk 5: Kenmerken van de vermeende daders

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de verschillende soorten beschuldigten en hun karakteristieken besproken. Vaststaande typologieën zijn ook voor de vermeende daders niet in wetenschappelijke onderzoeken terug te vinden.¹³⁶ Dit toont ook meteen aan dat onderzoek op het vlak van valse aangiften nog verder uitgebreid moet worden.

In zedenzaken komen allerlei soorten vermeende daders naar voor: (sport)leerkrachten, therapeuten, winkelbedienden, artsen, artiesten, priesters. Deze personen krijgen wel eens te maken met een valse aangifte, zoals blijkt uit verschillende cases die in de vakliteratuur beschreven zijn.¹³⁷ In de literatuur komen ook vaders, stief- of pleegvaders en grootouders vaak naar voor als slachtoffers van een valse aangifte.¹³⁸

We spreken hier ook van slachtoffers, aangezien de valse aangiften eigenlijk het spiegelbeeld zijn van de echte aangiften. Bij deze valse aanklachten zijn de aanklagers immers de daders, en de beschuldigten zijn het eigenlijke slachtoffer..

5.2. Verschillende groepen vermeende daders

Zoals reeds aangegeven hierboven kan iedereen het slachtoffer worden van een valse aanklacht van een zedenfeit. Enkel de meest voorkomende groepen slachtoffers die uit studies naar voor treden, komen hier aan bod.

5.2.1. Valse aanklachten tegen leerkrachten

Het merendeel van de valse aanklachten tegen leerkrachten wordt ingediend door meisjes of studentes die hun mannelijke leerkracht aanklagen.¹³⁹

¹³⁶ Gesprek met HENTY OTGAAR, Klinisch Psycholoog Docent Universiteit Maastricht, 24 maart 2010.

¹³⁷ PEZDEK, K., 'Avoiding false claims of child sexual abuse: empty promises', *Family Relations*, 1994, 43(3), 259.

¹³⁸ GREEN, A., 'True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes', *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 449.

¹³⁹ ANDERSON, E.M. en LEVINE, M., 'Concerns about allegations of child sexual abuse against teachers and the teaching environment', *Child Abuse and Neglect*, 1999, 23(8), 841.

In de inleiding van deze thesis werd reeds verwezen naar een van de bekendste zaken ooit: de zaak van MICHAELS uit New Jersey, een kleuterleidster die werd aangeklaagd door haar leerlingen.

Maar ook de McMartin's case met BUCKEY in California werd wereldwijd met grote aandacht gevolgd. In deze zaken kwam justitie tot de constatactie dat onschuldige mensen jaren van hun leven in de gevangenis verspild hebben. Zij zijn niet de leerkrachten die door hun leerlingen werden aangeklaagd.¹⁴⁰

Hier vormt de voornaamste reden voor het indienen van de klacht: de fantasieën en foute interpretaties van de kinderen. Door groepsbesmetting verspreidt het verhaaltje zich al snel door heel de klas of groep. Een andere mogelijkheid ligt in wraak door de kinderen voor een ervaren onrecht.¹⁴¹ Tot slot zou ook suggestie door de ondervragers en druk uitgeoefend door de ouders een mogelijke verklaring kunnen bieden voor deze case.¹⁴²

Dat de valse aanklachten vandaag een grote bezorgdheid veroorzaken bij de leerkrachten werd aangetoond in een studie te New York. Hierbij werden 515 leerkrachten bevestigd over hun bewustzijn dat ze een potentieel slachtoffer kunnen worden van een valse aanklacht. 56% van de leerkrachten is zich wel degelijk bewust van de risico's die ze lopen op een valse aanklacht. 70% raadt nieuwe collega's af om leerlingen te knuffelen of om een arm op hun schouder te leggen.¹⁴³

Deze studie toonde aan dat er schrik is voor valse beweringen aangaande misbruik bij de leraren. Die angsten kunnen ervoor zorgen dat leerkrachten het contact met studenten beperken, met allerlei ongunstige gevolgen voor de studenten en de leeromgeving. Vooral de mannelijke leerkrachten beperken hun contact zowel met mannelijke en vrouwelijke studenten.¹⁴⁴

5.2.2. Valse aanklachten tegen kinderopvoeders en babysitters (kinderoppas)

Op een zaterdagmiddag was de 31-jarige hoofdopvoeder Ben bezig met de voorbereidingen van een activiteit. Opeens stonden er vier politieagenten voor zijn neus. Hij moest onmiddellijk mee voor verhoren en nadien volgde een huiszoeking. Pas na een paar uur kreeg hij te horen wat er

¹⁴⁰ GOLDSTEIN, E., 'False memory syndrome: why would they believe such terrible things if they weren't true', *The American Journal of Family Therapy*, 1997, 25(4), 310.

¹⁴¹ DILLON, K.M., 'False sexual abuse allegations: causes and concerns', *Social Work*, 1987, 32(6), 540.

¹⁴² NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 217.

¹⁴³ ANDERSON, E.M. en LEVINE, M., 'Concerns about allegations of child sexual abuse against teachers and the teaching environment', *Child Abuse and Neglect*, 1999, 23(8), 833.

¹⁴⁴ *Ibid.*, 834.

zich afspeelde. Het was totale chaos, de wereld van de familie stortte in toen Ben beschuldigd werd van seksueel misbruik. Het enige bewijsmateriaal was een videoverklaring van een tienjarig meisje, zij verklaarde door hem verkracht te zijn. Het nieuws lekte al snel uit via de media en de cipiers gaven hem de raad in zijn cel te blijven, aangezien pedofielen niet zachtvaardig behandeld werden in de gevangenis.

Na de aanklacht verdween hij een week achter de tralies, hoewel er amper bewijsmateriaal voorhanden was. De aanhouding werd niet langer verlengd door de raadkamer aangezien de openbare aanklager zijn aanhouding niet langer nodig vond. Later vernam hij via de pers dat hij vrijgepleit was van elke verdenking. Het meisje gaf later toe dat ze de verklaring had afgelegd onder druk van haar moeder, die haar zelfs mishandelde. Ben verklaarde dat men zich tegen dit soort beschuldigingen niet kan verweren. Het kan iedereen op elke moment overkomen.¹⁴⁵

Dit Belgische verhaal uit 2005 is geen alleenstaand geval, verhalen van opvoeders in dagcentra of crèches komen meermaals voor in de media en in de literatuur.

De redenen voor de valse aanklachten tegen opvoeders vormen dezelfde als bij de leerkrachten zoals hierboven aangehaald.

5.2.3. Valse aanklachten tegen therapeuten en artsen

Valse aanklachten tegen therapeuten zijn een veelbesproken fenomeen. In de literatuur komen honderden dossiers naar van therapeuten die onterecht worden aangeklaagd. Deze aanklachten komen er door patiënten waarmee de therapeuten dachten een goed contact te hebben. Deze klachten komen voort uit “overdracht”. Het begrip “overdracht” wordt beschreven in de psychologie en betekent dat mensen gevoelens, wensen en ervaringen uit het verleden projecteren op een andere persoon, vaak hun therapeut. Hier gaat het dus over een psychose (wanen, hallucinaties) die opduikt en geuit wordt tegen de therapeut. Deze psychosen handelen frequent over een seksueel misbruik.¹⁴⁶ Jongvolwassenen die in hun vroege leeftijd trauma’s hebben opgelopen, lopen een risico om een negatieve reactie (in de vorm van psychosen) op de therapie te ontwikkelen. Deze psychosen kunnen dan verrassend genoeg op de therapeut gericht zijn. De meeste therapeuten zijn zich te weinig bewust van de mogelijkheid van dergelijke aanklachten na een behandeling.¹⁴⁷

¹⁴⁵ ROMMERS, W., Steeds meer valse klachten over kindermisbruik: opvoeder Ben (31) maakt het mee, *Het nieuwsblad*, 22 mei 2005.

¹⁴⁶ HEDGES, L.E., (1995) False accusations against therapists: where are they coming from, why are they escalating, when will they stop [WWW]. Institute for Psychological Therapies: http://www.ipt-forensics.com/journal/volume7/j7_1_4.htm [16/07/2010]

¹⁴⁷ LYON, T.T., ‘False allegations and denials in child sexual abuse’, *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 431.

Aan de basis van deze valse aanklachten ligt dus meestal een psychologisch probleem. Het gevaar van hypnose en andere technieken uit de psychotherapie bestaat erin dat men het verschil niet meer gaat zien tussen de dader die verantwoordelijk is voor het misbruik en de behandelende arts of therapeut.¹⁴⁸ Het gevaar van deze “repressed memory therapy” wordt verder besproken in hoofdstuk 6. Valse beschuldigingen kunnen enkel stoppen indien therapeuten meer kennis hebben over hoe ze moeten werken met de primaire processen van het menselijke geheugen.

5.2.4. Valse aanklachten tegen vaders, stiefvaders.

Een vierde groep en bovendien de meest frequente zijn de aanklachten binnen de familie, voornamelijk tegen de vader of de stiefvader.¹⁴⁹ Zoals hierboven in hoofdstuk 2 reeds aangehaald komen de valse aangiften vaak voor bij echtscheidingsprocedures waarbij het enige doel van de moeder is om het hoederecht op die manier op te eisen door de vader in een slecht daglicht te stellen. Het kind zal hier onder druk van de moeder handelen.¹⁵⁰

Tegenover stiefvaders komen de klachten voort uit andere overtuigingen, meestal uit wraak. Hier gaat het dan om de bewuste leugens. Maar ook andere oorzaken zoals fantasie of psychologische problemen kunnen aan de basis liggen.¹⁵¹

Uit de praktijk blijft dat politiemensen meestal met deze groep van valse aangiften geconfronteerd worden. De vader wordt hierbij vaak in een slechte rol geduwd door de moeder en kan zich vaak niet verdedigen, aangezien er meestal geen bewijzen zijn behalve de verklaring van het kind en van de moeder.¹⁵²

¹⁴⁸ LAMBERG, L., ‘False memories, lasting scars’, *Journal of the American Medical Association*, 1999, 282(3), 224.

¹⁴⁹ FALLER, K.C. en DEVOE, E.R., ‘Allegations of sexual abuse in divorce’, *Journal of Child Sexual Abuse*, 1996, 4(4), 1-25.

¹⁵⁰ GREEN, A., ‘True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes’, *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 449-456.

¹⁵¹ GOODWIN, J., SAHD, D. en RADA, R.T., ‘Incest Hoax: false accusations, false denials’, *Bulletin of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry Law*, 1987, 6(3), 269-276.

¹⁵² Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

5.2.5. Valse aanklachten in pleeggezinnen

Recentelijk wordt er ook aandacht besteed aan de aangiften van zedenfeiten in pleeggezinnen waarin kinderen worden opgevangen. Deze aanklachten tegen pleegouders blijken achter meestal vals. Pleeggezinnen zijn hier gevoelig aangezien er ook kinderen komende uit een problematische opvoedingssituatie (verder POS) geplaatst worden op bevel van de jeugdrechter. Dit kan in deze gezinnen voor spanningen zorgen, vooral wanneer er verschillende kinderen in het gezin geplaatst werden. In deze situaties schuilt altijd het gevaar dat een van de kinderen zich wil wreken door een beschuldiging te uiten tegen de pleegouder, bijvoorbeeld wanneer het gefrustreerd is over de plaatsing.¹⁵³

Hierbij valt me meteen een dossier te binnen dat ik heb mee gevolgd in het kader van mijn stage bij de politie. Hierbij diende een jongen van 7 jaar een aanklacht in tegen zijn pleegvader: hij was in het gezin geplaatst omdat hij in een POS verkeerde. Hij verklaarde meermaals gezien te hebben dat de pleegvader één van de andere pleegjongens uit het gezin seksueel misbruikt had. Alle kinderen werden na de aanklacht geplaatst bij andere gezinnen en in instellingen. Dit had dus ook gevolgen voor de andere kinderen in het gezin, sommige hadden hechtingsstoornissen en een nieuwe omgeving zorgde bij hen voor spanningen. Eén voor één werden de 7 kinderen verhoord, sommige zelfs twee keer. Achteraf bleek dat de jongen het niet kon vinden met de pleegvader en dat hij liever bij zijn echte moeder wou wonen. De aanklacht was dan gewoon bedoeld om wraak te nemen op de pleegvader. Of de moeder van de jongen een rol speelde in deze zaak en het kind dit verhaal aangepraat heeft, kon men nooit bewijzen. Vandaag zijn alle pleegkinderen terug in het gezin en het betrokken jongentje verblijft nog steeds bij de moeder. Recent is de zaak ook geseponneerd (een jaar na de aanklacht).

De valse aanklacht kan dus in een pleeggezin voor grote problemen zorgen: de andere kinderen moeten opgevangen worden en worden van elkaar gescheiden na jarenlang samen te verblijven in één gezin. De pleegouders kunnen hun licentie verliezen.¹⁵⁴ Meestal zijn de ouders echt in shock na dergelijke aanklacht: er is een stigma op hun gezin gekleefd waar zij niet mee overweg kunnen. Ze hebben zich immers jaren ingezet om verschillende kinderen een betere toekomst geven, een dergelijke onverwachte interventie in hun gezin laat sporen na.¹⁵⁵ Wanneer de ouders na de aanklacht opnieuw kinderen willen opvangen, is het vaak een strijd om hun positie en het

¹⁵³ Gesprek met SVEN VAN HEIRSEELE, Recherche politiezone AMOW (Asse-Merchtem-Opwijk-Wemmel), 8 augustus 2010.

¹⁵⁴ SCHUMAN, T.M., 'Allegations of sexual abuse' in *Complex issues in child custody evaluations*, STAHL, P.M., (ed.), Thousand Oaks California, Sage, 1999, 48.

¹⁵⁵ THOMAS, N., 'Allegations of child abuse in local authority foster care', *Practise: Social Work in Action*, 1995, 7(3), 35.

vertrouwen van de sociale instanties van de pleegzorg terug te winnen. Naar de toekomst toe zou meer informatie moeten verschaft worden over de valse aanklachten in pleeggezinnen, zodat deze gezinnen weten dat dit wel degelijk ook hen kan overkomen: nu zijn ze meestal onvoorbereid.¹⁵⁶

5.3. Karakteristieken van de vermeende daders

Het is niet echt mogelijk om een goede karakteristiek te geven van de valse beschuldigen, iedere persoon reageert immers op een andere manier. Er zijn ook geen vaststaande kenmerken in de literatuur beschreven.

Advocaat en specialist in valse zedenzaken VERAART heeft getracht enkele kenmerken van de vermeende daders te achterhalen, waarbij hij toch benadrukt dat het per individu verschilt welke kenmerken wel en welke niet op hem of haar van toepassing zijn.¹⁵⁷ Hieronder volgt een opsomming van de gevonden kenmerken.

5.3.1. Posttraumatische kenmerken

De vermeende daders vertonen alle symptomen van personen die een trauma hebben meegemaakt: huilbuien, depressies, nervositeit, slapeloosheid, nachtmerries, driftbuien, agressie, stemmingswisselingen, nachtmerries, somatisering (ervaren van psychosociale onvrede die zich uit in lichamelijke klachten die er eigenlijk niet zijn, een soort ingebeelde kwalen), hoofdpijn, lusteloosheid, passiviteit en suïcidale gedachten. Vaak vluchten ze ook in alcohol en drugs.

5.3.2. Angst voor seksualiteit en relaties

De vermeende dader heeft zijn vertrouwen in de mensen verloren en dit uit zich ook in de relatie met een partner. Men weet niet meer hoe men moet omgaan met de partner; de seksuele relatie wordt verstoord en er zijn heel wat angsten om een nieuwe (seksuele) relatie te starten.¹⁵⁸

¹⁵⁶ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 239.

¹⁵⁷ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 160.

¹⁵⁸ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 194.

5.3.3. Mateloos vertrouwen in de rechter

Dit kenmerk geldt enkel voor de vermeende dader die nog geen eerdere negatieve ervaringen hebben gehad met een rechter.

De vermeende daders gaan ervan uit dat de rechter hen de kans geeft hun verhaal te doen in de rechtszaal, maar het probleem is hier dat de rechter zich vooral baseert op het dossier. Al voor de zitting plaatsvindt, heeft de rechter in zijn hoofd een mening over de zedenzaak. Ze geloven dat de rechter hun verhaal wil aanhoren, dat ze inzien dat de aanklager het verhaal verzonnen heeft, ze geloven in gerechtigheid.

5.3.4. Verlies van vertrouwen in de rechtsstaat

Bij vele onterecht beschuldigen is er twijfel of er nog recht heerst in deze maatschappij. De slachtoffers zijn vaak normale, hard werkende en goed oppassende burgers, met geloof in de goed georganiseerde samenleving. Nu zijn ze al bang wanneer ze nog maar een agent opmerken of wanneer ze de politie echt nodig hebben om zelf iets te melden; van een kleine boete zijn ze dagen in de war.

Men kan stellen dat er een totaal gebrek aan vertrouwen is in het rechtssysteem.

5.3.5. Obsessie om onschuld te bewijzen

Het enige doel van de beschuldigde is zijn onschuld aantonen, dat is de enige wens van deze diep vernederde personen. Dit is een moeilijk onderzoek. Verschillende juridisch relevante argumenten worden onderzocht, stapels papier, aantekeningen, foto's, brieven en dergelijke worden bovengehaald. Het dossier wordt grondig bestudeerd door de beschuldigde en de advocaat, en op elke fout wordt de beschuldigde gewezen. Deze langdurige zoektocht naar dat ene argument waarmee de rechter overtuigd kan worden, vergt veel tijd.

5.3.6. Rehabilitatie, een wens

Naast het bewijzen van de onschuld, wil de vals beschuldigde ook dat die onschuld door de rechter wordt vastgesteld. Hij wil een herstel in eer of aanzien. Maar dat eerherstel komt in de praktijk zelden of nooit voor.

5.3.7. Stoppen bij advocaten

Vele vals beschuldigen weten niet waar naartoe met hun verhaal. Ze vinden vaak geen gehoor voor hun verhaal en hun problemen daar de vele vooroordelen en de vooringenomenheid van de mensen. Wanneer ze dan toch iemand gevonden hebben die hen gelooft, begint de zoektocht naar hulpverleners en advocaten. Vaak vallen ze van de ene teleurstelling in de andere wanneer ze doorgestuurd worden. Deze slingerbeweging zorgt voor wanhoop. De stapels papieren nemen steeds toe en ze begrijpen het vakjargon van de advocaten vaak niet. Door dit shoppinggedrag worden ze tot slot door niemand meer geloofd en worden aanzien als lastige “klanten”.

5.4. Besluit

In dit hoofdstuk werd getracht kenmerken van de vermeende daders te achterhalen. Dit is geen eenvoudige opdracht aangezien echt iedereen slachtoffer kan worden van een valse aanklacht. Geen enkele van alle mensen die dit reeds meemaakten, had zo'n beschuldigingen zien aankomen.

Toch blijkt uit de literatuur dat er bepaalde groepen uit onze samenleving kwetsbaarder zijn voor valse aangiften dan andere en die treden in verschillende dossiers regelmatig op de voorgrond.

Samenvattend volgt hier een overzicht van deze groepen. Eerst en vooral kwamen de leerkrachten aan bod; motieven en oorzaken voor de valse aangiften zijn hier voornamelijk fantasie door de kinderen, groepsbesmetting, wraak en suggestieve verhoren door de ondervragers. Deze oorzaken werden ook bij de tweede groep, kinderopvoeders en babysitters (kinderoppas), teruggevonden.

Een derde kwetsbare groep zijn therapeuten en artsen. Hier liggen vooral psychologische verklaringen aan de basis van de beschuldigingen. Deze ontstaan vaak in therapieën zoals de “repressed memory therapy”. Vervolgens werden de vaders en de stiefvaders besproken. Bij de vaders is het motief wraak van de moeder, die de kinderen manipuleert om de aangifte in te dienen en zo het hoederecht op te eisen. Bij de stiefvaders is de reden doorgaans wraak van het kind zelf omdat ze het niet kunnen vinden met elkaar. Een vijfde en laatste kwetsbare groep zijn de pleeggezinnen, waarin de valse aangifte veel negatieve gevolgen veroorzaakt. De oorzaak van de aangifte ligt hier voornamelijk in het feit dat kinderen ontevreden zijn over hun plaatsing en liever terug bij hun oorspronkelijk ouders willen verblijven. Hier gaat het dan voornamelijk over kinderen die in een POS situatie verkeren.

Als besluit kunnen we dus stellen dat er verschillende kwetsbare groepen zijn met elk hun vermoedelijke oorzaken voor de valse aanklacht.

Typologieën of vaststaande kenmerken zijn niet in de literatuur beschreven. Toch trachtte advocaat VERAART steeds terugkerende kenmerken van vermeende daders te achterhalen. Hij vond evidentie voor de volgende: het vertonen van posttraumatische kenmerken, angst voor het aangaan van nieuwe relaties en obsessie om hun onschuld te bewijzen. Bovendien verliezen ze hun vertrouwen in de rechtstaat en hopen ze allemaal eerherstel te kunnen verkrijgen. Het laatste kenmerk is het “shoppingsgedrag”, wat duidt op de zoektocht naar een advocaat die hen wil verdedigen.

Hoofdstuk 6: Oorzaken en mogelijke verklaringen voor het indienen van een valse klacht

6.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de oorzaken en de verklaringen van de valse aangiften opgesomd. Er is bewust gekozen om een opsplitsing te maken tussen de onbewust en de bewust valse aanklachten door minderjarigen, aangezien deze een totaal verschillende oorsprong kennen. Binnen de onbewust valse aangiften wordt in dit hoofdstuk belang gehecht aan het ontwikkelen van pseudo-herinneringen aan een seksueel misbruik, die tot gevolg hebben dat er een valse aanklacht ontstaat.

Verder wordt gekeken welke invloed suggestie kan hebben op de kinderen. Daarnaast bespreken we mogelijke misverstanden en fantasieën die aan de basis liggen van foutieve interpretatie. Vervolgens worden psychologische problemen zowel van het kind als van de ouders besproken. Bij de onbewust valse aangiften vinden we tot slot dwang van de ouders.

Bij de bewust valse aangifte vormen bewuste dwang en doelbewuste leugens de voornaamste oorzaken. Dit hoofdstuk beëindigen doen we vanuit een theoretische invalshoek, aangezien die eveneens mogelijke verklaringen biedt voor de valse aangiften.

6.2. Oorzaken van onbewust valse aangiften door minderjarigen

6.2.1. Herinnering verdringen of vervormen

In het merendeel van de dossiers waarin men kinderen bevraagt naar hun herinnering, gaat het om een gedachte aan een traumatische ervaring. Bij velen heerst de gedachte dat de herinnering aan traumatische ervaringen slechter is naarmate de stress, opgewekt door die ervaringen, hoger is. Deze opvatting is echter onjuist.¹⁵⁹ Studies bewezen immers dat kinderen in staat zijn traumatische ervaringen zoals seksueel misbruik goed en over een lange tijd te onthouden. Maar uit die onderzoeken bleek wel dat de herinnering soms vervormd was, onder meer door bepaalde delen van de ervaring te ontkennen of door een andere afloop weer te geven. Vooral de duur van de gebeurtenis is een zwak punt. Sommige herinneringen worden korter of langer ervaren dan ze in werkelijkheid duurden.¹⁶⁰

¹⁵⁹ VAN KOPPEN, P.J., *Het recht van binnen: psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2002, 489.

¹⁶⁰ SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 355.

Uit studies blijkt dus dat kinderen hun ervaringen eerder onderrapporteren dan dat zij ervaringen van bijvoorbeeld een nooit gebeurd seksueel misbruik overrapporteren.

Hieruit kan men ook concluderen dat herinneringen minder snel verdrongen worden dan de maatschappij vermoedt. Therapieën zoals “the recovered memory therapy” zijn dus niet noodzakelijk om een verborgen herinnering terug te brengen, aangezien traumatische ervaringen niet zo snel verdrongen worden als aanvankelijk verondersteld werd. Hiermee worden deze therapieën en het belang ervan nogmaals in vraag gesteld.¹⁶¹

6.2.2. Valse aangifte door pseudo-herinneringen

In een recente zaak in april 2007 in het Nederlandse Heerle herinnerden twintig kinderen van een basisschool zich, dat ze seksueel misbruikt waren door een 6- en 7-jarige jongen. Ze beweerden dat ze seksuele spelletjes moesten spelen, waarin ze gedwongen werden om stokken en bladeren in hun genitaliën te stoppen. De ouders van de 20 kinderen vertelden dat ze met hun kinderen gesproken hadden over het vermeende misbruik. In deze zaak waren echter geen bewijzen aanwezig die de verklaringen van de kinderen ondersteunden.¹⁶²

Is het mogelijk dat deze kinderen herinneringen hadden aan gebeurtenissen die ze niet hadden meegemaakt? Kunnen de gesprekken van deze ouders ervoor gezorgd hebben dat de kinderen situaties beschreven die ze niet hadden meegemaakt?

Uit verschillende studies blijkt dat dit inderdaad mogelijk is. In de psychologische literatuur worden herinneringen aan niet-meegemaakte gebeurtenissen “pseudo-herinneringen” genoemd. Pseudo-herinneringen zijn herinneringen aan gehele feiten of details die nooit hebben plaatsgevonden. Kinderen zijn in staat om pseudo-herinneringen te ontwikkelen over een seksueel misbruik.¹⁶³ Dat is dus één van de oorzaken waarom kinderen valse aangifte doen van een zedenfeit. Het gaat hier dus om onbewust valse aangiften waarbij geheugeneffecten meespelen.¹⁶⁴

Een valse herinnering is dus een vervorming van een feitelijke ervaring of een verzinsel van een ingebeelde ervaring.

¹⁶¹ BURKE DRAUCKER, C., *Counselling survivors of childhood sexual abuse*, London, Sage, 2000, 18.

¹⁶² X, Nederlandse kleuters misbruikten peuters, *Het nieuwsblad*, 25 mei 2007.

¹⁶³ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 187.

¹⁶⁴ OTGAAR, H., ‘Het ontstaan van pseudo-herinneringen van kinderen: over de rol van plausibiliteit, valentie en kennis’, *Ars Aequi*, 2010, 7, 514.

Om terug te keren op bovenstaande case, uit de verhalen van de kinderen bleek achteraf dat dit zeer implausibele verklaringen waren, ze beschreven bovendien een negatief voorval. Hieronder (in punt 6.1.2.2.) wordt nagegaan hoe het mogelijk is dat kinderen in staat zijn om pseudo-herinneringen uit te werken over dergelijke implausibele gebeurtenissen, waar ze maar weinig kennis over hebben.

6.2.2.1. Pseudo-herinneringen uitlokken

Pseudo-herinneringen kunnen enerzijds details, anderzijds een gehele gebeurtenis van een fictief feit omvatten. Foute details creëren is vrij makkelijk via de *misinformatie methode*, door suggestieve vragen te stellen en informatie te geven die niet klopt met de originele feiten. Eerst suggereer je een bepaald feit en nadien bevaag je deze foute informatie. Vooral jonge kinderen zijn voor deze methode zeer vatbaar. Na herhaling van dergelijke misleidende vragen vertellen sommige kinderen over ervaringen die ze eigenlijk nooit meemaakten.¹⁶⁵

Maar het is ook mogelijk om via de *implantatie methode* een pseudo-herinnering aan een bepaalde gebeurtenis als het ware in het geheugen “in te planten”. Dit is mogelijk door gebruik te maken van getruceerde foto’s of verhalen te vertellen over een feit dat mensen meegemaakt zouden hebben.¹⁶⁶ De Amerikaanse onderzoekster LOFTUS is de pionier op het gebied van pseudo-herinneringen. Uit haar onderzoek in 1995 blijkt dat 25% van de personen na 3 interviews al een pseudo-herinnering aan de fictieve feiten hadden ontwikkeld, waarbij sommige respondenten zelfs veel informatie en details over de gebeurtenis weergaven. Het is dus goed mogelijk dat mensen een valse herinnering ontwikkelen aan volledige gebeurtenissen.¹⁶⁷

Bij valse herinneringen wordt een foute informatiebron herinnerd en oms worden dromen beschouwd als realiteit. Nog andere zijn het resultaat van het aanporren van suggesties door therapeuten of hulpverleners. Het creëren van pseudo-herinneringen is dus relatief eenvoudig.¹⁶⁸

Veel psychotherapeuten hechten geloof aan de veronderstelling dat veel psychologische stoornissen en problemen worden veroorzaakt door het verdringen van herinneringen in de

¹⁶⁵ BREHM, S.S., KASSIN, S.M., FEIN, F., MERVIELDE, I. en VAN HIEL, A., *Sociale psychologie*, Gent, Academia Press, 2006, 465.

¹⁶⁶ RUBIN, L.J., ‘Childhood sexual abuse: false accusations of “false memory”’, *Professional Psychology, Research and Practice*, 1996, 27(5), 449.

¹⁶⁷ LOFTUS, E.F. en KETCHAM, K., *The myth of repressed memory: false memories and allegations of sexual abuse*, New York, St. Martin’s Griffin, 1996, 40.

¹⁶⁸ GOLDSTEIN, E., ‘False memory syndrome: why would they believe such terrible things if they weren’t true’, *The American Journal of Family Therapy*, 1997, 25(4), 312.

kindertijd. Zij beoefenen daarbij de techniek van de “repressed memory therapy” (of verdrongen-herinneringen-therapie). Hierbij zetten ze aan tot het creëren van valse herinneringen over misbruik of van herinneringen die een seksueel misbruik suggereren. Vele beschuldigen beweren dat deze feiten vals zijn en stellen juridische procedures in tegen de therapeuten, omwille van hun vermeende rol in het creëren van deze herinneringen.¹⁶⁹

Rechtspsycholoog VAN KOPPEN merkte ook op dat de slachtoffers zich steeds ergere voorvallen gingen herinneren naarmate hun therapie langer duurde. Dit strookt niet met de manier waarop herinneringen werken: die komen immers niet in stukjes, beetje bij beetje, terug. Ook hij veroordeelt scherp de “recovered memory therapy”.¹⁷⁰ Hij boog zich, op vraag van de Nederlandse ministers, over deze therapie en over de verhalen waarmee de cliënten na hun bezoeken aan deze hulpverleners terugkomen. Die vraag kwam er omdat er ook in Nederland een stijging is van het gebruik van deze technieken. VAN KOPPEN pleit nu bovendien voor een verbod op dergelijke vorm van therapie.¹⁷¹

Wat we weten over het menselijk geheugen maakt het niet makkelijk om onderscheid te maken tussen echte en vervormde of valse herinneringen. Van de herinneringen die voortkomen uit dromen of hypnose is geweten dat ze zeer onbetrouwbaar en dus niet waarheidsgetrouw zijn. Dromen zijn doorgaans geen exacte weergave van een ervaring en de gegevens die erin voorkomen zijn vaak dubbelzinnig.¹⁷²

Samenvattend kan men stellen dat men met zeer voorzichtig moet omspringen het gebruik van hypnose en andere technieken waarbij beïnvloeding een centrale rol speelt om te vermijden dat herinneringen worden gecreëerd door suggestie. Ze moeten zorgvuldig worden losgeweekt door voorzichtige vragen.¹⁷³

¹⁶⁹ RUBIN, L.J., ‘Childhood sexual abuse: false accusations of “false memory”?', *Professional Psychology, Research and Practice*, 1996, 27(5), 448.

¹⁷⁰ VAN KOPPEN, P.J., *Het recht van binnen: psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2002, 489.

¹⁷¹ X, Politie kan straks beter beoordelen of aangifte vals is, *Trouw*, 10 oktober 1997.

¹⁷² LOFTUS, E.F. en KETCHAM, K., *The myth of repressed memory: false memories and allegations of sexual abuse*, New York, St. Martin's Griffin, 1996, 51.

¹⁷³ BURKE DRAUCKER, C., *Counselling survivors of childhood sexual abuse*, London, Sage, 2000, 20.

6.2.2.2. Factoren die het ontwikkelen van pseudo-herinneringen faciliteren

6.2.2.2.1 Plausibiliteit

In onderzoek werd de veronderstelling getest dat plausibele, niet-gebeurde situaties eerder tot valse herinneringen zouden leiden dan niet-plausibele gebeurtenissen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door aan een groep van 91 kinderen een verhaaltje te vertellen over een UFO-ontvoering. De plausibiliteit of de aannemelijkheid (van een verhaal) als factor vergroot de mogelijkheid van onwaarschijnlijke feiten dus niet. Het was vrij evident om bij de kinderen een UFO-ontvoering in het geheugen in te planten, ondanks het feit dat dit een zeer onwaarschijnlijk verhaal is. Wanneer bewijzen van de ontvoering, zoals krantenartikels of foto's aan de kinderen worden getoond, werkt dit als een faciliterende factor om een fout verhaal toch te geloven. 70% van de kinderen kon zich een ontvoering door een UFO herinneren, nadat hen verteld was over de kidnapping. De onderzoekers concludeerden dat vooral kinderen van 7-8 jaaroud zeer vatbaar waren voor de suggesties.¹⁷⁴ Na het aanbieden van het krantenartikel vergrootte de kans op ontwikkeling van valse herinneringen bij hen aanzienlijk. Zij kunnen dus meer pseudo-herinneringen ontwikkelen dan 11-12 jarigen, die onder dezelfde omstandigheden en met dezelfde bewijzen in contact werden gebracht met hetzelfde verhaal. Dit onderzoek gebeurde niet zonder gevaar, aangezien na afloop enkele kinderen bleven volhouden dat ze wel degelijk ontvoerd waren door een UFO, ook nadat de onderzoekers hun verteld hadden dat het om een verzonnen verhaal ging. Zeer implausibele verhalen kunnen dus makkelijk tot valse herinneringen leiden.¹⁷⁵

Het onderzoek laat het gemak zien waarmee kinderen herinneringen aan zeer bizarre en implausibele belevenissen kunnen ontwikkelen en hoe fictieve informatie dit effect kan versterken. Hiermee willen zij ook de link leggen naar seksueel misbruik. Vandaag de dag zijn er al heel wat leraren aangeklaagd voor jarenlang kindermisbruik op basis van bizarre, hoogst onwaarschijnlijke herinneringen van leerlingen. Achteraf worden de aanklachten beoordeeld als vals, uitgelokt door suggestieve verhaaltjes en ondervragingen, zoals die in dit onderzoek plaatsvonden.¹⁷⁶

¹⁷⁴ OTGAAR, H., CANDEL, I., MERCKELBACH, H. en WADE, K.A., 'Abducted by a UFO: prevalence information affects young children's false memories for an implausible event' *Applied Cognitive Psychology*, 2009, 23(1), 116.

¹⁷⁵ *Ibid.*, 117.

¹⁷⁶ X, (2009/01/21) Geheugen jonge kinderen makkelijk te manipuleren [WWW]. Knack: <http://knack.rnews.be/nl/actualiteit/nieuws/wetenschap/geheugen-jonge-kinderen-makkelijk-te-manipuleren/article-1194693890124.htm> [19/05/2010]

6.2.2.2.2. Emotionele lading van de gebeurtenis of valentie

In de studie van OTGAAR werd aan zeventig kinderen van 7 jaar een negatief voorval (beschuldigd worden van spieken) en een neutraal verhaal (verhuizen naar een andere klas) verteld. Tijdens de interviews met de kinderen bleek achteraf dat ze makkelijker valse herinneringen ontlokten aan de negatieve gebeurtenis dan aan de neutrale. De oorzaak hiervan ligt waarschijnlijk in de netwerken van de hersenen, die gemakkelijker negatieve feiten naar boven halen.¹⁷⁷

Een negatief verhaal kan in dit geval ook een vals seksueel misbruik zijn, maar om ethische redenen is het niet mogelijk dit experiment te doen met zedenfeiten als negatief verhaal. Kinderen combineren immers echte met valse zaken en dit zou nefaste gevolgen kunnen hebben.¹⁷⁸

Samenvattend kan dus gesteld worden dat pseudo-herinneringen makkelijker te ontwikkelen zijn voor negatieve dan voor neutrale feiten en dat heeft zeker implicaties voor ons recht, aangezien rechtszaken en zeker zedenfeiten handelen over negatieve gebeurtenissen. De herinneringen van kinderen zijn dus niet altijd even betrouwbaar.

6.2.2.2.3. Kennis

Wanneer men meer kennis heeft over een gebeurtenis, werkt dit ook faciliterend om pseudo-herinneringen eraan te ontwikkelen. Wanneer men kinderen twee verhaaltjes vertelt -het ene over een muizenval, het andere over een darmspoeling- blijkt uit onderzoek dat er veel meer valse herinneringen ontwikkeld werden bij het verhaaltje over de muizenval, aangezien kinderen hierover meer kennis hebben.¹⁷⁹

Aangezien seksualiteit vandaag de dag geen taboeonderwerp meer is, hebben kinderen daar op jonge leeftijd hier ook al kennis over en is het dus mogelijk om daaraan pseudo-herinneringen te ontwikkelen.

Als conclusie kunnen we dus stellen dat fictieve gebeurtenissen vrij eenvoudig in het geheugen van kinderen ingeplant kunnen worden. Hierbij spelen een aantal factoren een cruciale rol, om het ontwikkelen van valse herinneringen te faciliteren. Kinderen ontwerpen even gemakkelijk verhalen over plausibele als over implausibele zaken. Dit heeft dus geen effect. Aan negatieve

¹⁷⁷ OTGAAR, H., CANDEL, I. en MERCKELBACH, H., 'Children's false memories: easier to elicit for a negative than for a neutral event', *Acta Psychologica*, 2008, 350.

¹⁷⁸ *Ibid.*, 351.

¹⁷⁹ OTGAAR, H., CANDEL, I., SCOBORIA, A. en MERCKELBACH, H., 'Script knowledge enhances the development of children's false memories', *Acta Psychologica*, 2010, 60.

gebeurtenissen ontwikkelen minderjarigen sneller pseudo-herinneringen dan aan neutrale situaties. De valentie heeft dus wel invloed. Tot slot neemt de vatbaarheid voor valse herinneringen toe wanneer er meer kennis is over de gebeurtenis.¹⁸⁰

De praktische gevolgen hiervan zijn niet te onderschatten. Al zijn de verhoorders van de politie wel op de hoogte van de gevaren die suggesties inhouden, toch is extra waakzaamheid evenwel noodzakelijk bij traumatische feiten, zoals zedenfeiten. Minderjarigen zijn in staat om een aanklacht te verzinnen, ook al gaat het om bizarre gebeurtenissen. Wanneer er dan suggestie in het spel is, blijkt dat kinderen gevoelig zijn voor de ontwikkeling van een geheugenillusie. Kortom, kinderen kunnen dus goede getuigen zijn, maar wanneer er het gevaar dreigt van mogelijke suggestie door de omgeving, door de ondervragers of door de therapeuten, is waakzaamheid geboden.¹⁸¹

6.2.2.3. Pseudo-herinneringen onderscheiden van echte herinneringen

Uit zeer recent onderzoek is gebleken dat er geen criteria zijn om valse herinneringen te onderscheiden van echte. Er werd meermaals gespeculeerd dat er bij echte herinneringen veel meer details in het verhaal aan bod zouden komen dan in valse herinneringen, maar daarvoor geen wetenschappelijke evidentie gevonden. De reden hiervoor is dat pseudo-herinneringen beschouwd worden als een echte ervaring. Kinderen zijn dus in staat om ook details en dergelijke te vertellen over feiten die niet gebeurd zijn. Dat werd ook al aangetoond bij het verhaal van de UFO-ontvoering, waarbij de kinderen werkelijk in staat waren details mee te geven.¹⁸²

6.2.2.4. Valse herinneringen wissen

Sommige psychologen stellen dat het ontkennen van gebeurtenissen leidt tot het verdringen ervan. Hierdoor zou de herinnering aan bepaalde situaties ontoegankelijk worden. Maar uit onderzoek blijkt dat deze opvatting niet klopt. Het is niet zo dat kinderen bepaalde memoires niet rapporteren, dat ze gewist zijn uit het geheugen.¹⁸³

¹⁸⁰ OTGAAR, H., 'Het ontstaan van pseudo-herinneringen van kinderen: over de rol van plausibiliteit, valentie en kennis', *Ars Aequi*, 2010, 7, 515.

¹⁸¹ *Ibid.*, 516.

¹⁸² OTGAAR, H., CANDEL, I., SCOBORIA, A. en MERCKELBACH, H., 'Script knowledge enhances the development of children's false memories', *Acta Psychologica*, 2010, 56.

¹⁸³ Gesprek met HENTY OTGAAR, Klinisch Psycholoog Docent Universiteit Maastricht, 24 maart 2010.

Het is niet mogelijk om pseudo-herinneringen te wissen. Men kan ze wel afpraten. Ten aanzien van de onderzoeker of de interviewer kunnen de kinderen de feiten ontkennen om hen een plezier te doen. Aannemelijk is dat de herinneringen er nog gewoon zijn, maar dat het kind ze niet durft te vertellen. Kinderen zijn snel geneigd om te voldoen aan de wensen en de verwachtingen van een autoritair figuur. De kinderen antwoorden dan sociaal wenselijk, maar men kan de herinnering niet wissen.¹⁸⁴

6.2.3. Suggestiviteit

Suggestieve vragen en verhalen kunnen het geheugen van het kind beïnvloeden, waardoor het fantasieën ontwikkelt waarbij het zich een zedenfeit kan herinneren. Dit komt voor wanneer kinderen meermaals geïnterviewd worden en over dezelfde feiten moeten spreken.¹⁸⁵

Suggestie door bijvoorbeeld een toezichthebbende ouder is een mogelijke oorzaak van het indienen van een valse aanklacht wordt ingediend.¹⁸⁶

Dat wordt nog verder behandeld in hoofdstuk 8, waaruit zal blijken dat kinderen zeer vatbaar zijn voor suggestie.

6.2.4. Valse aanklacht door misverstanden

Een valse aangifte kan ook gebaseerd zijn op foute informatie of foute interpretatie en miscommunicatie met het kind. Een van de ouders kan ook het kind fout verstaan.¹⁸⁷ Dat kan een misverstand zijn in hoofde van de minderjarige, of situaties die door de ouders verkeerd worden opgevat, zoals in onderstaand voorbeeldje.¹⁸⁸ Wanneer we te maken hebben met een misverstand, valt dit vanzelfsprekend onder de onbewust valse aangiften.

Een misverstand kan bestaan over een mogelijke psychische stoornis of over fysieke kenmerken bij het kind. Wanneer het kind bepaalde “verdachte” gedragingen stelt, kunnen de ouders dat onterecht linken aan seksueel misbruik. Een voorbeeld betrof de case waarin een 8-jarig jongetje

¹⁸⁴ OTGAAR, H. en CANDEL, I., ‘Kinderen en valse herinneringen: de rol van valentie’, *Kind en Adolescent*, 2007, 28(4), 237.

¹⁸⁵ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 153.

¹⁸⁶ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 106.

¹⁸⁷ BERNET, W., ‘False statements and the differential diagnosis of abuse allegations’, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 905.

¹⁸⁸ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 124.

na een vakantie bij de vader terug kwam met wondjes op de rug. De moeder ging ervan uit dat dit sigarettenbrandwondjes waren. Er volgde een klacht voor seksueel misbruik, maar na onderzoek bleek dat de wondjes veroorzaakt waren door muggenbeten en de schaafwonden door het surfen op zee.¹⁸⁹

6.2.5. Psychologische problemen van de minderjarige

Sommige tieners verzinnen zedenfeiten omdat ze worstelen met psychische problemen of omdat ze aandacht zoeken.¹⁹⁰

Het probleem met pogingen om menselijk gedrag te verklaren vanuit psychologische eigenschappen is dat gedrag in grote mate wordt bepaald door de omstandigheden en dat het derhalve variabel is. Op basis van kennis van een persoon is het niet altijd te voorspellen mensen deze zich in een bepaalde situatie zal gedragen en op die manier is ook hun geloofwaardigheid moeilijk te beoordelen. Desondanks heerst er in onze gemeenschap nog steeds de hardnekkige overtuiging dat gedrag overwegend wordt bepaald door psychologische eigenschappen. Die overtuiging berust op een fictieve opvatting. De informatie over de persoon is van belang in het oordeel over de waarheid van de beschuldiging, maar is niet absoluut. De verklaring zelf dient dus altijd centraal te staan bij de beoordeling, de persoonlijkheid en het gedrag van het vermeende slachtoffer hebben hierbij enkel een ondersteunende rol.¹⁹¹

Wanneer kinderen betrokken worden bij bittere echtscheidingszaken kan dat nadelige effecten hebben. De psychiatrische achteruitgang van pubers en kinderen, die betrokken zijn in relatierechtszaken, draagt bij tot een misvatting over bepaalde gebeurtenissen.¹⁹² Deze misvattingen vormen dan vaak de basis van foute beweringen omtrent seksueel wangedrag bij de kinderen. Hierbij beklemtoonden de onderzoekers het belang van eerst de cognitieve bekwaamheid en de emotionele ontwikkeling van het kind vast te stellen om zo zijn of haar geloofwaardigheid beter te kunnen inschatten.¹⁹³

¹⁸⁹ BERNET, W., 'False statements and the differential diagnosis of abuse allegations', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 903-910.

¹⁹⁰ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 76.

¹⁹¹ SOPPE, H.J.G., 'Indicatoren voor de geloofwaardigheid van verklaringen over zedendelicten' in *Een spiegel van (straf)recht en psychiatrie*, KOENRAADT, F., (ed.), Deventer, Kluwer, 2000, 174.

¹⁹² SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 106.

¹⁹³ *Ibid.*, 107.

Een mogelijke psychologische oorzaak van een valse aangifte door het kind kan voortvloeien uit de seksuele inzichten die uit het oedipale conflict voortkomen. Die valse beschuldigingen zijn dan eerder gebaseerd op seksuele fantasieën dan op de realiteit. Dit fenomeen is beter bekend onder de naam het “oedipuscomplex”.¹⁹⁴ Hierbij ontwikkelt de minderjarige bepaalde instinctieve, erotische bindingen aan zijn ouders, waarbij met name de zoon zich aangetrokken voelt tot de moeder en de vader als zijn concurrent ziet.¹⁹⁵

6.2.6. Psychologische problemen als indicator van een zedenfeit

Men treft in de literatuur ellenlange lijsten aan van allerlei mogelijke gevolgen van seksueel misbruik veroorzaakt bij de slachtoffers. Ongeveer elk mogelijk gedragsprobleem komt in deze lijsten voor. De redenering hierachter stelt dat iemand die een bepaald probleem vertoont, seksueel misbruikt is. Maar dit berust op een fictieve veronderstelling.¹⁹⁶

Deze benadering is immers foutief: het is niet omdat A uit B volgt, dat B uit A volgt.

Ten eerste vertonen niet alle slachtoffers van een seksueel misbruik problemen, laat staan een vaste set van problemen. Gedragsveranderingen of psychische problemen als criterium voor de echtheid van de aangiften zouden leiden tot “*false negatives*”, namelijk slachtoffers zouden niet worden herkend omdat hun gedrag geen veranderingen vertoont.¹⁹⁷

Ten tweede kunnen gedragsveranderingen en psychologische problemen ook het gevolg zijn van andere dan traumatische ervaringen met een zedenfeit. Afgaan op gedragsveranderingen kan leiden tot “*false positives*”: ten onrechte concluderen dat een zedenfeit heeft plaatsgevonden. Dit leidt op zijn buurt dan weer tot een valse aangifte van een zedenfeit.¹⁹⁸ Vals positief wil dus zeggen dat er in werkelijkheid geen feit plaatsvond, maar het wordt toch geloofd. Deze “*false positives*” zijn dus de valse aangiften. Bij vals negatief heeft het feit weldegelijk plaatsgevonden, maar het wordt niet geloofd.¹⁹⁹

¹⁹⁴ YATES, A. en MUSTY, T., ‘Preschool children's erroneous allegations of sexual molestation’, *The American Journal of Psychiatry*, 1988, 145(8), 989.

¹⁹⁵ MASH, E.J., en TERDAL, L.G., *Assessment of childhood disorders*, New York, Guilford Press, 1997, 543.

¹⁹⁶ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 205.

¹⁹⁷ JONAS, D.P.H., ‘False positives in the field of child maltreatment’, *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1395.

¹⁹⁸ LYON, T.T., ‘False allegations and denials in child sexual abuse’, *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 429-437.

¹⁹⁹ PEZDEK, K., ‘Avoiding false claims of child sexual abuse: empty promises’, *Family Relations*, 1994, 43(3), 258.

6.2.7. Fantasieën in hoofde van de minderjarige

Een andere mogelijke verklaring voor het indienen van een valse aanklacht van een zedenfeit die behoort tot de onbewuste categorie, zijn de fantasieën en de dromen door kinderen. Hierbij verwart het kind fantasie met realiteit. Dat kenmerk treffen we vooral aan bij jongere kinderen.²⁰⁰

Reeds vaak werd vastgesteld dat vele beschuldigingen het product zijn van een droombeeld, gebaseerd op wensen en dweezucht, vooral in de fantasieën van meisjes in hun pubertijd.²⁰¹

Dit is een veel voorkomende reden om te twijfelen aan de geloofwaardigheid van een kind. Kinderen hebben immers de neiging tot fantaseren, dit noemt men ook hun onvermogen tot “*reality monitoring*”. Kinderen kunnen niet onderscheiden of een herinnering terugslaat op een werkelijke of op een gefantaseerde gebeurtenis.²⁰²

Verschillende studies onderzochten of kinderen makkelijk seksueel misbruik fantaseerden, maar men kon er geen afdoende bewijzen voor vinden. Meestal missen zij de benodigde seksuele kennis en het cognitief vermogen daartoe.²⁰³

Samenvattend kan men stellen dat er geen sluitende wetenschappelijke aanwijzingen te vinden zijn voor spontane seksuele fantasieën van kinderen. Wanneer ze toch aanwezig zijn, worden ze niet makkelijk meegedeeld, maar gepresenteerd als werkelijke ervaringen.

Daarnaast kan een seksuele overstimulatie bij het kind vaak geassocieerd worden met een mogelijk misbruik, aangezien het kind bepaalde gedragingen of handelingen stelt, die in verband kunnen worden gebracht met kindermisbruik.²⁰⁴

Deze fantasieën omtrent seksueel misbruik bij kinderen zijn dus uitzonderlijk, maar indien zij toch plaatsvinden, is er wel kans dat er verwarring komt met de realiteit.

²⁰⁰ BERNET, W., ‘False statements and the differential diagnosis of abuse allegations’, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 905

²⁰¹ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 134.

²⁰² HAESEVOETS, Y.H., ‘Les allégations d’abus sexuel chez l’enfant: entre le doute et la conviction absolue’, *L’Evolution Psychiatrique*, 1999, 64(2), 344.

²⁰³ SOPPE, H.J.G., ‘Het verhoren van kinderen in zedenzaken’ in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 356.

²⁰⁴ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 64.

Naast fantasie is er ook confabulatie mogelijk: het vertellen van verzonnen gebeurtenissen of overdrijving van echte gebeurtenissen.²⁰⁵ Uit onderzoek van BENEDEK en SCHETKY bleek dat kinderen op deze manier proberen om gaten in hun geheugen te vullen door confabulaties. Dit komt ook voor wanneer de interviewer bij het kind blijft aandringen om meer informatie te geven over een bepaalde gebeurtenis dan het kind zich eigenlijk nog kan herinneren.

6.2.8. Dwang door ouders op de minderjarige: onbewuste dwang

Uit dossieronderzoek van bepaalde valse aangifte bleek dat ook psychologische problemen van de ouders aan de basis van de beschuldigingen kunnen liggen. In dit geval spreken we ook van “ouderlijke waan”. De onderzoekers gingen na of het mogelijk is dat de ouders te maken hebben met het “Syndroom van Münchhausen by Proxy”.²⁰⁶ Daarbij hebben we te maken met ouders die hun kinderen ziek maken of een ziekte verzinnen om zo zelf extra aandacht te krijgen en daar zelf voldoening uit te halen. Door bepaalde symptomen van seksueel misbruik in scene te zetten proberen ze zo om de andere ouder het bezoekrecht te ontzeggen.²⁰⁷

Maar ook paranoïde psychosen kunnen een psychologische aanleiding zijn tot het dwingen van het kind. De paranoïde persoonlijkheidsstoornis wordt vaak omschreven als overdreven argwaan en achterdocht en het bij voortdoring gespist zijn op mogelijke bedreigingen. Hier is het dus mogelijk dat één van de ouders zich symptomen voorstelt die op een seksueel misbruik kunnen wijzen. Een voorbeeld hiervan is wanneer het kind na een weekend met de vader bloed op de broek heeft.²⁰⁸

GREEN beschreef in zijn onderzoek het verhaal van een 9-jarig meisje wiens moeder geloofde dat haar ex-man het kind sinds de geboorte misbruikte. Het kind verklaarde meermaals dat haar vader haar betastte in bed. Later bekende ze dat de getuigenissen verzonnen waren om haar moeder te plezieren en om zo ellenlange ondervragingen uit te stellen. Bij de evaluatie later dat de moeder een waanbeeld had ontwikkeld over een relatie tussen het meisje en de vader.²⁰⁹

²⁰⁵ BERNET, W., ‘False statements and the differential diagnosis of abuse allegations’, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 906.

²⁰⁶ SCHREIER, H.A., ‘Repeated false allegations of sexual abuse presenting to sheriffs: when is it munchausen by proxy?’, *Child Abuse and Neglect*, 1996, 20(10), 986.

²⁰⁷ *Ibid.*, 987.

²⁰⁸ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 114.

²⁰⁹ GREEN, A., ‘True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes’, *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 455.

Ook schizofrenie is een mogelijke oorzaak van onbewuste dwang. De moeder heeft dan een afwijkende beleving van de werkelijkheid, resulterend in onlogische gedachtepatronen, wanen, hallucinaties en in wisselende mate emotionele, denk- en gedragsstoornissen. De moeder interpreteert de relatie tussen het kind en de vader verkeerd en op basis hiervan zet ze druk op het kind om een valse aangifte in te dienen.²¹⁰

Bovendien kon men ook in enkele dossiers vaststellen dat de moeders aan een paranoïde of hysterische persoonlijkheidsstoornis leden. Bij enkele moeders werd de diagnose van posttraumatische stressstoornissen vastgesteld, dewelke frequent gebaseerd waren op eigen ervaringen van seksueel misbruik daterend uit de kindertijd.²¹¹

6.3. Oorzaken van bewust valse aangiften door minderjarigen.

De bewust of opzettelijk valse aantijgingen van zedenfeiten door kinderen zijn eerder ongewoon, minderjarigen zijn zelden de bron van een valse beschuldiging van seksueel misbruik.

De bewust vermeende klachten zijn maar een onderdeel van alle mogelijke oorzaken, toch maken deze een groot deel uit van de het totaal aantal valse aanklachten. Bij de echtscheidingsdossiers steken ze steeds vaker de kop op. In de literatuur is er nog een gebrek aan studies over de context waarin opzettelijk valse aangiften opduiken.²¹²

Enkele jaren terug werd er in Canada een eerste grote survey met een aanzienlijke steekproef (n= 7672) gevoerd: dit waren dossiers, gemeld aan de kinderbeschermingswerkers, waarbij er een vermoeden was van kindermisbruik of kindermishandeling. Naar aanleiding van de steekproef heeft men deze opzettelijke valse aangiften onderzocht en voor valse aangiften van seksueel misbruik bekwam men een percentage van 4%.²¹³

De cijfers liggen dus niet zo hoog als sommige critici beweren en moeten dan nog genuanceerd worden.

²¹⁰ MASH, E.J., en TERDAL, L.G., *Assessment of childhood disorders*, New York, Guilford Press, 1997, 564.

²¹¹ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 107

²¹² HERSHKOWITZ, I., 'A case study of child sexual false allegation', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1407.

²¹³ TROCME, N. en BALA, N., 'False allegations of abuse and neglect when parents separate', *Child Abuse and Neglect*, 2005, 29(12), 1334.

Bij de opzettelijk valse aangiften is het noodzakelijk om een onderscheid te maken tussen beschuldigingen die gefabriceerd zijn door het kind zelf zonder invloed van een volwassene (eventueel een ouder) en de beschuldigingen waarbij het kind door de bewuste invloed van een persoon is gedwongen of onder druk gezet om een valse aangifte te doen.²¹⁴

6.3.1. Dwang door de ouders op de minderjarige: bewuste dwang

Het is mogelijk dat jonge kinderen ongewild onware verklaringen afleggen over een zedenfeit door dwang van de ouders. Hierbij spreken we dus van manipulatie van het kind, dat vindt grotendeels plaats bij de echtscheidingsprocedures. (zoals hierboven reeds vermeld in hoofdstuk twee)²¹⁵

Bij een studie van 19 dossiers inzake voogdij of bezoekrecht bleek dat slechts in 4 van de 19 gevallen een seksueel misdrijf kon worden vastgesteld. In de bewezen zaken bleek dat het kind direct betrokken was bij het maken van de valse beschuldigingen, terwijl er in de onbewezen zaken ernstige vermoedens waren dat er aangiften gebeurd zijn onder dwang van een van de ouders, met doel als de andere ouder schade te berokkenen. Door de overtuigingskracht van de ouder is het mogelijk om een minderjarige op deze manier om te praten.²¹⁶

Er bestaat ook de mogelijkheid dat het kind de valse aanklacht indient om een volwassene te plezieren.

Zoals hierboven reeds aangegeven zijn er heel wat mogelijke situaties waarin valse aangiften voorkomen waarbij geen psychologische oorzaak aan de grondslag ligt. Denk hierbij aan de echtscheidingsperikelen of voogdijregelingen, waarbij ouders met verzonnen of verkeerd begrepen verhalen van de kinderen bij de politie belanden met als doel de dader (meestal dan de echtgenoot of de vader van de kinderen) het contact met zijn kinderen te ontzeggen. Dit zijn dan ook de meest voorkomende valse aangiftedossiers.²¹⁷

²¹⁴ FALLER, K.C., 'False accusations of child maltreatment: a contested issue', *Child Abuse and Neglect*, 2005,29(12), 1329.

²¹⁵ SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 353.

²¹⁶ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 106.

²¹⁷ HAESEVOETS, Y.H., 'Les allégations d'abus sexuel chez l'enfant: entre le doute et la conviction absolue', *L' Evolution Psychiatrique*, 1999, 64(2), 343.

De kinderen worden in deze situatie gecoacht, geprogrammeerd door de vindicatieve ouder om die ervaringen te bevestigingen, ook al hebben ze nooit plaatsgevonden. Dit gebeurt meestal door de moeder (in de studie van FALLER met bevraging van 192 medewerkers bij kinderbeschermingsorganisaties was in 78, 6% van de gevallen de moeder verantwoordelijk voor het coachen van het kind), die het verhaal fabriceert om de echtgenoot te straffen en verder contact met het kind te verbieden. De respondenten verklaarden wel dat ze nog maar met een klein aantal zaken gewerkt hebben waarin er sprake was van coaching.²¹⁸

Uit dezelfde studie bleek ook dat coaching het meest voorkomt bij voogdijregelingen: bij 5% van de 192 cases waarin het kind werd aangemoedigd was er een voogdijdispuut.²¹⁹

6.3.2. Doelbewuste leugens door kinderen

“Kinderen liegen niet, althans niet als het gaat om een seksueel misbruik.” De voornaamste argumenten die voor deze redenering opgevoerd worden, zijn dat kinderen er geen belang bij zouden hebben, noch het vermogen bezitten om ervaringen van een seksueel misbruik te verzinnen.²²⁰ Inderdaad, kinderen kunnen nauwelijks weten dat zij met een beschuldiging iemand kunnen treffen, zij stellen zich eerder loyaal op tegenover de dader. Bovendien kunnen de schaamte- en schuldgevoelens een sterke rem zetten op het uiten van een valse beschuldiging. Zij worden dan eerder loyaal tegenover de dader. Toch klopt deze opvatting niet helemaal, men kan van kinderen minstens verwachten dat zij gebeurtenissen anders weergeven.²²¹

Dat kinderen in dat geval dus nooit zouden liegen, is een overgebleven mythe die nog leeft in onze maatschappij, maar inmiddels is wel al duidelijk dat het beeld van een immer de waarheid sprekend kind niet meer opgaat. Men kan van kinderen immers ook verwachten dat zij gebeurtenissen anders weergeven dan dat ze werkelijk hebben plaatsgevonden.²²² Bewust liegen kan plaatsvinden om allerlei redenen zoals schaamte- en schuldgevoel, angst voor een straf,

²¹⁸ FALLER, K.C., ‘Coaching children about sexual abuse: a pilot study of professionals’ perceptions’, *Child Abuse and Neglect*, 2007, 31(9), 952.

²¹⁹ *Ibid.*, 953.

²²⁰ WAKEFIELD, W.A. en UNDERWAGER, R., *Accusations of child sexual abuse*, Springfield, Charles C. Thomas, 1988, 232.

²²¹ SOPPE, H.J.G., ‘Indicatoren voor de geloofwaardigheid van verklaringen over zedendelicten’ in *Een spiegel van (straf)recht en psychiatrie*, KOENRAADT, F., (ed.), Deventer, Kluwer, 2000, 172.

²²² TONG, D., *Don’t blame me daddy: false accusations of child sexual abuse*, Norfolk, Hampton Roads Publishing Company, 1992, 98.

bedreiging, hoop op een beloning of de werkelijke dader beschermen en als alibi omdat ze te laat thuis kwamen.²²³

Kinderen praten tegenwoordig onderling meer over seksualiteit dan vroeger, doordat zij in onze toegevendende maatschappij veel meer worden blootgesteld aan seksualiteit in het algemeen. Zoals reeds aangegeven worden kinderen beïnvloed door externe bronnen zoals media, tv, films en klasgenootjes. Wanneer dit thema beter bespreekbaar is op school, is het logisch dat er ook meer fantasieën en dergelijke de kop opsteken en die kunnen dan leiden tot valse beschuldigingen.²²⁴

Maar daarnaast zijn er ook gewoon kinderen die doelbewust aan de politie verzinsels vertellen, gewoon omdat ze *wraak* willen nemen op iemand.²²⁵

6.4. Theoretische verklaringen voor de valse aangiften

In deze masterproef wordt voornamelijk uitgegaan van een *constructivistisch* standpunt. Deze theorieën verklaren de valse aangiften van zedenfeiten in onze maatschappij: hun uitgangspunt is dat deze feiten door de maatschappij worden geconstrueerd. En dat is ook zo voor de valse aangiften: zij zijn een fenomeen dat geleidelijk aan is ontstaan in onze maatschappij. Ze zijn historisch gegroeid, zoals reeds besproken in hoofdstuk 1. Het constructivisme vertrekt van het standpunt dat mensen zelf betekenis verlenen aan hun omgeving en dat sociale processen hierbij een prominente rol spelen. Kennis wordt door ieder mens op een eigen wijze geconstrueerd, waarbij men sterk wordt beïnvloed door de reacties en opvattingen in de sociale omgeving. De morele paniek die er rond zedenfeiten hangt verklaart mede het escalerende effect van valse aangiften: mensen zijn in paniek en wanneer ze bepaalde signalen herkennen, trekken ze sneller aan de alarmbel. Hierdoor zijn er de laatste jaren meer onterechte klachten van seksueel misbruik waargenomen.²²⁶

Maar naast dat sociaal constructivisme zijn er ook *psychologische theorieën* die verklaren waarom er valse aangiften worden gedaan. Vanuit de psychologie worden de geheugeneffecten van deze kinderen bekeken. De psychologische theorie van FREUD heeft een belangrijke invloed

²²³ SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 353.

²²⁴ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 104.

²²⁵ BERNET, W., 'False statements and the differential diagnosis of abuse allegations', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 906.

²²⁶ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 9.

omdat daarin de oorsprong van de psychologische theorieën ligt. Hij beschreef als eerste het fenomeen van valse herinneringen.²²⁷

In de “Seduction theory” van FREUD staan de onderdrukte herinneringen aan seksueel misbruik in de jeugd, met als gevolg hysterische symptomen, centraal. De herinnering werd volgens hem verdrongen, maar bleef wel actief. De energie die op de verkeerde plek terecht was gekomen zocht een uitweg en dat leidt vroeg of laat tot een ontwikkelingsstoornis. Een verdrongen herinnering verdween niet uit de geest, maar kwam terecht in een deel van de geest die FREUD “het onbewuste” noemde.²²⁸

Enkele jaren later verliet FREUD zijn “seduction theory”, hij concludeerde dat de herinneringen aan seksueel misbruik denkbeeldige fantasieën waren. De oorzaak van deze valse aangiften komt dus voort uit het feit dat de therapeuten allerlei suggestieve vragen stellen aan hun patiënten.²²⁹ Op die manier sturen ze de fantasieën over seksueel misbruik. De mensen geloven dat graag omdat ze dan eindelijk weten vanwaar de problemen komen (van het seksueel misbruik). Achteraf blijkt vaak dat deze aanklachten vals waren.²³⁰

Ook de “repressed memory therapy” en daarbij in het bijzonder het “false memory syndrome” spelen een belangrijke rol in deze masterproef. De theoretische onderbouw voor deze theorie werd afgeleid uit het vroegere werk van FREUD.²³¹

Hierbij kunnen herinneringen ontstaan aan feiten die niet werkelijk plaatsvonden. Een valse herinnering is een vervorming van een feitelijke ervaring of een fantasie van een ingebeeelde ervaring die als feitelijk wordt aanschouwd. Bij vele valse herinneringen speelt het verwarren of door elkaar halen van fragmenten van de herinnerde gebeurtenissen een rol. Er wordt vaak een foute informatiebron herinnerd en soms worden dromen beschouwd als het opnieuw weergeven van echte ervaringen. Nog andere valse herinneringen zijn vermoedelijk het resultaat van het aanporren door of het suggereren van therapeuten of hulpverleners.²³²

²²⁷ DE RIVERA, J., ‘The construction of false memory syndrome: the experience of retractors’, *Psychological Inquiry*, 1997, 8(4), 276.

²²⁸ WATTERS, E., ‘Doors of memory’, *Mother Jones Journal*, 1993, 18(1), 24.

²²⁹ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 147.

²³⁰ WATTERS, E., ‘Doors of memory’, *Mother Jones Journal*, 1993, 18(1), 28.

²³¹ LEHMANN, C., ‘False sex abuse accusations lead to revision of theories’, *Psychiatric News*, 2003, 38(12), 14.

²³² KAPLAN, R. en MANICAVASAGAR, N., ‘Is there a false memory syndrome? A review of three cases’, *Comprehensive Psychiatry*, 2001, 42(4), 344.

Onderzoek heeft aangetoond dat het niet alleen mogelijk is om valse herinneringen bij iemand te creëren, maar ook dat het relatief eenvoudig is om dat te doen. Veel psychologen houden ook vol dat hun collega's die "repressed memory therapy" beoefenen en zo hun patiënten aanzetten tot valse herinneringen aan misbruik of die herinneringen suggereren aan die patiënten. Veel van de herinneringen die zo naar boven komen handelen over seksueel misbruik door ouders, grootouders en priesters.²³³ Het "false memory syndrome" is een stoornis die het gevolg is van deze therapieën. Een kind ervaart dan traumatische herinneringen als zagezegd gevolg van een seksueel misbruik, maar de herinneringen zijn vals en worden als waarheid aangenomen.²³⁴

In de Verenigde Staten is er bovendien al een "False Memory Syndrome Foundation" (verder FMSF) opgericht. Deze groep omschrijft dit syndroom als een snel groeiende epidemie, ontstaan door vragen en psychotherapie. Dat is gevaarlijk omdat het families uit elkaar trekt en enorme gevolgen heeft, zowel voor de onschuldige ouders als voor het kind zelf.²³⁵ Ook in Groot-Brittannië is de "British False Memory Society" opgericht, deze actie- en steungroep voor ouders die vals beschuldigd zijn. Zij waarschuwen verder ook voor het gevaar van onverantwoordelijke therapeuten.²³⁶

Sommige auteurs stellen dat het wel de taak van de staat is, om de waarheid van een aangifte van seksueel misbruik op te sporen, maar gezien het stijgende aantal valse aangiften door misleidende therapieën is het ook de taak van de psychologie en de psychiatrie om deze mee op te sporen.²³⁷

Verder is ook de sociale psychologie van belang bij de verklaringen waarom deze minderjarigen valse aangiften doen, want een mogelijke oorzaak is "het verkeerde informatie-effect". Dat is informatie die in het geheugen wordt geïntegreerd doordat er suggestieve vragen aan kinderen worden gesteld. Suggestieve vragen en verkeerde informatie kunnen het geheugen van kinderen dus vervormen. Vandaar dat ook de sociale psychologie een theoretische rol speelt.²³⁸

²³³ LOFTUS, E.F. en KETCHAM, K., *The myth of repressed memory: false memories and allegations of sexual abuse*, New York, St. Martin's Griffin, 1996, 67.

²³⁴ CONTRATO, S. en GUTFREUND, J., *A feminist clinician's guide to the memory debate*, New York, Harrington Park Press, 1996, 109.

²³⁵ RUBIN, L.J., 'Childhood sexual abuse: False accusations of "false memory"?', *Professional Psychology, Research and Practice*, 1996, 27(5), 447.

²³⁶ WOODIWISS, J., *Contesting stories of childhood sexual abuse*, New York, Palgrave Macmillan, 2009, 46.

²³⁷ KAPLAN, R. en MANICAVASAGAR, N., 'Is there a false memory syndrome? A review of three cases', *Comprehensive Psychiatry*, 2001, 42(4), 345.

²³⁸ BREHM, S.S., KASSIN, S.M., FEIN, F., MERVIELDE, I. en VAN HIEL, A., *Sociale psychologie*, Gent, Academia Press, 2006, 465.

6.5. Besluit

Om het overzicht te bewaren worden in het besluit de verschillende diagnoses en de voornaamste oorzaken nog even opgesomd:²³⁹

Onbewuste oorzaken:

- Pseudo-herinneringen ontstaan vooral bij jonge kinderen. Dit zijn herinneringen aan feiten die niet plaatsvonden. Faciliterende factoren hierbij zijn de plausibiliteit, de kennis en de emotionele lading van het feit (gevoeliger bij negatieve emotie)
- Suggestief verhoor of interview. Suggestie heeft een invloed op vooral jonge kinderen, door suggestieve vragen te stellen beïnvloeden ze de antwoorden van de kinderen
- Misverstanden, verkeerde communicatie en foute interpretatie door de ouders
- Een psychologisch probleem bij het kind, bijvoorbeeld het oedipuscomplex. (Dit is een onbewuste leugen van het kind)
- Fantasie door de minderjarige
- Psychologische problemen bij de ouders of ouderlijke waan, bijvoorbeeld paranoia, schizofrenie, Münchhausen by Proxy Syndroom.(dit is de onbewuste dwang)

Bewuste oorzaken:

- Bewuste dwang: ouderlijke manipulatie van het kind, bijvoorbeeld bij echtscheidingen
- Bedrog en misleiding door de minderjarige (voornamelijk voor bij oudere kinderen)

Hiernaast werd in dit hoofdstuk ook nog een theoretische luik toegevoegd met mogelijke verklaringen voor het ontstaan van de valse aanklachten.

Eenzijds is er constructivisme dat stelt dat de valse aanklachten een historisch gegroeid fenomeen zijn, geconstrueerd door onze maatschappij zelf. Anderzijds is er de psychologische theorie van FREUD, deze is hiervan de grondlegger met zijn “seduction theory”. Hij concludeerde dat de herinneringen van seksueel misbruik denkbeeldige fantasieën waren. Later werd het “false memory syndrome” ontdekt. Dit syndroom is het gevolg is van allerlei suggestieve therapieën (repressed memory therapy). Een kind ervaart hierbij traumatische herinneringen als gevolg van een seksueel misbruik. Deze herinneringen zijn vals, maar worden dus als waarheid aangenomen met valse beschuldigingen tot gevolg.

²³⁹ BERNET, W., ‘False statements and the differential diagnosis of abuse allegations’, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 905.

Hoofdstuk 7: De gevolgen van de valse aangifte

7.1. Inleiding

De aangifte van een zedenfeit heeft heel wat gevolgen. Eerst beschrijven we de gevolgen voor de minderjarigen zelf. Daarnaast zijn er ook de gevolgen voor de vermeende daders. Beschuldigd worden van een seksueel misdrijf veroorzaakt nu vaak enorme maatschappelijk onrust. Onze huidige samenleving heeft, sinds de DUTROUX-affaire, haar afkeer voor deze feiten duidelijk gemaakt. Verdachten worden normaal pas schuldig bevonden wanneer die schuld bewezen is, maar paradoxaal genoeg gaat dit niet op voor verdachten van zedenfeiten. Verder zijn er ook de maatschappelijke gevolgen, maar ook de gevolgen voor politie en justitie zijn niet gering en worden in dit hoofdstuk uitvoerig besproken.

7.2. Gevolgen voor de minderjarige

Of de aangifte van seksueel misbruik nu juist of vals is, altijd is ze verantwoordelijk voor een aantal ernstige emotionele gevolgen voor het kind. De emotionele gezondheid van de minderjarige is evenwel bedreigd door een ouder die hem seksueel misbruikt, als door een ouder die overreageert en zo het kind aanspoort om te liegen over een seksueel misbruik.²⁴⁰ De verantwoordelijkheid van de onderzoekers, die beoordelen of een zedenfeit al dan niet plaatsvond, stopt niet bij het bewijs leveren of geen bewijzen vinden. De onderzoekers moeten de kinderen beschermen tegen ouders die hen misbruiken bij echte zedenfeiten, maar ook tegen ouders die minderjarigen aanzetten tot liegen.²⁴¹

Wanneer we te maken hebben met onopzettelijk valse herinneringen zijn deze voor het kind huiveringwekkend en is het lijden echt, ook al is de aanklacht vals. De families worden verscheurd door de vraag of de herinneringen nu echt of vals zijn.²⁴²

²⁴⁰ HAESEVOETS, Y.H., 'Les allégations d'abus sexuel chez l'enfant: entre le doute et la conviction absolue', *L'Evolution Psychiatrique*, 1999, 64(2), 339.

²⁴¹ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 98.

²⁴² TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 25.

Doet men er dan goed aan om dergelijke herinneringen zonder meer als waarheid te accepteren zonder enige poging om het tegendeel te bewijzen? Dit zou onaanvaardbaar zijn, ten aanzien van de familie en ten aanzien van de beschuldigde. Vandaar dat het belangrijk is dat deze klachten van kinderen ten gronde onderzocht worden. Dat doet de politie door middel van speciale verhoortechnieken. Hierop komen we later terug in hoofdstuk 8.²⁴³

Maar ook bij opzettelijke klachten (bijvoorbeeld in echtscheidingsprocedures) zijn de gevolgen voor het kind niet te onderschatten. Een kind dwingen zijn vader te beschuldigen zal het levenslange schade toebrengen.²⁴⁴

Een kind een valse misbruikbewering laten maken, is een verschrikkelijk iets om een minderjarige aan te doen. Het kind moet onnodig medische, politionele en psychologische onderzoeken ondergaan. Maar bij vermoedens van seksueel misbruik kan het zijn dat het kind ook lichamelijke onderzoeken moet verduren.²⁴⁵ Deze kunnen het kind bijzonder in verlegenheid brengen. Afhankelijk van de omstandigheden en de leeftijd van het kind, kunnen de foute beschuldigingen een permanente kloof veroorzaken tussen het kind en de beschuldigde ouder, de beschuldigende ouder of beiden.²⁴⁶

7.2.1. Gerechtig verhoor van de minderjarige

Zoals hierboven aangehaald zijn de onnodige verhoren als het ware psychische pijnigingen die het kind moet doorstaan. Het moet immers vertellen over een feit dat niet plaatsvond. Kinderen kunnen hierdoor in de war raken. Waarheid en leugens worden dan door het kind door elkaar gehaald. Gelukkig zijn er de laatste jaren grote vooruitgangen geboekt inzake het verhoren van minderjarigen,²⁴⁷ die maken de omstandigheden voor het kind aangenamer. Het verhoren van minderjarigen via videoverhoor wordt verder toegelicht in hoofdstuk 8.2.

²⁴³ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 27.

²⁴⁴ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 83.

²⁴⁵ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 34.

²⁴⁶ LARSON, A. (z.d.) False accusations of child abuse [WWW]. Expert Law: http://www.expertlaw.com/library/domestic_violence/false_accusations.html [19/05/2010]

²⁴⁷ DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 25.

7.2.2. Onterecht in de hulpverlening

Naast de onnodige politionele verhoren en onderzoeken, is er ook de plaatsing in instellingen, weg van de ouders, waar de kinderen behandeld worden voor het seksueel misbruik.²⁴⁸

Bovendien zijn er ook kinderen in psychotherapie voor een seksueel misbruik dat niet plaatsvond. De therapeut neemt de beschuldigingen voor waarheid aan en dat kan dramatisch zijn, want er kan bij het kind een nieuwe ingebeelde ziekte ontstaan. En dat geeft de hulpverleners dan weer een reden om het kind in therapie te houden.²⁴⁹

De minderjarige raakt in conflict met zichzelf, en krijgt gevoelens van haat tegenover de vermeende dader.²⁵⁰

Wanneer die vermeende dader dan ook nog eens een van de ouders uitmaakt, komt een oorspronkelijk gezonde ouder-kindrelatie in het gedrang of, erger nog, ze wordt gewoon beëindigd. Het kind kan hierdoor verbijsterd zijn. Bijkomende trauma's komen voor wanneer een minderjarige gedwongen wordt om tegen een van de ouders te getuigen aangaande een seksueel misdrijf dat nooit plaatsvond.²⁵¹ Het parket stuurt de kinderen achteraf niet naar de hulpverlening, wanneer blijkt dat de aanklacht vals was. Maar op het moment van de aanklacht wil het jeugdrecht wil het kind beschermen tegen een mogelijke gevaarssituatie thuis en op die manier worden gezinnen uit elkaar getrokken. Het is niet altijd makkelijk voor politie en parket om in te schatten of de feiten echt plaatsvonden.²⁵²

7.3. Gevolgen voor de vermeende dader

Paniek voor zedenfeiten leeft en onze huidige cultuur versterkt deze paniek alleen maar. Onze maatschappij is zover gegaan dat ze labels plakt op daders van zedenfeiten. Deze “stempel” veroorzaakt dan persoonlijke aanvallen en beledigingen aan hun adres.²⁵³

²⁴⁸ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 84.

²⁴⁹ HERSHKOWITZ, I., ‘A case study of child sexual false allegation’, *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1399.

²⁵⁰ YATES, A. en MUSTY, T., ‘Preschool children's erroneous allegations of sexual molestation’, *The American Journal of Psychiatry*, 1988, 145(8), 989.

²⁵¹ GOLDSTEIN, E., ‘False memory syndrome: why would they believe such terrible things if they weren't true’, *The American Journal of Family Therapy*, 1997, 25(4), 314.

²⁵² Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

²⁵³ LAMBERG, L., ‘False memories, lasting scars’, *Journal of the American Medical Association*, 1999, 282(3), 224.

Strafpleiter VERMASSEN verklaart dat, sinds de zaak DUTROUX, het Openbaar Ministerie nog nauwelijks zedenzaken seponeert onder druk van de publieke opinie, zelfs al ontbreekt er hard bewijs. De verdachte moet bijna zelf zijn onschuld bewijzen; het recht staat echt op zijn kop.²⁵⁴

Hierdoor is het geen verrassing dat, ondanks de hoge graad van foute beweringen, de beschuldigen toch reeds veroordeeld zijn in “de rechtbank van publieke opinie”. Ook al is men onschuldig bevonden, de maatschappij ziet dit als een technisch detail.²⁵⁵ Mensen denken vaak: waar er rook is, is er ook vuur is. De aangifte moet toch ergens vandaan komen?

Beschuldigingen van seksueel misbruik vormen regelmatig voorpaginanieuws, staan wekelijks in magazines en komen op televisie. Alsof dit alles nog niet volstaat wordt de naam van de vermeende dader meteen vermeld. Jammerlijk, want in zo'n situaties is er geen veronderstelling van onschuld meer aanwezig. De professionele en sociale reputatie van de beschuldigde worden geschaad. Bovendien zijn alle persoonlijke en financiële hulpbronnen enkel nog gefocust op het verdedigen van de onschuld van de vermeende dader.²⁵⁶

Sommige auteurs verwijten politie en justitie vooringenomenheid: ze zouden vooral uit zijn op bekentenissen. Het kind die een aangifte doet, wordt direct beschouwd als slachtoffer waarbij politie en justitie al snel in de huid van hulpverlener kruipen.²⁵⁷ De bewijslast wordt omgekeerd ten aanzien van de verdachte: hij moet zijn onschuld aantonen. Dit verklaart ook het fenomeen van de valse bekentenissen, die meermaals opduiken na een valse aanklacht. Onder psychische en fysieke druk bekent de verdachte dan, zonder dat hij de feiten gepleegd heeft. Deze druk komt er door urenlange verhoren, slapeloze nachten en weinig voeding.²⁵⁸

Dit heeft te maken met het feit dat de bewijsvoering bij zedenmisdrijven vrijwel altijd problematisch is omdat deze misdrijven in het geniep gepleegd worden. Andere getuigen dan het slachtoffer ontbreken meestal en forensisch bewijsmateriaal is niet voor handen indien niet onmiddellijk aangifte wordt gedaan. Dit is vaak het geval bij zedenfeiten die gebeuren op jonge leeftijd, want kinderen realiseren zich aanvankelijk niet dat het om een misdrijf gaat.²⁵⁹

²⁵⁴ ROMMERS, W., Steeds meer valse klachten over kindermisbruik: opvoeder Ben (31) maakt het mee, *Het nieuwsblad*, 22 mei 2005.

²⁵⁵ LOGUE, D. (2009/04/24) 'False allegations' [WWW]. Once fallen fact guides: <http://www.oncefallen.com/falseallegations.html> [18/05/2010]

²⁵⁶ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 122.

²⁵⁷ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 83.

²⁵⁸ VAN KOPPEN, P.J., *Reizen met mijn rechter: psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2010, 765.

²⁵⁹ CROMBAG, H. en DEN HARTOG, M., *Kindermisbruik: het probleem van de escalerende beschuldigingen*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007, 13.

Voor vele onschuldigen is hun confrontatie met de rechtbank traumatisch, omdat ze er vanuit gingen dat ze op de zitting de kans zouden krijgen hun werkelijk verhaal te doen. Dit is vaak niet meer het geval en de sfeer tijdens zittingen bij zedenfeiten is hard en ruw. De aanklagers zijn echte “crime-fighters” geworden. Ze kruipen steeds meer in de huid van het slachtoffer en verdedigen mateloos hun belangen. Het Openbaar Ministerie kruipt teveel in de rol van de hulpverlener.²⁶⁰

Maar het kan nog erger: er zijn valse aangiften waarbij de verdachte ook effectief onterecht wordt veroordeeld. Mede hierdoor is het onmogelijk om een cijfer te plakken op het aantal valse aangiften.²⁶¹

Zelfs wanneer na een eindeloze procedure in de rechtszaal de vrijspraak volgt, is de terugkeer naar de maatschappij niet evident. De rechter zegt immers alleen dat de ten laste gelegde feiten niet bewezen zijn, en niet dat de verdachte de feiten niet gepleegd heeft. Een bericht waarin staat dat het onomstotelijk vast staat dat de beschuldiging vals was, komt er zelden of nooit. Deze vrijspraak werkt dus niet rehabiliterend voor de meeste vals beschuldigen.²⁶²

Beschuldigingen van seksueel misbruik zijn sowieso traumatisch, zelfs al zijn ze onwaar. Een persoon die valselijk beschuldigd wordt, komt met allerlei problemen in aanraking. Hij moet ook het verwerkingsproces ondergaan. Daarbij onderscheiden we 4 fasen. De eerste is de ontkenkende fase, vol gevoelens van ongeloof. Daarop volgt de treurende fase vol verdriet, tranen en zwijgen.²⁶³ De derde fase is de opstandige fase: de droefheid maakt plaats voor opstandigheid, boosheid en de vraag waarom hen dit moest overkomen. Tenslotte is er de berustende fase, die niet helemaal doorlopen wordt, want een volledige verwerking of berusting komt er niet. De vals verdachten blijven altijd hopen dat hun onschuld ooit uitgesproken wordt. Maar het probleem is dat het soms jaren kan duren vooraleer de zaak voorkomt.²⁶⁴

De gruwelijke aard van het misdrijf roept bij hen een overweldigend gevoel van verraad op. In veel gevallen is er rond het zedenfeit al enige publiciteit in de media verschenen.²⁶⁵ Het grote

²⁶⁰ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 93.

²⁶¹ PEZDEK, K., ‘Avoiding false claims of child sexual abuse: empty promises’, *Family Relations*, 1994, 43(3), 259.

²⁶² CROMBAG, H. en DEN HARTOG, M., *Kindermisbruik: het probleem van de escalerende beschuldigingen*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007, 6.

²⁶³ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 164.

²⁶⁴ *Ibid.*, 165.

²⁶⁵ JONAS, D.P.H., ‘False positives in the field of child maltreatment’, *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1396.

publiek heeft daardoor de neiging om aan te nemen dat de verdachte schuldig is, wat leidt tot zeer ernstige sociale stigma is aan het adres van de vermeende dader. De verdachten, ook al zijn ze vrijgesproken, worden vaak geweerd uit jobs, omwille van mogelijke risico's (bijvoorbeeld contact met kinderen). Voorts verliezen ze ook een groot aantal van hun vrienden en andere relaties.²⁶⁶

Soms gaat het zelfs zo ver dat hun eigendommen vernield worden of dat ze gedwongen worden te verhuizen door pesterijen. Ze worden ook vaak lastig gevallen door personen die hen verdenken toch schuldig te zijn aan de feiten.²⁶⁷ Hierdoor ontstaan depressies, frustraties en woede, maar ook totale isolatie. Soms zijn de gevolgen nog erger en veroorzaken ze lichamelijke klachten zoals stress, buikpijn, hoge bloeddruk en hoofdpijn. Negatieve emoties kunnen veel schade aanrichten.²⁶⁸

Wanneer men in gevallen van kindervoogdij of incestzaken te maken krijgt met valse aangiften, veroorzaakt dit ook heel wat problemen binnen het gezin. Bij voogdij- of echtscheidingsproblematiek krijgen we altijd plotse onthullingen van geweld die voorheen verstopt werden voor het grote publiek.²⁶⁹ Er ontstaan frustraties tegenover elkaar en hierdoor gaat men soms bepaalde gedragingen fout interpreteren. Door deze spanningen ontstaan valse aantijgingen van seksueel misbruik binnen het gezin. Voor de vermeende dader zorgt dit voor enkele niet te onderschatten problemen. Zijn reputatie is al geschonden en bovendien riskeert hij ook de voogdij over de kinderen kwijt te spelen, of nog erger, zijn vrijheid te verliezen.²⁷⁰

Bij valse aangiften bij echtscheidingenprocedures is het typisch dat de moeders de vaders aanklagen voor seksueel misbruik ten aanzien van één of meerdere kinderen. Uit de praktijk blijkt dat geen bewijs is vereist. Loutere beschuldigingen zijn praktisch al voldoende voor de rechtbank om te garanderen dat het misbruik effectief plaatsvond. Op basis van de aanklacht alleen al kan de rechtbank de voogdij van de kinderen aan de moeder toekennen.²⁷¹ Nog een bijkomend probleem is dat de vermeende daders vaak bekennen onder druk van politie. De druk

²⁶⁶ TONG, D., *Don't blame me daddy: false accusations of child sexual abuse*, Norfolk, Hampton Roads Publishing Company, 1992, 59.

²⁶⁷ SCHUMAN, T.M., 'Allegations of sexual abuse' in *Complex issues in child custody evaluations*, STAHL, P.M., (ed.), Thousand Oaks California, Sage, 1999, 47.

²⁶⁸ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 66.

²⁶⁹ GREEN, A., 'True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes', *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 455.

²⁷⁰ SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 96.

²⁷¹ ZOHRAB, P.D., *Sex, lies & feminism*, New Zealand, Equality Education Foundation, 2002, 38.

om “plea-bargaining” het bepleiten van strafvermindering in ruil voor een schuldbekentenis te aanvaarden is groot. Ondanks het feit dat de beklaagde onschuldig is, kiest hij dan toch voor de zekerheid van een kleine straf, om het risico van de maximumstraf te ontlopen.²⁷²

7.4. Gevolgen voor de maatschappij

De valse aangifte zorgt voor een maatschappelijke onrust. Er wordt onnodige angst gezaaid in de buurt waar het feit volgens de aangever of aangeefster heeft plaatsgevonden.²⁷³

Zoals hierboven al vermeld zijn er dus ook heel wat negatieve gevolgen voor de maatschappij, met name voor politie en justitie, die heel wat werkuren en kosten in steken. Tijd en geld die ze anders aan andere, “echte” zaken kunnen besteden.²⁷⁴ In de praktijk nemen dergelijke dossiers soms maanden in beslag om de videoverhoren te organiseren, uit te voeren en nadien uit te typen. Maar ook huiszoekingen en andere onderzoeksdaden vragen veel tijd. Anderzijds wordt ook verwacht om onmiddellijk te handelen, zo snel als mogelijk moeten de verhoren en medische onderzoeken plaatsvinden. Dat zorgt voor extra druk op de schouders van de politiemensen. Wanneer het onderzoek gebeurd is, zal de parketmagistraat oordelen of het dossier genoeg bewijsmateriaal bevat en dus “sterk genoeg is” om de verdachte voor de onderzoeksrechter te leiden. Dit oordeel is niet eenvoudig, aangezien de bewijzen meestal gering zijn. In de praktijk blijkt dat de parketmagistraten wel eens polsen bij de inspecteurs wat zij van de zaak denken, wat duidt op een goede samenwerking tussen politie en parketmagistraten. Het is immers niet eenvoudig om een oordeel te vellen op basis van een papieren dossier.²⁷⁵

Ook het verhoren van de verdachte is niet eenvoudig, want iemand beschuldigen van een zedenfeit is een delicate materie. Wanneer men een vader moet beschuldigen van de gepleegde zedenfeiten op zijn eigen kind, kan dit erg zwaar vallen, zeker bij een valse aangifte.²⁷⁶

²⁷² LOGUE, D. (2009/04/24) ‘False allegations’ [WWW]. Once fallen fact guides: <http://www.oncefallen.com/falseallegations.html> [18/05/2010]

²⁷³ LYON, T.T., ‘False allegations and denials in child sexual abuse’, *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 434.

²⁷⁴ PEZDEK, K., ‘Avoiding false claims of child sexual abuse: empty promises’, *Family Relations*, 1994, 43(3), 259.

²⁷⁵ Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

²⁷⁶ Gesprek met SVEN VAN HEIRSEELE, Recherche politiezone AMOW (Asse-Merchtem-Opwijk-Wemmel), 8 augustus 2010.

Door dit alles bestaat de kans dat echte slachtoffers van seksueel misbruik niet meer serieus genomen worden en de bereidheid om aangifte te doen loopt dan terug. Dit is in het bijzonder zo bij de echtscheidingsprocedures. Door een beduidend aantal foute beweringen zijn er heel wat ware aanklachten die niet meer geloofd worden.²⁷⁷

De echte zedenfeiten onderscheiden van de valse is een oprecht dubbelzinnige taak. Het betreft beslissingen die genomen worden in een zeer onzekere, emotionele toestand, met verschrikkelijke gevolgen bij een foute beoordeling.²⁷⁸

De personen die de verklaringen van de kinderen inschatten, moeten zich bewust zijn van de gevolgen die hun oordeel kan hebben. De uitspraak van de beoordelaar heeft immers niet enkel betrekking op het kind, maar hij velst ook een oordeel over schuld of onschuld van een andere persoon in verband met een ernstige criminele overtreding. Er rust dus een enorme verantwoordelijkheid op zijn schouders, een goede opleiding en veel oefening zijn dus broodnodig.²⁷⁹

Ook voor de rechters houden deze beslissingen een zeker risico in. In de praktijk zijn er bij zedenfeiten vaak geen bewijzen zwart op wit. Dit risico kan deels vermeden worden door alleen te veroordelen indien het bewijs tegen de verdachte heel sterk is, zodat er minder kans is op gerechtelijke dwaling. Maar dat risico kan nooit tot nul gereduceerd worden, er zullen zich jaarlijks toch nog tientallen, zo niet honderden gerechtelijke dwalingen voordoen. Het bewijs in een strafzaak biedt immers nooit een absolute zekerheid.²⁸⁰

Niet alleen politie en justitie krijgen te maken met de alsmaar aanzwellende stroom van zedenzaken. Ook de hulpverleners worden de laatste jaren overspoeld.²⁸¹

Het aantal kinderen die doorverwezen worden naar een psychiatrische evaluatie omwille van een vermoeden van seksueel misbruik stijgt. Uit de beoordelingen van de kinderen hun gedragingen halen psychologen de relevante informatie om te kunnen oordelen of het misbruik al dan niet heeft plaatsgevonden. Maar ook de vrijwillige aanmeldingen stijgen. Steeds meer

²⁷⁷ EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 232.

²⁷⁸ PEZDEK, K., 'Avoiding false claims of child sexual abuse: empty promises', *Family Relations*, 1994, 43(3), 258.

²⁷⁹ DILLON, K.M., 'False sexual abuse allegations: causes and concerns', *Social Work*, 1987, 32(4), 541.

²⁸⁰ CROMBAG, H. en DEN HARTOG, M., *Kindermisbruik: het probleem van de escalerende beschuldigingen*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007, 6.

²⁸¹ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 127.

vermeende slachtoffers en daders boden zich aan in de hulpverlening.²⁸² Het aantal varianten op vlak van seksuele misverstanden en afwijkingen is onuitputtelijk. Dit impliceert dat er een zware druk rust op de schouders van de psychologen en psychiaters, aangezien er enorme gevolgen zijn voor het kind en de vermeende dader, indien de aanklacht van misbruik ongegrond blijkt. De onderzoekers dienen immers de beschuldigingen op hun waarheidsgehalte te beoordelen. Zij moeten steeds de mogelijkheid in het achterhoofd houden dat een aanklacht vals kan zijn en dat de vermoedelijke dader mogelijk onschuldig is.²⁸³

Dit veronderstelt een professioneel manier van omgaan met de dubbelzinnigheid en de onzekerheid van de verklaringen van de kinderen, zonder zich te laten meeslepen, terwijl de psychologen en hulpverleners geconfronteerd worden met de dringende vraag naar hun definitieve opinie.²⁸⁴ Verder vereist dit ook een zich bewust zijn van de impact van het cognitieve vermogen van het kind en diens percepties op het eventuele misbruiken. Alsook de mogelijkheid dat er vervormingen ontstaan zijn door het emotionele aspect van de ondervragingen en onderzoeken.²⁸⁵

De grote verwarring bij de hulpverleners ligt vaak in het feit dat ze niet weten hoe ze moeten reageren bij een vermoeden van valse aangifte. Hoe kan je immers echte en pseudoslachtoffers van elkaar onderscheiden? Er wordt toch verwacht dat men achter zijn patiënt staat, dat men hem moet geloven. De hulpverlener wet niet hoe hij zich moet gedraag, zo ontstaat er verwarring en weet men niet meer hoe te reageren. Er is immers het beroepsgeheim en de geheimhoudingsplicht en hij kan dus niet zonder meer de politie op de hoogte stellen.²⁸⁶

Het is van belang dat therapeuten te allen tijde objectief blijven bij de beoordeling van het gedrag van de minderjarige. Bijvoorbeeld het gebruik van tekeningen of anatomische poppen om bepaalde lichaamsdelen aan te duiden, dit kan al subjectief zijn. Deze methode kan onbetrouwbaar zijn, het kind wordt immers aangezet tot vertellen van verhalen en het spelen van verhalen met een pop, verhalen die mogelijks nooit hebben plaatsgevonden.²⁸⁷

²⁸² JONAS, D.P.H., 'False positives in the field of child maltreatment', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1395.

²⁸³ RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., 'De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen', *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1927.

²⁸⁴ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 107.

²⁸⁵ *Ibid.*, 108.

²⁸⁶ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 129.

²⁸⁷ ROSSEN, B., WAKEFIELD, H. en UNDERWAGER, R. 'De waarde van anatomische correcte poppen als bewijsmiddel', *Nederlands Juristenblad*, 4, 1990, 138.

Het moet worden beklemtoond dat in een klein percentage van de dossiers zelfs de best getrainde experts inzake het beoordelen van kindermisbruik niet in staat bleken te zijn om een definitieve mening te vormen over het al dan niet plaatsvinden van een zedenfeit. In deze gevallen betaamt het de therapeut om stappen te nemen om het kind te beschermen. Aanbevelingen door de therapeut kunnen dan bijvoorbeeld leiden tot een bezoek onder toezicht, voortdurende evaluatie of therapie voor het kind en de ouders.²⁸⁸

Een aanbeveling naar de toekomst toe is dat er nood aan verbeterde onderzoeken en aan nieuwe beoordelingsstechnieken zijn. Bovendien dient er voorzien te worden in een intensievere training voor kinderbeschermingswerkers, die de dossiers beoordelen. Zo kunnen ze helpen om sommige zaken sneller of beter op te lossen. Aangezien het in sommige zaken moeilijk is om de feiten te beoordelen op waarheid of leugen.²⁸⁹

Ook kinderpsycholoog BULLENS maakt zich zorgen over het toegenomen aantal verzonden zedenfeiten die de dag van vandaag de kop opsteken. Hij vreest voor het moment dat de slinger kan doorslaan en dat het aantal valse aangiften zal escaleren. We mogen niet vergeten dat er nog altijd veel echte slachtoffers overblijven. De situatie mag er niet voor zorgen dat zij straks door al die valse aangiften niet meer serieus worden genomen. Dat is de “echte” grote schade die verzinsels kunnen aanrichten.²⁹⁰

7.5. Besluit

In dit hoofdstuk werden de gevolgen voor verschillende actoren op een rij gezet, vooreerst voor de minderjarigen zelf. De zwaarste gevolgen zijn er voor de kinderen die gemanipuleerd en gecoacht worden om iemand vals te beschuldigen. Jonge kinderen beseffen immers niet wat dat allemaal inhoudt. Dit betekent dat ze onnodige verhoren moeten ondergaan en zelfs intieme medische onderzoeken. Erger nog wordt het wanneer de kinderen worden geplaatst in instellingen en daar onnodige therapieën moeten ondergaan om hun zogezegde trauma's, opgelopen door het zedenfeit, te verwerken.

Voor de onterecht beschuldigenden zijn er ook heel wat gevolgen. Het verhaal wordt dikwijls uitgebreid in de media besproken. De vermeende daders worden meteen met de vinger gewezen,

²⁸⁸ SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 123.

²⁸⁹ TROCME, N. en BALA, N., 'False allegations of abuse and neglect when parents separate', *Child Abuse and Neglect*, 2005, 29(12), 1344.

²⁹⁰ DE VISSER, E., Misbruik wordt niet meer stevast geloofd, *De Volkskrant*, 8 november 2002, 5.

worden gestigmatiseerd en krijgen het moeilijk in onze samenleving. Verdachten gaan zich isoleren uit de maatschappij om weg te vluchten van de pesterijen. In onze maatschappij worden deze vermeende daders meteen veroordeeld, zonder dat de feiten reeds bewezen zijn. Valse aanklachten leiden vaak tot een onnodige scheiding van ouder en kind, verlies van jobs of reputatie en zelfs tot gevangenisstraffen.

Ook lichamelijke klachten komen bij de beschuldigten frequent voor. Trauma's, angsten en depressies. Indien de feiten toch geseponeerd worden, is een terugkeer naar de maatschappij niet evident. Verdachten zouden hun onschuld dan ook van de daken willen schreeuwen.

In onze maatschappij veroorzaken de zedenfeiten voornamelijk onrust en angst bij de bevolking. Voor politie en parketmagistraten is hierbij een zware taak weggelegd: verhoren van de kinderen, van de vermeende dader en van de moeder. Verder vinden ook de nodige huiszoeking plaats waarin heel wat werkuren kruipen. Daarnaast is het voor de magistraten niet eenvoudig te beslissen of ze de zaak gaan voorleiden of niet. Vaak is de bewijslast bij zedenfeiten gering en is de beoordeling van het dossier niet eenvoudig. Zij beslissen immers over schuld of onschuld van een persoon. Dat geldt ook voor de rechter, die uiteindelijk het eindoordeel velt.

De personen die de verklaringen van de kinderen moeten beoordelen aan de hand van de videoverhoren, moeten zich bewust zijn van de gevolgen die hun oordeel kan hebben. Er rust een grote verantwoordelijkheid op hun schouders. Ook de hulpverleners die de kinderen opvangen moeten met grote voorzichtigheid te werk gaan.

Tot slot is een van de grootste gevolgen dat echte zedenzaken niet meer geloofd zullen worden, voornamelijk bij de echtscheidingsdossiers waar 50% van de aangiften vals blijkt te zijn.

Hoofdstuk 8: Valse aangiften vroegtijdig detecteren of voorkomen

8.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt geschetst hoe politiemensen tijdens de audiovisuele verhoren alle aandachtspunten voor valse aangiften in acht kunnen nemen. Daarbij hoort een korte schets van de situatie waarin de videoverhoren plaatsvinden. Vervolgens wordt dieper ingegaan op een aantal aandachtspunten voor de verhoorders, onder andere het vermijden van suggestiviteit tijdens het videoverhoor. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de mate van geloofwaardig van de minderjarigen en hoe men de geloofwaardigheid kan beoordelen tijdens het verhoor. Tot slot volgen enkele aanbevelingen naar de toekomst toe.

8.2. Teken en om een valse aangifte te herkennen

Onderzoekers kunnen maar best uitkijken naar de verschillende waarschuwingssignalen in de dossiers, die de waarschijnlijkheid verhogen dat het om een vermeende aanklacht van een zedenfeit gaat.

Er zijn 7 tekenen waarop onderzoekers kunnen letten.²⁹¹

- Een zekere persoonlijkheidsstoornis bij de minderjarige of bij de moeder
- Echtscheidings- en voogdijprocedures
- Situaties met een potentieel om financiële groei of winsten te genereren
- Een verhaal met onbewezen beweringen
- Ongewone “timing” van de beweringen
- Situaties waarin de aanklager probeert om de aandacht van hem af te leiden
- Een gebrek aan reactie van het kind

GREEN onderzocht enkele cases en vond daarbij karakteristieken of herkenningspunten bij de valse aangiften van zedenfeiten:²⁹²

- Een heel makkelijke en spontane getuigenis van het kind
- Getuigenis zonder negatief affect
- Het kind gebruikt seksuele terminologieën van volwassenen
- Het kind bespreekt het misbruik wanneer het aangespoord wordt door de moeder via moeder-kindsignalen.

²⁹¹ LOGUE, D. (2009/04/24) ‘False allegations’ [WWW]. Once fallen fact guides: <http://www.oncefallen.com/falseallegations.html> [18/05/2010]

²⁹² GREEN, A., ‘True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes’, *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 455.

- Het kind beschuldigt dikwijls de vader in aanwezigheid van moeder.
- Paranoïde en hysterische pathologie (psychische aandoening) van de moeder
- Het kind zou seksueel misbruikt zijn, maar vertoont geen tekens of symptomen van kinderen die seksueel misbruik werden.

VERAART spreekt bij valse aangiften ook van overaangiften, aangiften die uitvergroot zijn. Ze worden bewust of onbewust opgeblazen.

De overaangifte heeft eveneens verschillende kenmerken en tekens om ze te herkennen:²⁹³

- Overdrijvingen
- Onwaarheden
- Verzwijgingen in de aangifte
- Werving
- Motief
- Tijdstip aangifte
- Samenspel
- Chantage

Dit zijn de kenmerken waaraan men een overaangifte kan herkennen, hieronder volgt een opsomming van deze kenmerken.²⁹⁴

Er zijn *overdrijvingen*: na een hevige emotie gebeurt het wel eens dat mensen de zaken overdrijven. De kinderen worden dan gestimuleerd om aangifte te doen en blazen de zaak op. De aangiften zijn dan steeds subjectief.

Onwaarheden daarentegen zijn anders, dat zijn echte leugens. Hier moet het waarheidsgehalte steeds goed worden gecontroleerd door de verhoorders indien er twijfel is.

Bij *verzwijgingen* worden bepaalde feiten bewust niet verteld, omdat ze het zedenfeit wel eens in een ander daglicht zouden kunnen plaatsen.

Bij *werving* wordt de dader zo zwart mogelijk afgeschilderd vooral door aan te tonen dat men niet het enige slachtoffer is. Hierbij zijn er bezwaren tegen het overijverige wervende gedrag. Er komen dan bij de politie steunverklaringen van vrienden en familie. Soms kunnen die ook zelfstandig een aangifte doen tegen de vermeende dader. De politie reageert meestal positief op

²⁹³ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 47.

²⁹⁴ *Ibid.*, 48.

dergelijke getuigenverklaringen, maar kan hierdoor subjectief worden en dus niet kritisch genoeg (soms worden aangiften uitgelokt). Er blijft immers nog steeds het gevaar van een valse aangifte. Bij deze zaken is terughoudendheid noodzakelijk en er moeten ook getuigen à decharge worden gezocht.

Het *motief* of de reden waarom de aangifte is gedaan wordt bij zedenfeiten nog al eens over het hoofd gezien. Het slachtoffer van een seksueel misbruik heeft toch al genoeg redenen om een aangifte in te dienen, zo redeneren justitie en politie wel eens vaker. Daarom zou het motief altijd achterhaald moeten worden, aangezien de drijfveer (bijvoorbeeld haat of frustratie) achter valse aanklachten enorm belangrijk is.²⁹⁵

Het *tijdstip van de aangifte* is belangrijk. Wanneer een persoon die verkracht is meteen naar de politie stapt zijn er nog heel wat bewijzen van het misdrijf te achterhalen. (kledijschade, bloed, DNA sporen en andere) Maar niet in elke zaak wordt er onmiddellijk naar de politie gestapt. En dat kan dan een kenmerk zijn van een valse aangifte, aangezien er enige tijd nodig is om bij de geheel verzonnen zedenfeiten dit plan uit te werken. De slachtoffers moeten er naartoe groeien en soms moeten ze er zelfs toe worden overgehaald om een valse aangifte in te dienen.

Bij zedenzaken is er ook een *samenspel of een samenwerking* tussen de aanklager, de hulpverlening, de politie en het Openbaar Ministerie. De hulpverleners willen het “slachtoffer” ondersteunen, de politie neemt de zaak serieus en gaat op zoek naar mogelijke andere slachtoffers van de “dader”. De beschuldigde wordt onmiddellijk verhoord. Naarmate er meer personen met de zaak bezig zijn, wordt belangrijker en groter. Er worden dan geen onwaarheden erkend, geen overdrijvingen gezien en de motieven worden niet achterhaald. Dat is een van de grote gevaren bij zedenzaken: men is als het ware verblind en gaat ervan uit dat de zaak echt gebeurd is.

Tot slot is *chantage* het laatste teken in de rij. Vaak wordt seks gebruikt als een manier om te dreigen, hier dan met het indienen van een valse aangifte.

Rechters en kinderbeschermingorganisaties nemen ook aan dat het terugtrekken van de aangifte van een zedenfeit een signaal is dat de oorspronkelijke aangifte vals is.²⁹⁶

²⁹⁵ LYON, T.T., ‘False allegations and denials in child sexual abuse’, *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 430.

²⁹⁶ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 196.

8.3. Verhoor van de minderjarigen

Door de complexiteit van de dossiers over seksueel misbruik, hebben onderzoekers strikte richtlijnen ontwikkeld om vermeende slachtoffers van zedenfeiten te verhoren en een aantal zaken vastgesteld die steeds in overweging moeten worden genomen, wanneer men verhoren analyseert.²⁹⁷

Wanneer het kind een klacht indient bij de politie, wordt deze klacht steeds behandeld. De politiemensen kunnen niet vooraf weten of de aangifte vals is of niet. Er zijn wel kenmerken die achteraf kunnen herkend worden bij een valse aangifte, zoals bijvoorbeeld tegenstrijdigheden in de aangifte, mededelingen die na politieonderzoek onjuist blijken of uitslagen van technische of medische onderzoeken die niet stroken met de aanklacht. Maar in de praktijk moet de klacht altijd ernstig genomen worden.²⁹⁸ Daarom wordt in deze masterproef ook even kort het verhoor van de minderjarigen behandeld. Hieruit blijkt dat dit veel tijd vergt voor de politiemensen om te beoordelen of een aangifte al dan niet vals is. Bovendien kruipen er heel wat werkuren in deze verhoren.²⁹⁹

Het is ontzettend belangrijk dat de rechercheur een neutrale houding aanneemt. Wie zich te persoonlijk en te veel als een “believer” van het misbruik opstelt, wordt gemakkelijk meegetrokken in het verhaal. Waarheidsvinding moet voortdurend centraal blijven staan.³⁰⁰

Het verhoor vindt plaats in een specifiek daarvoor aangepaste ruimte. Dit verhoor noemen we het videoverhoor van minderjarigen. Met de wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen wordt het audiovisueel verhoor van minderjarigen wettelijk geregeld in de artikelen 92 tot 101 van het Wetboek van strafvordering.³⁰¹ Sinds 2001, nu bijna 10 jaar geleden dus, is er voor het gecreëerde wettelijk kader een ministeriele omzendbrief opgesteld die deze wet concreet uitwerkt.³⁰² Deze verhoren kunnen enkel plaatsvinden bij kinderen vanaf 4 jaar, bij een jongere leeftijd heeft het niet veel nut om kinderen te verhoren. Bij de verhoren zijn de

²⁹⁷ BOCKSTAELE, E. ENHUS, en S. RAEYMAEKERS, *Leugens en hun detectie*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 212.

²⁹⁸ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 66.

²⁹⁹ *Ibid.*, 67.

³⁰⁰ FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 44.

³⁰¹ Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *B.S.*, 17 maart 2001.

³⁰² M.O. van 16 juli 2001 betreffende de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven, *B.S.*, 31 juli 2001.

ouders niet aanwezig: dat is belangrijk opdat ze het kind niet zouden beïnvloeden. Vooral bij de valse aangiften is dit van belang, aangezien er door de moeder vaak druk door de moeder wordt uitgeoefend op het kind, zodat het niet vrijuit kan of durft spreken.³⁰³

Er mag wel een meerderjarige vertrouwenspersoon aanwezig zijn. Die moet plaatsnemen buiten het gezichtsveld van de minderjarige, maar wel binnen het bereik van de camera. Deze persoon moet eveneens een neutrale houding aannemen en moet zich onthouden van elke vorm van tussenkomst.³⁰⁴

In de praktijk blijkt echter dat er vaak geweigerd wordt om een vertrouwenspersoon bij het verhoor toe te laten, uit vrees dat de beklaagde de verdediging hierop zou kunnen afrekenen op de rechtbank, met het gevolg dat de rechtswaarde van het verhoor teniet zou gedaan worden.³⁰⁵ De advocaat van de verdachte kan dan pleiten dat er beïnvloeding heeft plaatsgevonden van de vertrouwenspersoon op de minderjarige heeft plaatsgevonden of dat de minderjarige zich geremd voelt, zich eventueel schaamde en informatie achterhield.³⁰⁶

Kinderen gedragen zich in afwezigheid van hun ouders meestal veel flinker en kunnen dan beter gehoord worden. Ze behoeden zich ervoor om de volwassene te kwetsen. Het is voor het kind dus beter om zonder vertrouwenspersoon verhoord te worden.³⁰⁷

Dit verhoor kan enkel plaatsvinden voor minderjarigen die getuige of slachtoffer zijn (geen daders).³⁰⁸ van een bepaald misdrijf uit de lijst, opgesomd in artikel 91 *bis* Sv. Dit artikel omvat voornamelijk seksueel misbruik, mishandeling, gijzeling, aanranding, verkrachtingen en ontvoering van minderjarigen. Het audiovisueel verhoor wordt bevolen door de Procureur des

³⁰³ DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 79.

³⁰⁴ STEGEN, K., 'Verhoor van kinderen', *Politiejournaal*, 2000, 9, 11.

³⁰⁵ Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

³⁰⁶ LYON, T.T., 'False allegations and denials in child sexual abuse', *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 433.

³⁰⁷ CALUWE, N., COLLE, N. en DE SMET, B., *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 185.

³⁰⁸ DOMMICENT, J., VANDERHALLEN, M., VERVAEKE, G. en VAN DE PLAS, M., 'Techniek audiovisueel verhoor minderjarigen: opleiding en opvolging, een evaluatie', *Panopticon*, 2006, 3, 59.

Konings of door de onderzoeksrechter, maar het kan ook worden afgenomen bij andere misdrijven indien er sprake is van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden.³⁰⁹

Videoverhoren mogen door de wet van 28 november 2000 afgenomen worden door magistraten van het OM, door de onderzoeksrechter of door een politieambtenaar, die door één van hen wordt aangeduid.³¹⁰ Uit de praktijk blijkt dat dit verhoor bijna altijd door een politieambtenaar wordt uitgevoerd.³¹¹

Aangezien het verhoor volledig op video staat is de gebruikte verhoortechniek makkelijk te evalueren en daardoor ook het waarheidsgehalte gemakkelijker te controleren.

De videoverhoorder moet werken volgens 3 pijlers: respectvol, niet suggestief en gestructureerd of stapsgewijs.³¹² Aangezien de tweede pijler voor deze masterproef de meest relevante is, wordt deze verder kort besproken.

8.4. Suggestiviteit vermijden

Suggestie kan worden omschreven als de mate waarin het opslaan, het in het geheugen bewaren en het rapporteren van informatie wordt beïnvloed door sociale en psychologische factoren.³¹³

Onderzoek heeft aangetoond dat kinderen erg vatbaar zijn voor suggestie, jonge kinderen (ongeveer 3 jaar) nog meer dan oudere. Jongere kinderen hebben ook meer de neiging om foutieve informatie in hun geheugen op te nemen dan oudere kinderen.³¹⁴

Suggestieve vragen zijn vragen die impliciet of expliciet een antwoord in de mond leggen en die misleidend zijn. Dergelijke vragen zijn gebaseerd op bepaalde veronderstellingen, vooroordelen of hypothesen van de ondervrager. Bijvoorbeeld: “Vertel eens wat de meneer gedaan heeft”. Dit

³⁰⁹ CALUWE, N., COLLE, N. en DE SMET, B., *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 179.

³¹⁰ Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *B.S.*, 17 maart 2001.

³¹¹ CLAEYS, L. en COOLS, B., ‘Audiovisueel verhoor van kinderen’ in *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, VERMEULEN, G., (ed.), Antwerpen, Maklu, 2001, 539.

³¹² DOMMICENT, J., VANDERHALLEN, M., VERVAEKE, G. en VAN DE PLAS, M., ‘Techniek audiovisueel verhoor minderjarigen: opleiding en opvolging, een evaluatie’, *Panopticon*, 2006, 3, 57.

³¹³ SOPPE, H.J.G., ‘Het verhoren van kinderen in zedenzaken’ in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 357.

³¹⁴ MCGOUGH, L.S., *Child witnesses: fragile voices in the American legal system*, New Haven, Yale University Press, 1994, 244.

insinueert reeds dat de verdachte iets gedaan zou hebben. Indien het kind hierover nog niets gezegd heeft is dit een duidelijk suggestieve vraag. De onderzoeker gebruikt best ook een neutrale en positieve verwoording van de vragen in zijn verhoor.³¹⁵

Ook simpelweg een bepaalde vraag voortdurend herhalen werkt suggestief. Op deze manier zet je jonge kinderen ertoe aan om hun herinneringen, of tenminste hun antwoorden op de gestelde vragen te veranderen. Door de herhaling laat je uitschijnen dat het kind niet goed genoeg geantwoord heeft op de vraag, waarop het zijn antwoord aanpast.³¹⁶

Maar suggestie gebeurt niet alleen door suggestieve vragen te stellen. Kinderen kunnen ook verkeerde informatie rapporteren, verspreid door externe bronnen zoals de televisie, hun ouders of klasgenootjes.³¹⁷

Suggestieve vragen kunnen het kind zodanig beïnvloeden dat het zijn verklaring aanpast. Het kind denkt dan dat het werkelijk gegaan is, zoals de verhoorder heeft gesuggereerd.³¹⁸

Uit een casestudie bleek dat het zelfs al mogelijk is om er door middel van één interview voor te zorgen dat een kind uitgebreide, gedetailleerde valse beschuldigingen uit, indien dat gesprek suggestieve en herhalende vragen bevat.³¹⁹

Concluderend kunnen we dus stellen dat elementen uit de ondervragingssituatie de suggestiviteit van kinderen vergroten. Maar ook persoonsgebonden factoren kunnen hiervoor mede verantwoordelijk zijn, bijvoorbeeld wanneer de verhoorders onzeker zijn. Nog andere bepalende factoren zijn de lengte van de tijd tussen ervaring en herinnering, de mate waarin er naar details wordt gevraagd, de frequentie en de intensiteit waarmee men voorafgaand aan misleidende informatie werd blootgesteld. Al deze zaken kunnen, afzonderlijk of samen, de suggestiviteit vergroten.³²⁰

³¹⁵ DGJ/DJG/GWSC, *Audiovisueel verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven: document bestemd voor verhoorders*, 35. (intern document politie).

³¹⁶ DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 28.

³¹⁷ BREHEM, S.S., KASSIN, S.M., FEIN, F., MERVIELDE, I. en VAN HIEL, A., *Sociale psychologie*, Gent, Academia Press, 2006, 464.

³¹⁸ DEKENS, K.M.K. en VAN DER SLEEN, J., *Handleiding het kind als getuige: theorie en praktijk van het verhoor*, 'S Gravenhage, Vuga, 1997, 33.

³¹⁹ BERNET, W., 'Case study: allegations of abuse created in a single interview', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1997, 36(7), 970.

³²⁰ BRUCK, M. en CECI, S.J., 'The suggestibility of the child witness: a historical review and synthesis', *Psychological Bulletin*, 1993, 113(3), 430.

8.5. Geloofwaardigheid van de minderjarige

Om uit te zoeken of het om een echte of een onterechte klacht gaat, kunnen politiemensen de geloofwaardigheid beter beoordelen bij een videoverhoor; alles ligt immers vast op band.

“Waarom zouden kinderen een ander verhaal vertellen en liegen?”, *“Kinderen hebben niet de nodige seksuele kennis om een valse aantijging te maken.”* en *“Het is zeker waar dat kinderen fantaseren, maar ze fantaseren toch niet over seksuele relaties met volwassenen.”*. Dit zijn enkele beweringen die meermaals opduiken in onze maatschappij, maar het is wel degelijk mogelijk dat kinderen een verhaal gewoon verzinnen.³²¹

In de afgelopen jaren is het aantal zedenzaken waarbij kinderen betrokken zijn opzienbarend gestegen en het probleem is dat de verklaring van het slachtoffer het enige bewijsmiddel is. De bewijslast is echter een wezenskenmerk van zedenzaken.³²² Daarom is het belangrijk dat er hulpmiddelen voor handen zijn om de geloofwaardigheid van deze minderjarigen te beoordelen. Die komen aan bod in deel 8.5.

Vooraleer ze zich met hun verhaal tot de politie wenden, zijn kinderen al vaker gehoord en uitgevraagd door ouders, familie, enz. Daarin schuilt duidelijk het gevaar dat er al suggestieve vragen gesteld zijn en dat het kind daardoor eventueel al beïnvloed is.³²³

Het bestaat dat het opnemen van het verhoor kan ook nadelig werken, want de aanwezigheid de van opnameapparatuur kan een remmend effect hebben, waardoor het kind het verhaal anders gaat vertellen.³²⁴

Ouders kunnen feiten verzonnen hebben om iets te verdoezelen. Daarom mogen de ouders niet aanwezig zijn bij het politie verhoor. Stel dat een van de ouders er toch als vertrouwenspersoon bij aanwezig is, dan is de kans groot dat het kind blijft volharden in dat verhaal. Het kind wil de vertrouwenspersoon immers niet boos of verdrietig maken.³²⁵

³²¹ VANHECKE, I., ‘Het probleem van escalerende beschuldigingen’, *Panopticon*, 2008, 3, 78.

³²² RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., ‘De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen’, *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1929.

³²³ DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 25.

³²⁴ VAN DAELE, T., ‘Het afnemen van verklaringen met behulp van audiovisuele media: een commentaar bij de wet van 2 augustus 2002’, *Tijdschrift voor Strafrecht*, 2003, 4(2) 53.

³²⁵ DGJ/DJG/GWSC, *Audiovisueel verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven: document bestemd voor verhoorders*, 40. (intern document politie).

Rond de vraag of kinderen al dan niet betrouwbare gegevens kunnen leveren, is al zeer veel onderzoek geleverd en de resultaten zijn niet eenduidig. Uit onderzoeken blijkt dat jonge kinderen gevoeliger zijn voor suggestie dan volwassenen, dat zij fantasie en werkelijkheid niet zo goed kunnen onderscheiden, maar andere onderzoeken spreken dit dan weer tegen. Vooral als het over seksueel misbruik gaat over handelingen die met hun eigen lichaam zijn gebeurd, blijkt dat kinderen suggestie makkelijker kunnen weerstaan.³²⁶

Het is niet makkelijk om te achterhalen of een kind liegt of niet, maar we kunnen er bijvoorbeeld wel op letten of het kind nerveus is en oogcontact vermijdt, want dat kan een signaal zijn dat het niet de volledige waarheid vertelt. Kinderen zijn in staat om leugens te detecteren en zelfs te liegen; dit gebeurt hoofdzakelijk wanneer ze tussen vier en zes jaar oud zijn.³²⁷

Dat seksueel misbruik soms jaren later pas aan het licht komt, is een bijkomend probleem. Kinderen weten vaak niet dat het om een misdrijf gaat, met als gevolg dat het kind niet meteen gedetailleerde herinneringen heeft. Tussen de tijd van het misdrijf en het moment van de aangifte is al enorm veel beïnvloeding gebeurd.³²⁸

Wanneer er tijdens het verhoor twijfel ontstaat over het feit of de minderjarige de waarheid vertelt, is het belangrijk er expliciet en direct aandacht aan te schenken op een vriendelijke, niet beschuldigende manier. Het kind moet op de eerder gegeven informatie terug kunnen komen zonder al te veel gezichtsverlies te leiden. De verhoorder kan het kind confronteren met tegenstrijdige uitspraken en om uitleg vragen, alsof hij de situatie niet goed verstaat.³²⁹ Bij blijvende onjuistheden of onmogelijkheden tracht de verhoorder duidelijkheid en opheldering te krijgen. Hij geeft de kinderen redenen aan waarom ze wel eens dingen vertellen die niet waar zijn, bijvoorbeeld omdat ze wensen dat iets gebeurd zou zijn, of omdat ze iets verzinnen en achteraf niet willen toegeven dat het een verzinsel betrof of omdat ze iets vertellen dat iemand anders graag zo wil, uit angst voor straf. Hierop gaat de verhoorder na of er bij het kind een van

³²⁶ EDEN, S.J., *Kinderen als getuigen. hoe betrouwbaar zijn hun waarneming en geheugen*, Lisse, Swets & Zeitlinger, 1994, 15.

³²⁷ POWELL, M. en WILSON, C.J., *A guide to interviewing children: essential skills for counsellors, lawyers and social workers*, London, Routledge, 2001, 14.

³²⁸ EDEN, S.J., *Kinderen als getuigen. hoe betrouwbaar zijn hun waarneming en geheugen*, Lisse, Swets & Zeitlinger, 1994, 89.

³²⁹ DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 27.

deze of nog andere redenen pelen. Hij geeft duidelijk aan dat hij niet boos zal zijn en zorgt ervoor dat het bespreekbaar wordt.³³⁰

8.6. Geloofwaardigheid beoordelen

Tijdens het verhoor zijn slechts enkele personen toegelaten en naast de verhoorder kan er dus ook een psychiater of een psycholoog aanwezig zijn.³³¹ In de regiekamer kunnen zij de ondervraging volgen via een televisiescherm. Dit laat toe dat de rechercheurs of gedragswetenschappers de ondervragingen kunnen volgen en analyseren.³³² Dit heeft het grote voordeel dat de verhoorder zich volledig op het verhoor kan concentreren, want analyse kan door de gedragsdeskundige gebeuren. Bovendien kan de verhoorder later de video later herbekijken om het gedrag te analyseren.³³³ Op deze manier kan de geloofwaardigheid van het verhaal van het kind beter beoordeeld worden.

De psychiater of psycholoog wordt gevorderd op vraag van de procureur. Deze is aanwezig tijdens het verhoor in de regiekamer of hij bekijkt achteraf de video. De psychiater of psycholoog maakt een deskundigenverslag op met een inschatting van de waarheidsgetrouwheid. Hierbij is het vrij verhaal van cruciaal belang. Aan de hand van het videomateriaal wordt een interpretatie gemaakt van het gedrag en de antwoorden van het kind.³³⁴

Men beoordeelt hierbij ook non-verbaal gedrag zoals aarzelingen, stiltes, veranderingen in de toon waarop iets gezegd werd, bepaalde bewegingen met de handen, gezichtuitdrukkingen, emotie, en andere.³³⁵ Studies hebben nog geen enkele wetenschappelijke evidentie gevonden over het feit dat de analyse van non-verbaal gedrag leugens zou kunnen opsporen. Verbaal daarentegen zijn er wel methoden die werken. Hieronder worden de meest relevant methode met

³³⁰ DEKENS, K.M.K. en VAN DER SLEEN, J., *Handleiding het kind als getuige: theorie en praktijk van het verhoor*, 'S Gravenhage, Vuga, 1997, 60.

³³¹ OOST, J. en JANS, J., 'Kinderen horen met video wordt landelijk ingevoerd', *Algemeen Politieblad*, 1990, 20, 470.

³³² PONSAERS, P., MULKERS, J. en STOOP, R., *De ondervraging: analyse van een politietechniek*, Antwerpen, Maklu, 2001, 56.

³³³ GOOSSENS, F., *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 469.

³³⁴ GROENHUIZEN, M.S., 'Audiovisuele registratie van verhoren van jeugdige getuigen', *Delikt en Delinkwent*, 1992, 1, 4.

³³⁵ STEGEN, K., 'Verhoor van kinderen', *Politiejournaal*, 2000, 9, 11.

het oog op deze masterproef besproken. Dit is de Criteria Based Content Analysis methode (verder CBCA).³³⁶

De methode van CBCA is van oorsprong Duits en dient om de echtheid van verhalen van slachtoffers van vermeend seksueel misbruik bij kinderen in te schatten. Een psycholoog beoordeelt dan de geloofwaardigheid van de verklaring van het kind. Deze methode is wereldwijd het meest gebruikte instrument voor de verbale analyse.

Het is soms moeilijk om met zekerheid vast te stellen of er al dan niet sprake is van een seksueel misbruik, omdat er in vele gevallen geen medisch of fysiek bewijs is. In deze dossiers is het vaak het woord van het slachtoffer tegen het woord van de verdachte. Er zijn immers geen onafhankelijke getuigen die een objectieve versie van de feiten kunnen geven.³³⁷

Hoe gaan die psychologen dan te werk om de waarheid te beoordelen? Dat doen ze door een aantal waarheidscriteria voorop te stellen. Een werkwijze die hierbij vaak wordt gevolgd staat bekend onder de naam *Statement Validity Assessment* (verder SVA). Eerst wordt er een gestructureerd interview van de minderjarige afgenomen. Verder volgt dan een analyse van de inhoud van de afgelegde verklaring op de aanwezigheid van 19 vooropgestelde criteria (zie bijlage 1) die een indicator zijn voor de geloofwaardigheid. Deze analyse wordt ook CBCA of inhoudsanalyse genoemd. Anderzijds omvat SVA omvat ook een analyse van de overige beschikbare informatie uit het dossier.³³⁸

Die 19 criteria zijn veelvuldig bestudeerd door onderzoekers. Een onderzoek, waarbij ze zowel beschikten over 20 ware, als over 20 valse verklaringen van seksueel misbruik, leidde tot een duidelijk onderscheid tussen beide types aanklachten. De kinderen met een terechte aanklacht scoorden 25 op 38, terwijl de onware verklaringen slechts 4 op 38 haalden.³³⁹ Op deze studie kwam wel enige kritiek, aangezien de kinderen die de onware verklaringen hadden afgelegd, jonger waren dan de andere. Hierdoor blijft het enigszins onduidelijk wat de uitkomsten van dit onderzoek waard zijn. Dergelijke labonderzoeken zijn om ethische redenen ook niet eenvoudig

³³⁶ RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., 'De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen', *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1927.

³³⁷ BOCKSTAELE, M., ENHUS, E. en RAEYMAEKERS, S., *Leugens en hun detectie*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 209.

³³⁸ SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 370.

³³⁹ NIEROP, N.M., VAN DEN ESHOF, P. en BRANDT, C., 'De beoordeling van geloofwaardigheid in zedenzaken: theorie en praktijk', *Nederlands Juristenblad*, 2006, 43, 2456.

te voeren, je kan een kind immers niet misbruiken om het hierna te bevragen over vermeende verklaringen.³⁴⁰

Er zijn verschillende kritieken op deze methode. Een eerste minpunt is dat de toepassing van de methode slechts door één beoordelaar gebeurt. Ten tweede is er het feit dat oudere kinderen hoger scoren op CBCA omdat zij meer gedetailleerd en levendiger vertellen. Voorts is er ook geen vaststaand aantal criteria dat moet behaald worden opdat het verhaal geloofwaardig zou zijn. Angst is bijvoorbeeld een factor die zorgt voor een lagere score.³⁴¹

Een laatste probleem met de CBCA-methode is dat ze wel leugens van waarheid kan onderscheiden, maar geen pseudo-herinneringen of “recovered memory” kan achterhalen. Het kind heeft het verhaal dan immers als echt in zijn geheugen ontwikkeld en het opgenomen als waarheid. Het gaat dan niet over verzonnen leugens.³⁴²

Verder is er ook sprake van een “Truth Bias”, dit is een waarheidsvertekening. In forensische settings worden onterechte beschuldigingen soms als geloofwaardig aangenomen door de beoordelaars.

Bovendien is er ook geen onderzoek gebeurd naar de invloed van de culturele achtergrond van kinderen.³⁴³

In de praktijk is het niet zo eenvoudig te bepalen aan hoeveel criteria voldaan moet worden, alvorens een verklaring als geloofwaardig kan worden bestempeld. Alles hangt af van een viertal factoren:

- het intellectuele vermogen, de geheugencapaciteit en verbale vaardigheden van het kind
- de motivatie van het kind tot het afleggen van een verklaring
- de interviewcapaciteiten van de ondervrager
- de aard van de gerapporteerde feiten van belang

³⁴⁰ NIEROP, N.M., VAN DEN ESHOF, P. en BRANDT, C., ‘De beoordeling van geloofwaardigheid in zedenzaken: theorie en praktijk’, *Nederlands Juristenblad*, 2006, 43, 2457.

³⁴¹ RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., ‘De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen’, *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1926.

³⁴² SOPPE, H., ‘Criteria based content analysis (CBCA) en geloofwaardigheid’, *Nederlands Juristenblad*, 1998, 22, 995.

³⁴³ RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., ‘De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen’, *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1925.

Het valt verder ook te onderstrepen dat bij een juiste verklaring niet aan alle criteria moet voldaan zijn. De afwezigheid van criteria hoeft dus niet per se te wijzen op ongeloofwaardigheid of een valse aangifte.³⁴⁴

Bovendien schuilt in de praktijk ook nog het gevaar dat advocaten kinderen coachen om een verklaring af te leggen die hoog zou scoren op de CBCA-methode.³⁴⁵

In de toekomst kan men de methode best nog verfijnen en eventueel formaliseren door per leeftijd een vaste score op te stellen van criteria die behaald dienen te worden alvorens te stellen dat het verhaal geloofwaardig is. Voorbeeld: indien het kind 10 jaar oud is, dient een score van 12/19 gehaald te worden, om het verhaal als geloofwaardig aan te nemen.³⁴⁶

Als algemene conclusie uit 3 verschillende studies van CBCA blijkt wel dat de methode werkt. Er is een validiteit gevonden van 70-75% voor deze methode.³⁴⁷

De geloofwaardigheid dient niet afgeleid te worden uit analyse van karakter, persoonlijkheid of cognitieve vermogens van het kind, maar wel uit analyse van de wijze waarop de verklaring tot stand kwam. Met andere woorden de omstandigheden waarin de verklaring of aanklacht van de minderjarige tot stand komt, moet centraal staan bij de beoordeling van geloofwaardigheid.³⁴⁸

8.7. Aanbevelingen naar de toekomst toe

8.7.1 Politieverhoren audiovisueel vastleggen

Het op video vastleggen van de verhoren van de minderjarigen is een grote stap voorwaarts. Op deze manier kunnen de verhoren achteraf immers nog gecontroleerd worden op suggestie en eventuele druk, uitgeoefend door de verhoorders. Deze methode wordt nu gebruikt bij jeugdige slachtoffers tot maximum 16 jaar, maar het is een aanbeveling om ze zeker ook in te schakelen

³⁴⁴ SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 374.

³⁴⁵ FALLER, K.C., 'Coaching children about sexual abuse: a pilot study of professionals' perceptions', *Child Abuse and Neglect*, 2007, 31(9), 948.

³⁴⁶ LYON, T.T., 'False allegations and denials in child sexual abuse', *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 433.

³⁴⁷ VRIJ, A., 'Criteria based content analysis: a qualitative review of the first 37 studies', *Psychology, Public Policy & Law*, 2005, 11(1), 12.

³⁴⁸ SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 354.

voor hogere leeftijdscategorieën. Wanneer later dan een van de procespartijen denkt dat de verhoren gemanipuleerd zijn, kunnen de opnamen bekeken en beluisterd worden.³⁴⁹

Wanneer men weet dat alle woorden die men zegt worden vastgelegd, werkt dat meteen ook al preventief om suggestie te voorkomen.³⁵⁰

8.7.2. Vertrouwenscommissies oprichten

Aangezien politie en justitie een groot aantal zedenzaken behandelen, is een mogelijke oplossing een commissie of een expertgroep op te richten, die dan beoordeelt of er eventueel sprake is van een valse aangifte. Deze commissie moet wel multidisciplinair zijn. Er kunnen juristen, medici, psychiaters, psychologen, criminologen en dergelijke in plaatsnemen.³⁵¹ Zij kunnen dan uitzoeken tot welke categorie de zedenzaak behoort: de echte of de geheel of gedeeltelijk verzonnen zaken. Gezien er bij de zedenzaken 10% valse aanklachten zijn, zou dit als een soort filter kunnen fungeren en als dusdanig het werk van politie en justitie kunnen verlichten. Zo wordt vermeden dat sommige zedenzaken te vroeg in de keten van politie en justitie terechtkomen.³⁵² Indien het gaat om een valse aangifte kan de commissie dan doorverwijzen naar de hulpverlening en bij misdrijven wordt onmiddellijk doorverwezen naar de politie. Bij twijfel kan de hulpverlening eerst bemiddelen tussen de twee partijen, wanneer het onzeker is of de aanklacht vals is kan men nog steeds de politie inschakelen.³⁵³

In Nederland is de aanzet naar een commissie al gegeven, in 1999 is er een “Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken” ingesteld. De commissie is opgericht omdat het niet eenvoudig is om de werkelijkheid achter de beschuldigingen van seksueel misbruik vast te stellen. Men moet de ontstaansgeschiedenis van het feit volledig ontrafelen. Dit is mogelijk door een groep op te richten, bestaande uit een twintigtal experts uit verschillende disciplines. Het Openbaar Ministerie is daar verplicht om zaken die aspecten vertonen van hervonden herinneringen van een seksueel misbruik, herinneringen van voor het derde levensjaar en ritueel misbruik, voor te leggen aan de expertgroep alvorens zij de zaak inschatten. Alle andere zaken kunnen ook vrijwillig voorgelegd worden. De commissie maakte aanvankelijk gebruik van de

³⁴⁹ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 36.

³⁵⁰ *Ibid.*, 37.

³⁵¹ CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 67.

³⁵² VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 181.

³⁵³ *Ibid.*, 182.

SVA-methode, om de zaak te beoordelen (zie hierboven). Nu maakt zij echter gebruik van een analysemodel: het Scenario Analyse Model (verder SAM). Na de analyse adviseert de commissie justitie over het al dan niet verder zetten van het opsporingsonderzoek of over het al dan niet instellen van de vervolging.³⁵⁴

8.7.2.1. De SAM-methode

Zoals hierboven al vermeld, wordt de SAM-methode al gebruikt in Nederland en het is aanbevolen om ze ook in België in te voeren. In dit analysemodel wordt rekening gehouden met de periode, voorafgaand aan de beschuldiging, alsook met de achtergrondfactoren, die toch een belangrijke rol spelen. Het model is gebaseerd op een chronologisch schema (figuur 1) waarin een aantal cruciale momenten in de ontstaansgeschiedenis van een onjuiste beschuldiging wordt weergegeven.³⁵⁵

Figuur 1: Chronologie van de ontstaansgeschiedenis van onjuiste aangiften

Bron: NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 15. (onderzoeksverslag).

Dit model onderscheidt drie verschillende vormen van *foute beschuldigingen* (figuur 2)³⁵⁶:

- Wel seksueel contact, maar de aanklacht is deels verzonnen of deels foutief, niet zoals de feiten verlopen zijn. Hieronder vallen spijt, vertekening en verkeerde interpretatie (dit is de categorie mislukte vrijages, zie puntje 1.4).

³⁵⁴ NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 13. (onderzoeksverslag).

³⁵⁵ *Ibid.*, 15.

³⁵⁶ *Ibid.*, 16.

- Geen seksueel contact, *bewuste* leugens noemt men dit hier *misleiding*. Hieronder situeert men wraak, zoeken van een alibi, aandacht zoeken en specifiek belang
- Geen seksueel contact, *onbewuste* leugens noemt men dit hier een misverstand of *verkeerde interpretatie*. De foute interpretatie is het gevolg van gedragingen, dromen en beelden, maar klinische en medische problemen kunnen eveneens aan de basis hiervan liggen.

Onder de drie vormen zien we de achterliggende factoren die aan de basis kunnen liggen en dat zijn de situaties, zoals beschreven in hoofdstuk 2 van deze masterproef.

De achterliggende oorzaken zijn conflicten waardoor men iemand vals gaat beschuldigen. Psychische of sociale problemen en bezorgdheid die aanwezig zijn bij bijvoorbeeld een van de ouders, zorgen ervoor dat zij vragen stellen en signalen verkeerd interpreteren.³⁵⁷

Figuur 2: Drie vormen van onjuiste beschuldigingen

Wel seksueel contact	Geen seksueel contact	
	Bewust van onjuistheid	Onbewust van onjuistheid
<ul style="list-style-type: none"> • Spijt • Vertekening • Interpretatie door anderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Specifiek belang • Wraak • Alibi • Aandacht 	Onjuiste interpretatie van: <ul style="list-style-type: none"> • gedragingen of feiten • dromen of beelden • klinische gegevens • medische gegevens
	Achterliggende factoren: <ul style="list-style-type: none"> • conflicten • psychische en/of sociale problemen • bezorgdheid 	

Bron: NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 16. (onderzoeksverslag).

De centrale vraag die nu nog rest is of deze commissie ook haar vruchten heeft afgeworpen. Uit het rapport aangaande de periode 2003-2007 blijkt dat de expertisegroep in 69% van de zaken concludeerde dat er sprake was van onvoldoende aanwijzingen (tegenstrijdigheden,

³⁵⁷ NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 16. (onderzoeksverslag).

onjuistheden, onmogelijkheden, ernstige tekortkomingen).³⁵⁸ Er werd dan geadviseerd het onderzoek te stoppen. In 9% van de zaken werd het advies gegeven om het onderzoek te stoppen, omdat het dossier onvoldoende relevante informatie bevatte voor een beoordeling ervan. In 4% van de voorgelegde zaken concludeerde de expertisegroep dat er geen tekortkomingen waren in de ontstaansgeschiedenis van de beschuldiging. Bovendien waren er voldoende aanwijzingen die de aangifte ondersteunden, zodat men kon overgaan tot vervolging van de beschuldigde. Bij aangiften van seksueel misbruik na echtscheiding werd echter in 95% van de gevallen geadviseerd het onderzoek te stoppen (86% ernstige tekortkomingen, 9% nader onderzoek zinloos).³⁵⁹

Hieruit blijkt dat de commissie wel degelijk in staat is om het werk voor politie en justitie te verlichten. In een groot aantal gevallen bleek de aanklacht immers onterecht en kon worden overgegaan tot seponeren. Specifieker zelfs 95% van de aangiften bij echtscheidingen bleken vals te zijn.³⁶⁰

8.7.3. Analyse in een vroeg stadium

Verdacht worden van een zedenfeit is een zware beschuldiging en de gevolgen voor de onschuldige verdachte kunnen dramatisch zijn. Het strafproces zorgt immers voor de nodige publiciteit en de toeschouwers trekken maar al te gauw voorbarige conclusies. Daarom is het van belang om al in een vroeg stadium te onderzoeken of het gaat om een echt misbruik of om een bewust of onbewust verzonnen verhaal. Hiervoor vormt de commissie of expertgroep dus een oplossing, aangezien deze snel en efficiënt kan onderzoeken of de feiten al dan niet hebben plaatsgevonden.³⁶¹ Het is dus van belang dat in België ook zo snel mogelijk een dergelijke commissie wordt opgericht.

³⁵⁸ NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 17. (onderzoeksverslag).

³⁵⁹ X, (2008/11/21) Onderzoeksverslag expertisegroep zedenzaken verschenen [WWW]. Openbaar Ministerie: <http://www.om.nl/onderwerpen/zeden/@149164/onderzoeksverslag/> [09/07/2010]

³⁶⁰ X, (2008/11/21) Onderzoeksverslag expertisegroep zedenzaken verschenen [WWW]. Openbaar Ministerie: <http://www.om.nl/onderwerpen/zeden/@149164/onderzoeksverslag/> [09/07/2010]

³⁶¹ NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 113. (onderzoeksverslag).

8.7.4. Omstreden therapieën

Aangezien een groot deel van de vermeende slachtoffers een of andere therapie gevolgd heeft, kunnen deze therapieën, zoals hierboven besproken, allerlei valse herinneringen opwekken. Het is belangrijk dat hulpverleners zich daar voldoende van bewust zijn. Zij kunnen immers dergelijke herinneringen aan seksueel misbruik oproepen. Bijkomende opleidingen en richtlijnen voor hulpverleners en therapeuten zouden een oplossing kunnen bieden aan het probleem van de valse aanklachten.³⁶²

8.7.5. Bijkomende opleiding voor politie en justitie

Er zijn nu heel wat richtlijnen in omzendbrieven inzake het verhoren van kinderen die een slachtoffer kunnen zijn van een zedenfeit. Bij politie en justitie is er echter nog nood aan bijkomende opleidingen en aan een grotere bewustwording over het verschijnsel van de valse aangiften.³⁶³

Vaak zijn politiemensen zodanig bezig met het zoeken van bewijzen tegen de verdachte, dat ze vergeten dat de aangifte wel eens vals zou kunnen zijn. Natuurlijk heeft dat ook te maken met het feit dat ze zeer snel moeten handelen, aangezien er kinderen in gevaar kunnen zijn.³⁶⁴

In de opleiding leren de politiemensen dat ze te allen tijde objectief moeten blijven bij het opsporen en vervolgen van zedenzaken. Zoals al eerder vermeld mag de politie niet in de huid van de hulpverlener kruipen, want hierdoor kiest men al in een te vroeg stadium voor het “slachtoffer”. De mogelijkheid dat de aangifte vals is, moet steeds open gehouden worden.³⁶⁵

Dat mensen het verhaal van seksueel misbruik bij kinderen snel geloven is puur menselijk. Uit een studie, waarbij 128 studenten een verhaal van kindermisbruik moesten beoordelen op de geloofwaardigheid, bleek dat ze veel sneller geneigd waren de aanklager, dus het kind, te geloven dan de aangeklaagde persoon.³⁶⁶

³⁶² CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 167.

³⁶³ HAESEVOETS, Y.H., ‘Les allégations d’abus sexuel chez l’enfant: entre le doute et la conviction absolue’, *L’Evolution Psychiatrique*, 1999, 64(2), 338.

³⁶⁴ NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 18.

³⁶⁵ VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 184.

³⁶⁶ O’DONOHUE, W. en O’HARE, E., ‘The credibility of sexual abuse allegations: child sexual abuse, adult rape and sexual harassment’, *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessment*, 1977, 19(4), 276.

8.7.6. Objectieve psychologische rapportering

Een objectief psychologisch of psychiatrisch rapport over de minderjarige kan van belang zijn voor de waarheidsvinding. Daders worden heel snel onderworpen aan dergelijke onderzoeken, waarom zou dit dan ook niet kunnen ten aanzien van de aanklager? Die onderzoeken dan wel objectief gebeuren en door twee aparte deskundigen gerapporteerd.³⁶⁷

8.7.7. Nazorg voor de minderjarige en de vermeende dader

Tot op vandaag blijven de valse aanklachten door minderjarigen zonder gevolg, de minderjarigen worden niet gesanctioneerd. Maar volgens experts op het terrein zou hulpverlening aan de kinderen die een valse aanklacht indienen, noodzakelijk zijn. Ook al heeft er geen zedenfeit plaatsgevonden, toch heeft het kind evengoed schade geleden. Het zou daarom een goede attitude zijn om kinderen toch te begeleiden na een valse aanklacht en op zoek te gaan naar de oorzaak van de klacht.³⁶⁸ Wanneer het kind bijvoorbeeld door de moeder gedwongen wordt om een aanklacht in te dienen in het kader van een echtscheiding, is dit voor het kind een onhoudbare situatie. Het wil papa geen pijn doen en wil niet liegen, maar anderzijds wil het ook mama niet boos maken of teleurstellen. Een dergelijke situatie kan behoorlijk wat emotionele schade bij het kind veroorzaken.³⁶⁹

Bovendien zou er ook meer aandacht moeten besteed worden aan de negatieve gevolgen van een valse aangifte, die het leven van de verdachte persoon vaak helemaal vernielt. Psychologische bijstand is vaak noodzakelijk, maar nog altijd afwezig. En ook een rechtzetting blijft vaak uit.³⁷⁰

³⁶⁷ LYON, T.T., 'False allegations and denials in child sexual abuse', *Psychology, Public Policy and Law*, 1955, 1(2), 435.

³⁶⁸ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 240.

³⁶⁹ TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 84.

³⁷⁰ DILLON, K.M., 'False sexual abuse allegations: causes and concerns', *Social Work*, 1987, 32(6), 541.

8.8. Besluit

In dit laatste hoofdstuk ligt het accent op de praktische kijk op het fenomeen van de valse aangiften met aanbevelingen en tips. De verschillende tekenen en kenmerken om een valse aanklacht te herkennen, werden in dit hoofdstuk op een rijtje gezet. Vervolgens werd dieper ingegaan op de videoverhoren voor minderjarigen. Sinds 2000 is er daarvoor een wettelijke regeling gekomen die de verhoren veel kindvriendelijker maakt. Bovendien zijn ze opgebouwd volgens een stappenplan en zijn ze slechts minimaal suggestief. Ze zijn transparanter en kunnen achteraf nog herbekeken worden. Dat is al een positieve vooruitgang die bijdraagt in het beperken van valse beschuldigingen.

De beoordeling van de verhoren door deskundigen is ook niet eenvoudig en gebeurt meestal via de methode CBCA, welke speciaal ontworpen om valse aangiften van zedenfeiten door kinderen te achterhalen. De verhoren worden daarbij getoetst aan 19 criteria om de geloofwaardigheid te kunnen beoordelen. Een objectieve psychologische rapportage is daarbij noodzakelijk.

De belangrijkste aanbeveling bij dit onderwerp is de oprichting van een expertengroep. In Nederland heeft men reeds dergelijk commissie geïnstalleerd, genaamd “Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken”. Het Openbaar Ministerie is daar verplicht om in bepaalde situaties de aanklacht voor te leggen aan de groep, alvorens zij de zaak inschatten. Bij evaluatie bleek dat de commissie haar vruchten afwierp, want een groot deel van de aangiften bleek vals te zijn. Hierdoor werd het werk van politie en justitie verlicht. Dergelijke commissie zou dus bij ons een goed initiatief zijn.

Andere aanbevelingen naar de toekomst toe zijn de vroegtijdige analyse, het afraden van suggestieve therapieën en een groter bewustzijn proberen te bewerkstelligen bij justitie en politie. Meer opleiding in verband met dit fenomeen zou alvast een stap in de goede richting zijn. Te veel mensen zijn zich onvoldoende bewust van de impact van deze aangiften.

Tot slot zou ook de nazorg verbeterd moeten worden, zowel voor de minderjarigen als voor de slachtoffers van de valse aangiften.

Algemeen besluit

Deze masterproef vangt aan met een citaat, waarin ROBIN met de situatie van de valse aangiften een goede samenvatting maakt van deze gehele masterproef. Hij maakt ons duidelijk dat dit fenomeen voor onze maatschappij serieuze gevolgen kan hebben. Verder volgt hierbij een opsomming van de verschillende soorten slachtoffers die betrokken worden bij dergelijke beschuldigingen. Hij wijst ook op het feit dat er meer aandacht moet worden besteed aan de situatie waarin de vermeende daders zich bevinden. Na de aanklacht blijven zij immers achter met een levenslange stempel.

De *centrale vraag* luidt als volgt: “Wat zijn de kenmerken, situaties, oorzaken en gevolgen van valse aangiften door minderjarigen bij zedenfeiten ten aanzien van de vermeende dader?”. Deze wordt beantwoord door de verschillende onderdelen van de vraag onder te brengen in verschillende hoofdstukken. Bovendien werd er nog een hoofdstuk aan toegevoegd, waarin aanbevelingen werden gemaakt naar de toekomst toe.

In het eerste hoofdstuk wordt het onderzoeksobject afgebakend en wordt een definitie van de valse aangiften voorgesteld. In dit hoofdstuk wordt achterhaald dat de valse aangiften een historisch gegroeid fenomeen zijn. Sinds de jaren ‘80 kwam er geleidelijk aan een stijging van de valse aangiften. De verschillende oorzaken die daarvan aan de basis lagen, komen in dit hoofdstuk eveneens aan bod.

In hoofdstuk twee wordt dieper ingegaan op de typische situaties voor de valse aangiften en wordt ook gekeken naar de prevalentie van de valse aangiften. Belgische cijfers zijn onbestaande, maar er zijn wel enkele studies verricht die een schatting geven van het fenomeen. Hierbij kwam naar voor dat er twee soorten onderzoeken plaatsvonden. De eerste soort bevat de algemene cijfers, waarbij het percentage valse aangiften op 7-8% wordt geschat. De tweede soort bevat cijfers van onderzoeken waarbij enkel wordt gekeken naar het aantal valse aangiften bij echtscheidings- en voogdijprocedures, daar stranden de cijfers veel hoger en halen ze pieken tot 55%. Met dit hoofdstuk wordt dus al het deel “situaties” van de centrale vraag beantwoord

In hoofdstuk drie komt het wettelijk kader aan bod. Centraal hierbij staat het feit dat men zich schuldig maakt aan een lasterlijke aangifte. In 2000, bijna tien jaar geleden werd door de wetgever tegemoet gekomen aan het stijgend aantal valse aangiften, met deze wet beoogden ze de straffeloosheid tegen te gaan. Uit de praktijk blijkt evenwel dat kinderen die een valse aanklacht indienen daar nooit voor vervolgd worden. Minderjarigen krijgen dus geen sancties.

Een vierde hoofdstuk behandelt de kenmerken van de minderjarigen en beantwoordt hiermee ook een deel van de centrale vraag. Eerst wordt op zoek gegaan naar kenmerken die steeds terugkwamen bij de minderjarigen. Vaststaande typologieën worden niet gevonden, aangezien er nog geen onderzoek naar gebeurd is. Wel worden vier subtypes onderschreven van kinderen die meer risico lopen op het indienen van een valse aangifte.

In hoofdstuk vijf wordt getracht kenmerken te achterhalen van de vermeende daders. Ook hier zijn geen vaststaande elementen in de wetenschappelijke literatuur naar voor gekomen, dit heeft te maken met het feit dat echt iedereen slachtoffer kan worden. Wel worden er kwetsbare groepen onderscheiden, meer bepaald: leerkrachten, pleeggezinnen, therapeuten of artsen, vaders of stiefvaders en tot slot de groep van opvoeders of kinderoppassers.

In een volgend hoofdstuk komen oorzaken en verklaringen aan bod. Hier word gekozen om een opdeling te maken tussen bewuste en onbewuste oorzaken. Opvallend hierbij is dat er toch wel een redelijk aantal oorzaken zijn die aan de basis van een valse aangifte kunnen liggen, gaande van psychologische problemen en fantasie tot doelbewuste leugens. Verder wordt in dit hoofdstuk aandacht besteed aan het theoretische luik. Het constructivisme verklaart het fenomeen van de valse aangiften vanuit een maatschappelijk oogpunt. De valse aangiften worden geconstrueerd door onze samenleving. Daarnaast staat de theorie van Freud centraal als antwoord op de vraag waarom de valse aangiften voorkomen. Hij is de grondlegger van de psychologische verklaringen achter de valse aangiften. Hij concludeert dat de herinneringen van seksueel misbruik denkbeeldige fantasieën waren.

In hoofdstuk 7 wordt het laatste onderdeel van de centrale vraag beantwoord en wordt er dieper ingegaan op de verschillende gevolgen voor het kind, voor de vermeende dader en voor onze maatschappij. Uit dit hoofdstuk komt naar voor dat de gevolgen voor vele actoren en dan voornamelijk voor de vermeende dader, ernstige proporties aannemen. Verdachten

worden normaal gezien pas schuldig bevonden wanneer dit echt bewezen is, maar paradoxaal genoeg gaat dit niet op voor verdachten van zedenfeiten. Beschuldigd worden van een zedenfeit veroorzaakt een levenslang stigma. Ook voor de kinderen zijn er gevolgen, want zij worden onderworpen aan verschillende onderzoeken en therapieën.

Verder zijn er ook heel wat gevolgen voor andere maatschappelijke actoren zoals politie, justitie, parket, hulpverleners en rechters.

In het laatste hoofdstuk wordt meer de praktische kant van het verhaal belicht. Er wordt gekeken naar enkele kenmerken om een valse aangifte te herkennen en ook de situatie van het verhoor van minderjarigen wordt uiteengezet. Daarnaast worden enkele aanbevelingen naar de toekomst geformuleerd. Hierbij is er één aandachtspunt dat hopelijk ook in België zal geïmplementeerd worden, namelijk het oprichten van een commissie of groep die tracht te voorkomen dat personen worden beschuldigd van een seksueel misbruik zonder de aanwezigheid van concrete bewijzen. Vandaag de dag moet politie en justitie een groot aantal zedenzaken behandelen. Het zou een mogelijke oplossing zijn een expertgroep op te richten, deze oordeelt of er eventueel sprake is van een valse aangifte, net zoals de “Landelijke Expertgroep Bijzondere Zedenzaken”, naar het voorbeeld van Nederland.

Uit de evaluatie blijkt dat die expertgroep zijn doel niet gemist heeft. In 69% van de zaken uit de verslagperiode 2003-2007 concludeert de Expertisegroep dat er sprake is van onvoldoende aanwijzingen (tegenstrijdigheden, onjuistheden, onmogelijkheden, ernstige tekortkomingen) en wordt geadviseerd het onderzoek te stoppen.

Ik hoop dat door het belichten van al deze aspecten de doelstelling van deze masterproef, namelijk het fenomeen van de valse aangiften mede onder de aandacht te brengen, bereikt is. Uit de literatuur wordt wel duidelijk dat dergelijke beschuldigingen grote gevolgen hebben voor onze samenleving. Er kan dus gesteld worden dat dit fenomeen in de toekomst escalerende gevolgen kan hebben.

Ondanks het feit dat er nog te weinig correct wetenschappelijke data zijn om het fenomeen in kaart te brengen en om de omvang van het probleem te vatten, groeit toch het bewijs dat foute beweringen van zedenfeiten door minderjarigen een ernstig probleem vormen.

Terwijl velen geloven dat valse aangiften van zedenfeiten vaker voorkomen, weet niemand zeker hoe omvangrijk het probleem echt is. Sommige welzijnswerkers zeggen dat het een uitzonderlijk verschijnsel is, terwijl advocaten en politiemensen beweren dat het probleem

wijd verspreid raakt en een echte “epidemie” veroorzaakt. De waarheid zal zich wellicht ergens tussenin bevinden.³⁷¹

Zoals aangetoond in deze masterproef hebben dergelijke foute beweringen diepgaande gevolgen voor de kinderen, voor hun families, voor het publiek en voor de organisaties die opkomen voor het kindweldzijn. Onze maatschappij heeft een zekere duurzame interesse in het beschermen van kinderen als slachtoffer van seksueel misbruik. Maar bij uitvoering van deze missie moet ook voldoende aandacht besteed worden aan het beschermen van de rechten van de vermeende dader. Dat impliceert voornamelijk het recht op een eerlijk proces en op bescherming tegen de personen die een foute getuigenis afleggen. Voldoende aandacht dient besteed te worden aan de bewijslast, zowel à charge als à decharge.

Door een professionele onoplettendheid van de betrokken actoren bij het probleem van de valse aangiften, riskeren we dat de maatschappij vervreemdt van de openbare rust die er in ons systeem heerst ter bescherming van kinderen. Alle aanbevelingen uit de hoofdstukken dienen in acht genomen te worden, indien we willen voorkomen dat dit probleem (verder) escaleert in onze samenleving.³⁷² Aangezien het een historisch gegroeid fenomeen is moeten we opletten dat deze gevolgen niet gaan escaleren naar de toekomst toe. We weten immers niet hoe deze evolutie zich in de toekomst zal verder zetten .

³⁷¹ ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 16.

³⁷² ROBIN, M., ‘Are false allegations of child sexual abuse a major problem?’ in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 162.

Bibliografie

ANDERSON, E.M. en LEVINE, M., 'Concerns about allegations of child sexual abuse against teachers and the teaching environment', *Child Abuse and Neglect*, 1999, 23(8), 833-843.

BALA, N. en SCHUMAN, J., 'Allegations of sexual abuse when parents have separated', *Canadian Family Law Quarterly*, 2000, 17(1), 191-241.

BERNET, W., 'Case study: allegations of abuse created in a single interview', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1997, 36(7), 966-971.

BERNET, W., 'False statements and the differential diagnosis of abuse allegations', *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, 32(5), 903-910.

BOCKSTAELE, M., ENHUS, E. en RAEYMAEKERS, S., *Leugens en hun detectie*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 428 p.

BREHM, S.S., KASSIN, S.M., FEIN, F., MERVIELDE, I. en VAN HIEL, A., *Sociale psychologie*, Gent, Academia Press, 2006, 687 p.

BRUCK, M. en CECI, S.J., 'The suggestibility of the child witness: a historical review and synthesis', *Psychological Bulletin*, 1993, 113(3), 403- 439.

BURKE DRAUCKER, C., *Counselling survivors of childhood sexual abuse*, London, Sage, 2000, 167 p.

CALUWE, N., COLLE, N. en DE SMET, B., *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 341 p.

CAMPBELL, T.W., *Smoke and mirrors: the devastating effect of false sexual abuse claims*, New York, Plenum Press, 1998, 338 p.

CLAEYS, L. en COOLS, B., 'Audiovisueel verhoor van kinderen' in *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, VERMEULEN, G., (ed.), Antwerpen, Maklu, 2001, 699 p.

Bibliografie

CONTRATO, S. en GUTFREUND, J., *A feminist clinician's guide to the memory debate*, New York, Harrington Park Press, 1996, 140 p.

CROMBAG, H. en DEN HARTOG, M., *Kindermisbruik: het probleem van de escalerende beschuldigingen*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007, 98 p.

D'HAESE, W., *Politieele jeugdzorg*, Antwerpen, Maklu, 2008, 231 p.

DE RIVERA, J., 'The construction of false memory syndrome: the experience of retractors', *Psychological Inquiry*, 1997, 8(4), 271-293.

DE VISSER, E., Misbruik wordt niet meer steevast geloofd, *De Volkskrant*, 8 november 2002, 5.

DE WIEST, H., *Het gerechtelijke verhoor van kinderen: een zicht op de praktijk*, Antwerpen, Maklu, 1999, 103 p.

DEKENS, K.M.K. en VAN DER SLEEN, J., *Handleiding het kind als getuige: theorie en praktijk van het verhoor*, 'S Gravenhage, Vuga, 1997, 77 p.

DGJ/DJG/GWSC, *Audiovisueel verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven: document bestemd voor verhoorders*, 7-40 p. (intern document politie).

DILLON, K.M., 'False sexual abuse allegations: causes and concerns', *Social Work*, 1987, 32(6), 540-542.

DOMMICENT, J., VANDERHALLEN, M., VERVAEKE, G. en VAN DE PLAS, M., 'Techniek audiovisueel verhoor minderjarigen: opleiding en opvolging, een evaluatie', *Panopticon*, 2006, 3, 56-75.

EDEN, S.J., *Kinderen als getuigen. Hoe betrouwbaar zijn hun waarneming en geheugen*, Lisse, Swets & Zeitlinger, 1994, 149 p.

EVERSON, M.D. en BOAT, B.W., 'False allegations of sexual abuse by children and adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1989, 28(2), 230-235.

FALLER, K.C., *Child sexual abuse: an interdisciplinary manual for diagnosis, case management, and treatment*, New York, Columbia University Press, 1989, 428 p.

FALLER, K.C., 'Coaching children about sexual abuse: a pilot study of professionals' perceptions', *Child Abuse and Neglect*, 2007, 31(9), 947-959.

FALLER, K.C., 'False accusations of child maltreatment: a contested issue', *Child Abuse and Neglect*, 2005, 29(12), 1327-1331.

FALLER, K.C., *Interviewing children about sexual abuse: controversies and best practice*, New York, Oxford University Press, 2007, 308 p.

FALLER, K.C. en DEVOE, E.R., 'Allegations of sexual abuse in divorce', *Journal of Child Sexual Abuse*, 1996, 4(4), 1-25.

GOLDSTEIN, E., 'False memory syndrome: why would they believe such terrible things if they weren't true', *The American Journal of Family Therapy*, 1997, 25(4), 307-317.

GOODWIN, J., SAHD, D. en RADA, R.T., 'Incest Hoax: false accusations, false denials', *Bulletin of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry Law*, 1987, 6(3), 269-276.

GOOSSENS, F., *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 974 p.

GREEN, A., 'True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes', *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 1986, 25(4), 449-456.

GROENHUIZEN, M.S., 'Audiovisuele registratie van verhoren van jeugdige getuigen', *Delikt en Delinkwent*, 1992, 1, 1-3.

HAESEVOETS, Y.H., 'Les allégations d'abus sexuel chez l'enfant: entre le doute et la conviction absolue', *L' Evolution Psychiatrique*, 1999, 64(2), 337-348.

HEBBERECHT, P., *De 'verpaarsing' van de criminaliteitsbestrijding in België: kritische opstellen over misdaad en misdaadcontrole in de laatmoderniteit*, Brussel, VUB Press, 2009, 291 p.

Bibliografie

- HEDGES, L.E., (1995) False accusations against therapists: where are they coming from, why are they escalating, when will they stop [WWW]. Institute for Psychological Therapies: http://www.ipt-forensics.com/journal/volume7/j7_1_4.htm [16/07/2010]
- HERSHKOWITZ, I., 'A case study of child sexual false allegation', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1397-1411.
- HOEKENDIJK, M.G.M., *Zakboek strafrecht voor de politie*, Deventer, Kluwer, 2009, 351 p.
- JONAS, D.P.H., 'False positives in the field of child maltreatment', *Child Abuse and Neglect*, 2001, 25(10), 1395-1396.
- JONES, D.P.H. en MCGRAW, J.M., 'Reliable and fictitious accounts of sexual abuse to children', *Journal of Interpersonal Violence*, 1987, 2(1), 27-45.
- KANIN, E.J., 'False rape allegations', *Archives of Sexual Behaviour*, 1994, 23(1), 81-92.
- KAPLAN, R. en MANICAVASAGAR, N., 'Is there a false memory syndrome? A review of three cases', *Comprehensive Psychiatry*, 2001, 42(4), 342-348.
- KASKY, D.A. en DE PAULO, B.M., 'Who lies?', *Journal of Personality and Social Psychology*, 1996, 70(5), 1045.
- LAMBERG, L., 'False memories, lasting scars', *Journal of the American Medical Association*, 1999, 282(3), 224.
- LARSON, A. (z.d.) False accusations of child abuse [WWW]. Expert Law: http://www.expertlaw.com/library/domestic_violence/false_accusations.html [19/05/2010]
- LEHMANN, C., 'False sex abuse accusations lead to revision of theories', *Psychiatric News*, 2003, 38(12), 14-15.
- LINDER, D. (2003) The McMartin preschool abuse trial: a commentary [WWW]. UMKC School of Law: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mcmartin/mcmartinaccount.html> [19/05/2010]

Bibliografie

- LOFTUS, E.F. en KETCHAM, K., *The myth of repressed memory: false memories and allegations of sexual abuse*, New York, St. Martin's Griffin Press, 1996, 290 p.
- LOGUE, D. (2009/04/24) 'False allegations' [WWW]. Once fallen fact guides: <http://www.oncefallen.com/falseallegations.html> [18/05/2010]
- LYON, T.T., 'False allegations and denials in child sexual abuse', *Psychology, Public Policy and Law*, 1995, 1(2), 429-437.
- MASH, E.J., en TERDAL, L.G., *Assessment of childhood disorders*, New York, Guilford Press, 1997, 781 p.
- MCGOUGH, L.S., *Child witnesses: fragile voices in the American legal system*, New Haven, Yale University Press, 1994, 339 p.
- MIKKELSEN, E.J. en GUTHEIL, T.G., 'False sexual-abuse allegations by children and adolescents: contextual factors and clinical subtypes', *American Journal of Psychotherapy*, 1992, 46(4), 556-571.
- MOSS, D.C., 'Do kids lie?', *ABA Journal*, 1998, 74(12), 25.
- NAYOR, B., 'Dealing with child sexual assault', *British Journal of Criminology*, 1989, 29(4), 395-405.
- NEY, T., *True and false allegations of child sexual abuse: assessment and case management*, New York, Brunner-Mazel, 1995, 371 p.
- NIEROP, N.M. en VAN DEN ESHOF, E., *Misbruik, misleiding en misverstanden: onderzoeksverslag van de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken over de periode 2003 - 2007*, Nederland, november 2008, 130 p. (onderzoeksverslag).
- NIEROP, N.M., VAN DEN ESHOF, P. en BRANDT, C., 'De beoordeling van geloofwaardigheid in zedenzaken: theorie en praktijk', *Nederlands Juristenblad*, 2006, 43, 2456-2464.

Bibliografie

- O'DONOHUE, W. en O'HARE, E., 'The credibility of sexual abuse allegations: child sexual abuse, adult rape and sexual harassment', *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessment*, 1977, 19(4), 273-279.
- OATES, R.K., JONES, D.P.H., DENSON, A., SIROTNAK, A., GARY, N. en KRUGMAN, R., 'Erroneous concerns about child sexual abuse', *Child Abuse and Neglect*, 2000, 24(1), 149-157.
- OOST, J. en JANS, J., 'Kinderen horen met video wordt landelijk ingevoerd', *Algemeen Politieblad*, 1990, 20, 470-472.
- OTGAAR, H., 'Het ontstaan van pseudo-herinneringen van kinderen: over de rol van plausibiliteit, valentie en kennis', *Ars Aequi*, 2010, 7, 513-517.
- OTGAAR, H. en CANDEL, I., 'Kinderen en valse herinneringen: de rol van valentie', *Kind en Adolescent*, 2007, 28(4), 236-247.
- OTGAAR, H., CANDEL, I., MERCKELBACH, H. en WADE, K.A., 'Abducted by a UFO: prevalence information affects young children's false memories for an implausible event' *Applied Cognitive Psychology*, 2009, 23(1), 115-125.
- OTGAAR, H., CANDEL, I. en MERCKELBACH, H., 'Children's false memories: easier to elicit for a negative than for a neutral event', *Acta Psychologica*, 2008, 350-354.
- OTGAAR, H., CANDEL, I., SCOBORIA, A. en MERCKELBACH, H., 'Script knowledge enhances the development of children's false memories', *Acta Psychologica*, 2010, 57-63.
- PETERS, J.J., 'Children who are victims of sexual assaults and the psychology of offenders', *American Journal of Psychotherapy*, 1976, 30(2), 399-421.
- PONJAERT, I. en VERBANDT, C., *Ondervraging van kinderen. Behoeften inzake onthaal, opvang en ondervraging van kinderen die getuige of slachtoffer zijn van een misdrijf*, Brussel, Politeia, 1996, 146 p.
- PONSAERS, P., MULKERS, J. en STOOP, R., *De ondervraging: analyse van een politietechniek*, Antwerpen, Maklu, 2001, 151 p.

Bibliografie

POWELL, M. en WILSON, C.J., *A guide to interviewing children: essential skills for counsellors, lawyers and social workers*, London, Routledge, 2001, 136 p.

PEZDEK, K., 'Avoiding false claims of child sexual abuse: empty promises', *Family Relations*, 1994, 43(3), 258-260.

RAMONA, G. en RAMONA, H., 'Recovered memories or false allegations' in *Minds on trial: great cases in law and psychology*, EWING, C.P. en MCCANN, J.T., (eds.), New York, Oxford University Press, 2006, 292 p.

RASSIN, E., MERCKELBACH, H. en CROMBAG, H., 'De criteria based content analysis (CBCA) als instrument om de geloofwaardigheid van getuigenverklaringen te bepalen', *Nederlands Juristenblad*, 1997, 42, 1923-1929.

RIND, B., TROMOVITCH, P. en BAUSERMAN, R., 'A meta-analytic examination of assumed properties of child sexual abuse using college samples', *Psychological Bulletin*, 1998, 124(1), 22-53.

ROBIN, M., 'Are false allegations of child sexual abuse a major problem?' in *Controversial issues in social policy*, KARGER, H.J. en MIDGLEY, J., (eds.), Boston, Allyn and Bacon, 1994, 304 p.

ROBIN, M., *Assessing child maltreatment reports: the problem of false allegations*, New York, The Haworth Press, 1999, 269 p.

ROMMERS, W., Steeds meer valse klachten over kindermisbruik: opvoeder Ben (31) maakt het mee, *Het nieuwsblad*, 22 mei 2005, 7.

ROSSEN, B., WAKEFIELD, H. en UNDERWAGER, R., 'De waarde van anatomische correcte poppen als bewijsmiddel', *Nederlands Juristenblad*, 1990, 4, 135-140.

RUBIN, L.J., 'Childhood sexual abuse: false accusations of "false memory"?'', *Professional Psychology, Research and Practice*, 1996, 27(5), 447-451.

SCHEPARD, A., *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 224 p.

Bibliografie

- SCHETKY, D.H. en GREEN, A.H., *Child sexual abuse: a handbook for health care and legal professionals*, New York, Routledge Psychology Press, 1988, 248 p.
- SCHREIER, H.A., 'Repeated false allegations of sexual abuse presenting to sheriffs: when is it munchausen by proxy?', *Child Abuse and Neglect*, 1996, 20(10), 985-991.
- SCHUMAN, T.M., 'Allegations of sexual abuse' in *Complex issues in child custody evaluations*, STAHL, P.M., (ed.), Thousand Oaks California, Sage, 1999, 232 p.
- SNYDER, H.N. en SICKMUND, M., *Juvenile offenders and victims: a national report*, Washington, US Department of Justice: National Institute of Justice, 1995, 188 p.
- SOPPE, H., 'Criteria based content analysis (CBCA) en geloofwaardigheid', *Nederlands Juristenblad*, 1998, 22, 995-996.
- SOPPE, H.J.G., 'Het verhoren van kinderen in zedenzaken' in *Het hart van de zaak: psychologie van het recht*, VAN KOPPEN, P.J., (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1997, 806 p.
- SOPPE, H.J.G., 'Indicatoren voor de geloofwaardigheid van verklaringen over zedendelicten' in *Een spiegel van (straf)recht en psychiatrie*, KOENRAADT, F., (ed.), Deventer, Kluwer, 2000, 425 p.
- STEGEN, K., 'Verhoor van kinderen', *Politiejournaal*, 2000, 9, 10-12.
- THOMAS, N., 'Allegations of child abuse in local authority foster care', *Practise: Social Work in Action*, 1995, 7(3), 35-44.
- TONG, D., *Don't blame me daddy: false accusations of child sexual abuse*, Norfolk, Hampton Roads Publishing Company, 1992, 215 p.
- TONG, D., *Elusive innocence: survival guide for the falsely accused*, Louisiana, Huntington House Publishers, 2002, 278 p.
- TROCME, N. en BALA, N., 'False allegations of abuse and neglect when parents separate', *Child Abuse and Neglect*, 2005, 29(12), 1333-1345.

Bibliografie

- VAN DAELE, T., 'Het afnemen van verklaringen met behulp van audiovisuele media: een commentaar bij de wet van 2 augustus 2002', *Tijdschrift voor Strafrecht*, 2003, 4(2), 46-61.
- VAN KOPPEN, P.J., *Het recht van binnen: psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2002, 1197 p.
- VAN KOPPEN, P.J., *Reizen met mijn rechter: psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2010, 1300 p.
- VAN KOPPEN, P.J. en MALSCH, M., *Het praktisch nut van de rechtspsychologie*, Deventer, Kluwer, 2008, 100 p.
- VAN WIJK, A. en VAN DEN ESHOF, P., 'Zedencriminaliteit in één bundel', *Tijdschrift voor Politie*, 2007, 7, 26-28.
- VANHECKE, I., 'Het probleem van escalerende beschuldigingen', *Panopticon*, 2008, 3, 78-82.
- VERAART, C., *Valse zeden: valse aangiften in zedenzaken*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 1997, 191 p.
- VERSCHUERE, B. en VANDENBOSCH, K., *Psychologische modellen van normoverschrijdend gedrag*, Gent, Universiteit Gent, 2010, 339 p. (syllabus)
- VRIJ, A., 'Criteria based content analysis: a qualitative review of the first 37 Studies', *Psychology, Public Policy & Law*, 2005, 11(1), 3-41.
- WAKEFIELD, W.A. en UNDERWAGER, R., *Accusations of child sexual abuse*, Springfield, Charles C. Thomas, 1988, 499 p.
- WATTERS, E., 'Doors of memory', *Mother Jones Journal*, 1993, 18(1), 24-32.
- WEINER, I.B., FREEDHEIM, D.K. en GOLDSTEIN, A.M., *Handbook of psychology: forensic psychiatry*, Hoboken, John Wiley and Sons, 2003, 606 p.
- WILSON, C.J. en POWELL, M., *A guide to interviewing children: essential skills for counselors and lawyers and social workers*, Londen, Routledge, 2007, 136 p.

Bibliografie

WOODIWISS, J., *Contesting stories of childhood sexual abuse*, New York, Palgrave Macmillan, 2009, 240 p.

X, Politie kan straks beter beoordelen of aangifte vals is, *Trouw*, 10 oktober 1997.

X, Nederlandse kleuters misbruikten peuters, *Het nieuwsblad*, 25 mei 2007.

X, (2009/07/23) Forse stijging van echtscheidingen in 2008 [WWW]. Portaal België: http://www.belgium.be/nl/nieuws/2009/news_stijging_echtscheidingen.jsp [05/08/2010]

X, (2009/01/21) Geheugen jonge kinderen makkelijk te manipuleren [WWW]. Knack: <http://knack.rnews.be/nl/actualiteit/nieuws/wetenschap/geheugen-jonge-kinderen-makkelijk-te-manipuleren/article-1194693890124.htm> [19/05/2010]

X, (2008/11/21) Onderzoeksverslag expertisegroep zedenzaken verschenen [WWW]. Openbaar Ministerie: <http://www.om.nl/onderwerpen/zeden/@149164/onderzoeksverslag/> [09/07/2010]

YAPKO, M.D., *Suggestions of abuse: true and false memories of childhood sexual trauma*, New York, Simon & Schutser, 2009, 272 p.

YATES, A. en MUSTY, T., 'Preschool children's erroneous allegations of sexual molestation', *The American Journal of Psychiatry*, 1988, 145(8), 989-992

YUILLE, J.C., 'The systematic assessment of children's testimony', *Canadian Psychology*, 1988, 29(3), 247-262.

ZOHRAB, P.D., *Sex, lies & feminism*, New Zealand, Equality Education Foundation, 2002, 134 p.

Wetgeving:

-Art. 443 strafwetboek, betreffende de aanranding van de eer of de goede naam van persoon.

'Wie een persoon kwaadwillig een bepaald feit ten laste legt, dat zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen en waarvan het wettelijk bewijs niet geleverd is, is schuld aan laster wanneer de wet het bewijs van het ten laste gelegde feit toelaat'

-Art.445 Sw: de strafmaat van de lasterlijke aangifte.

-Art. 447, lid 3 Sw.

Bibliografie

- Memorie van toelichting, *Parl.St. Kamer*, 1999, (B.Z.), 50-122/1, 1-3.

- M.O. van 16 juli 2001 betreffende de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven, *B.S.*, 31 juli 2001.

- M.O. van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus GPI 58, *B.S.*, 5 juni 2007.

- Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *B.S.*, 17 maart 2001.

- Wet 10 augustus 2005 betreffende de verruiming van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *B.S.*, 2 september 2005.

- Verdrag van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind, *Publicatieblad Europese Gemeenschappen*, 2 september 1990.

Gesprekken:

Gesprek met ELKE DE LEENHEER, Zedenrecherche politiezone Hamme-Waasmunster en videoverhoorder Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 8 augustus 2010.

Gesprek met CINDY REYNDERS, Parketmagistraat sectie zedenfeiten Gerechtelijk Arrondissement Dendermonde, 9 augustus 2010.

Gesprek met SVEN VAN HEIRSEELE, Recherche politiezone AMOW (Asse-Merchtem-Opwijk-Wemmel), 8 augustus 2010.

Gesprek met HENTY OTGAAR, Klinisch Psycholoog Docent Universiteit Maastricht, 24 maart 2010.

<p style="text-align: center;">Bijlage: De 19 criteria van de criteria-based content analysis (CBCA)</p>

- 1) Logische structuur
- 2) Ongestructureerde spontane reproductie
- 3) Vermelding van een groot aantal relevante details
4. Inbedding in een context van tijd, plaats en andere gebeurtenissen:
5. Beschrijving van non verbale interacties
6. Beschrijving van verbale interacties (gesprekken)
7. Vermelding van onverwachte complicaties
8. Vermelding van ongewone details
9. Vermelding van niet-relevantie details
10. Vermelding van een niet-begrepen details
11. Verwijzing naar relevante, maar externe gebeurtenissen
12. Verwijzing naar de eigen mentale toestand
13. Verwijzingen naar de mentale toestand van de dader
14. Spontane correcties
15. Toegeven bepaalde dingen niet meer te herinneren
16. Twijfel aan de eigen verklaring uiten
17. Zichzelf beschuldigen of neerhalen
18. Rechtvaardigen van de dader
19. Vermelding van de details die exclusief, specifiek zijn voor de betreffende gebeurtenissen